

การศึกษาและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน
ประเภทหมวกและกระเป๋า

STUDY AND DEVELOPMENT OF PALM LEAVE HANDCRAFT
PRODUCT : HATS AND BAGS

วัชรชัย บุญน้อย
WATCHARACHAI BOONNOI

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีศิลปกรรม
สาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีศิลปกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2549

ISBN 974-15-2512-5

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน
ประเภทหมวกและกระเป๋า

STUDY AND DEVELOPMENT OF PALM LEAVE HANDCRAFT
PRODUCT : HATS AND BAGS

วัชรชัย บุญน้อย

WATCHARACHAI BOONNOI

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 63314
วัน,เดือน,ปี 25 ส.ค. 2549

b.....
i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ.2549

ISBN 974-15-2512-5

STUDY AND DEVELOPMENT OF PALM LEAVE HANDCRAFT

PRODUCT : HATS AND BAGS

WATCHARACHAI BOONNOI

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION IN INDUSTRIAL DESIGN TECHNOLOGY
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2006

ISBN 974-15-2512-5

COPYRIGHT 2006

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลานประเภทหมวก และกระเป๋า
STUDY AND DEVELOPMENT OF PALM LEAVE HANDCRAFT PRODUCT : HATS AND BAGS

ชื่อนักศึกษา นายวัชรชัย บุญน้อย
รหัสประจำตัว 44064806
ปริญญา ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม รศ.นพคุณ นิสามณี

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
รศ.อุดมศักดิ์	สาริบุตร	
รศ.สถาพร	ดีบุญมี ณ ชุมแพ	
ผศ.ดร.เลิศลักษณ์	กลั่นหอม	
ดร.ผดุงชัย	ภูพัฒน์	
รศ.นพคุณ	นิสามณี	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ 16 พฤษภาคม 2549 เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ ณ ห้อง ก 417 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ดร.จารุวัตร เจริญสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม สินค้าโบราณประเภทหมวกและกระเป๋า
ชื่อนักศึกษา	นายวัชรชัย บุญน้อย
รหัสประจำตัว	44064806
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
พ.ศ.	2549
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	รศ.นพคุณ นิสามณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้จำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ช่างผู้ผลิตและผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ จำนวน 143 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกเพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน แบบประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋าและแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์ การคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม (t-test dependent)

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณประเภทหมวกและกระเป๋า เป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ คือ หมวกสตรีแบบมีปีกหมวกและกระเป๋าสตรีแบบถือหัว

2. รูปแบบหมวกและกระเป๋าโบราณ มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ หมวกโบราณทรงสตรี สานลายขัด ลวดลายบัวคว่ำบัวหงายและลายดอกพิกุล สีขาวน้ำตาลธรรมชาติ ปีกหมวกเสริมเส้นลวดคักรูปแบบได้อิสรระ หนึ่งถักเปียร้อยลูกปัดเงินรอบหมวก และกระเป๋าโบราณสตรีแบบถือหิ้ว สานลายขัด ซ้อนเส้น สีน้ำตาล ใช้หนังแท้เป็นวัสดุตกแต่งกับตัวกระเป๋าและใช้หนังแท้และห่วงโลหะเป็นสายถือหิ้ว มีปุ่มกันกระแทกพื้นล่างกระเป๋า

3. ความคิดเห็นของผู้จำหน่ายและผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ โดยภาพรวมแล้วมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม

Thesis Title	Study and Development of Palm Leave Handcraft Product : Hats and Bags
Student	Watcharachai Boonnoi
Student ID.	44064806
Degree	Master of Science in Industrial Education
Programme	Industrial Design Technology
Year	2006
Thesis Advisor	Dr.Phadungchai Pupat
Thesis Co-Advisor	Associate Professor Noppakun Nisamanee

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and development of palm leave handcraft product : hats and bags.

The sample groups in this research were the distributor, the expert designer, the producer and the consumer of the palm leave handcraft product in the total of 143 persons. The tools in the research were the record to study the demand of consumer to the palm leave handcraft product in the categories of hats and bags at Ban Tablan, Tambon Buprahm, Amphoe Nadee, Prachinburi province. Today, the assessment of the palm Leave handcraft product in the categories of hats and bags at Prachinburi province between the development of the designed product and the old product. The analyze of this data research, we used from the interview details, the calculation of mean, standard deviation, and statistical test in the difference the mean of t-test dependent groups.

The finding of the research were as follows:

1. The palm Leave handcraft product : hats and bags are the demand of the buyer in lady's hats and lady's bags.

2. The palm leave handcraft products : The most appropriate hats and bags are the lady's hats with the style of Samlaikat, Buakhum, Buangai and Pigung in the natural color of white and brown. The hats' wing is decorated with free style bent wire, leather with silver bead around the hats. The lady's bags with the holders in the style of Samlaikat with double lines in brown. Using the genuine leather for decorating matching with the bags and the genuine leather with metal rings for the holders. Having some points at the flat bottom of the bags to prevent impaction.

3. The opinion of the distributor and the buyer of the palm leave handcraft product, in general, they have satisfaction in the palm leave handcraft product in the categories of hat and bag which the research had develop already are higher than the old product.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และสามารถดำเนินงานมาถึงขั้นตอนนี้ มิได้เกิดจากการทำงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว ทว่าเกิดจากบุคคลที่อยู่รอบข้างที่ได้ให้ความร่วมมือทั้งทางด้านทุนทรัพย์ กำลังใจ และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ข้าพเจ้าจึงขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์, รองศาสตราจารย์รณพคุณ นิสามณี, ผศ. ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม, รองศาสตราจารย์อุคมศักดิ์ สาริบุตร และรองศาสตราจารย์สถาพร ดีบุญมี ณ ชุมแพ ที่คอยให้คำปรึกษา ระเบียบวิธีวิจัย และแนะนำขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ คุณเพทาย กุญแจเนตร ที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับโบลาน คุณนงนภัส เพ็ชรสุก และนายปัญญา ภูเพ็ชรที่ช่วยแนะนำและคำปรึกษาการออกแบบศิลปหัตถกรรมโบลาน ตลอดไปจนถึงกลุ่มช่างผู้ผลิตหัตถกรรมโบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมหมู่บ้านลานทอง บ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสระบุรี และกลุ่มแม่บ้านห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จนสามารถนำมาผลิตเป็นงานศิลปหัตถกรรมได้

บิดา มารดา พี่สาว น้องชาย หลานสาว ญาติพี่น้องทุก ๆ คน ผู้มีอุปการคุณ และเพื่อนทุก ๆ คน ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา กำลังใจ ความอบอุ่น และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ด้วยดีเสมอมา จนเกิดแรงผลักดันในการทำงาน จนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทุกอย่างที่เข้ามาทดสอบความตั้งใจจริงของการทำงานตลอดเวลา

วัชรชัย บุญน้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	IV
สารบัญ.....	V
สารบัญภาพ.....	VIII
สารบัญตาราง.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	5
1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	8
2.2 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานไบลาน.....	29
2.3 หลักการออกแบบงานหัตถกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้กับไบลาน.....	53
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	100
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	104
3.1 ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน.....	104
3.2 ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี.....	106

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋าบ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม.....	111
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน.....	118
4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม สินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี.....	130
4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภท หมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม.....	152
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	159
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	159
5.2 ขอบเขตของการวิจัย.....	159
5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	160
5.4 เก็บรวบรวมข้อมูล.....	162
5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	163
5.6 สรุปผลการวิจัย.....	165
5.7 อภิปรายผลการวิจัย.....	166
5.8 ข้อเสนอแนะ.....	168

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	169
ภาคผนวก.....	171
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	171
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	193
ภาคผนวก ค ออกแบบ.....	199
เขียนแบบเพื่อการผลิต.....	201
ผลงาน.....	206
ประวัติผู้เขียน.....	210

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนที่ชุมชนบ้านทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี.....	29
2.2 คำบลพราหมณ์.....	30
2.3 ศูนย์ผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์ใบลาน บ้านทับลาน คำบลพราหมณ์.....	32
2.4 กลุ่มจักสานใบลานบ้านวังขอนแดง.....	34
2.5 กลุ่มจักสานใบลานบ้านทับลาน.....	34
2.6 การข้อมสียใบลาน.....	35
2.7 หมวกสตรีหลากสี.....	35
2.8 หมวกสตรีหลากสี ประดับด้วยดอกไม้.....	36
2.9 กระเป๋าลือทรงบ้าน.....	36
2.10 หมวกสตรี.....	37
2.11 กระเป๋าลือ จักสานเป็นรูปแบบต่างๆ.....	37
2.12 หมวกใบลานสุภาพบุรุษ ประเภทหมวกควายบอย.....	38
2.13 หมวกใบลานสุภาพสตรี.....	38
2.14 กระเป๋าใบลาน.....	39
2.15 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงครุฑ.....	39
2.16 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงสตรี.....	40
2.17 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงวัยรุ่น.....	40
2.18 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่.....	41
2.19 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าใบลานลายดอก.....	41
2.20 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงควายบอย.....	42
2.21 หนังสือใบลาน.....	47
2.22 ตาลปัตร — พัด.....	48
2.23 งอบ.....	48
2.24 หมวกใบลาน.....	49
2.25 ปลายตะเพียน.....	51
2.26 ของที่ระลึกจากใบลาน.....	51
2.27 หางอวน.....	52

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.28 ขั้นตอนการสร้างศิลปะหัตถกรรม.....	53
2.29 ต้นลานตระกูลปาล์ม (PALMAE) Genus Corypha.....	58
2.30 ลักษณะลำต้นลาน จะสังเกตเห็นกาบใบแห้งติดอยู่รอบ ๆ ลำต้น.....	60
2.31 ลักษณะใบของต้นลาน.....	61
2.32 ช่อดอกที่ออกบริเวณส่วนยอดของลำต้นลานเมื่อเกิดการผสมเกสรแล้ว ดอกหนึ่งจะเกิดเป็นผลลานได้หนึ่งผล.....	63
2.33 ต้นลานเมื่อออกช่อดอกแล้ว จะตายในที่สุด สถานที่ บ้านท่าฤทธิ์ ตำบลวังม่วง อำเภอเวียงเหล็ก จังหวัดสระบุรี.....	66
2.34 ยอดลานอ่อนที่นำไปทำผลิตภัณฑ์.....	69
2.35 เครื่องเลื่อยใบลานที่กองอุตสาหกรรมในครอบครัวพัฒนาปรับปรุง.....	72
2.36 ขั้นตอนการข้อมสีใบลาน.....	77
2.37 ลายขั้ว.....	88
2.38 ลายสอง.....	88
2.39 ลายสาม.....	89
2.40 ลายดาวลิ้ว.....	89
2.41 ลายขอ.....	90
2.42 ลายบองหยอง.....	90
2.43 ลายบัว.....	91
2.44 ลายคีด้วน.....	91
2.45 ลายเจลาเกี๋ยงเด้า.....	92
2.46 ลายดอกขิง.....	92
2.47 ลายคีห์ลุ่ม.....	93
2.48 ลายขั้วดาวหมากรุก.....	93
2.49 ลายขั้วดาวแยง.....	94
2.50 ลายขั้วโครงควาย.....	94
2.51 ลายสอง.....	95
2.52 ลายสาม.....	95

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.53 ลายตาหลิ่ว.....	96
2.54 ลายดอกจัน.....	96
2.55 ลายบองหอยของค้ำหน้า.....	97
2.56 ลายบองหอยของค้ำหลัง.....	97
2.57 ลายคีค้ำลายสอง.....	98
2.58 ลายคีค้ำลายสาม.....	98
2.59 ลายดอกจิง.....	99
2.60 ลายบัว.....	99
3.1 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม สินค้าใบลานประเภทหมวกและกระเป๋า.....	107
4.1 ประเมินรูปแบบหมวกและกระเป๋าใบลาน.....	130
4.2 หมวกและกระเป๋าใบลานที่พัฒนา.....	149
4.3 หมวกใบลานที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบเดิม.....	154
4.4 กระเป๋าใบลานที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบเดิม.....	156

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 รายชื่อกระเป๋าไบลานและหมวกไบลาน.....	43
2.2 แสดงชนิดและแหล่งของคั่นลานในประเทศไทย.....	67
2.3 อัตราส่วนการข้อมสีไบลาน.....	76
2.4 คุณสมบัติของตัวล็อคแบบต่าง ๆ.....	85
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	114
3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	115
3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	116
4.1 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลเฉพาะของผู้จำหน่าย.....	118
4.2 วิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ความต้องการของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบประเภทหมวกไบลาน.....	119
4.3 วิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ความต้องการของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบ ประเภทกระเป๋าไบลาน.....	125
4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินรูปแบบหมวกไบลาน.....	132
4.5 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกไบลาน รูปแบบที่ 1.....	132
4.6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกไบลาน รูปแบบที่ 2.....	134
4.7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกไบลาน รูปแบบที่ 3.....	135
4.8 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกไบลาน รูปแบบที่ 4.....	137
4.9 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกไบลาน รูปแบบที่ 5.....	139
4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินรูปแบบกระเป๋าไบลาน.....	140
4.11 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของกระเป๋าไบลาน รูปแบบที่ 1.....	141
4.12 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของกระเป๋าไบลาน รูปแบบที่ 2.....	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 3.....	144
4.14 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 4.....	146
4.15 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 5.....	147
4.16 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหมวกใบลานที่พัฒนา.....	149
4.17 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระเป๋าใบลานที่พัฒนา.....	151
4.18 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละ ข้อมูลเฉพาะของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย.....	153
4.19 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวกใบลานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย.....	155
4.20 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวกใบลานของผู้ซื้อ.....	155
4.21 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวกใบลานของผู้จำหน่าย.....	156
4.22 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย.....	157
4.23 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้ซื้อ.....	157
4.24 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้จำหน่าย.....	158

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำเอาวัสดุผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในด้านเงินทุน ตลอดจนไปจนถึงเป็นการสร้างรายได้กลับคืนมาสู่ประเทศได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญการที่จะนำเอาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องมีการผลิตและนำมาใช้อย่างมีคุณค่าและมีการทดแทนกับสิ่งที่สูญเสียไปด้วย จึงจะทำให้เกิดความสมดุลต่อกันได้เป็นอย่างดี

ศิลปิน พีระศรี (อ้างใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2532 : 21) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะชาวบ้านอาจมาแต่ประชาชนเองเป็นผู้สร้างหรืออาจมาแต่ผู้เป็นศิลปินจริง ๆ ซึ่งมองเห็นชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีปรัมปราคติหรืออะไรอื่น ๆ ของชาวบ้านเป็นผู้สร้างขึ้นก็ได้ ศิลปะชาวบ้านมีแปลก ๆ ต่าง ๆ กันมากมายเพราะประเทศหนึ่ง ๆ ก็มีแตกต่างกันออกไป ต่างถิ่นต่างท้องที่ก็มีแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นศิลปะชนิดนี้จึงอุดมไปด้วยลักษณะที่แสดงให้เห็นความรู้สึกนึกเห็นอย่างง่าย ๆ และถือเป็นปรัมปราคติสืบกันมาของประชาชนในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นเครื่องส่องให้เห็นลักษณะพิเศษเกี่ยวกับพุทธปัญญาและจิตใจของประชาชนเหล่านั้น ไม่ว่าของชาติใดเป็นอย่างดี

เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์คิดวิธีการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยวิธีการสอดขัดและสานกันด้วยวัสดุที่เป็นเส้น เป็นริ้ว โดยการสร้างรูปทรง ของสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นตามความประสงค์ในการใช้สอย การสร้างเครื่องจักสานของมนุษย์โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขตามความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ประสานกับขนบประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวัสดุในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกันขึ้นเป็นเครื่องจักสาน การทำเครื่องจักสานนั้นเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านพื้นเมืองที่ทำกันมาแต่โบราณ และมีทำทั่วไปในทุกภาคของประเทศ คำว่า “เครื่องจักสาน” นั้น โดยทั่วไปมักจะหมายถึงสิ่งที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยวิธีจัก สาน ถัก และทอ เป็นหลัก (วิบูล ลิ้มสุวรรณ. 2532 : 9)

กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2528 : 3-13) ได้กล่าวว่า “ใบลาน” หรือ “ลาน” จัดเป็นวัสดุประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักทำกระดาษเขียนหนังสือขึ้นใช้นั้น มนุษย์ใช้ใบอ่อนของต้นลานเป็นที่จารึกหนังสือ และเก็บไว้ทนทานหลายร้อยปี ไทยเราเรียกว่า “ใบลาน” ในศาสนาพุทธก็ยังมีใช้ใบลานจารึกอักขระที่เรียกว่า “พระคัมภีร์” นอกจากนั้นใบลานอ่อนยังทำเครื่องใช้ได้หลายอย่าง โดยนำมาจักดอก สานเป็นหมวก กระเป๋า งอบ พัด และภาชนะต่าง ๆ ใช้ในครัวเรือน ใบลานแก่ก็นำมาใช้เป็น

วัสดุก่อสร้าง เช่น ใช้นุงหลังคา และทำฝาบ้าน ผลก็ใช้เป็นอาหารของมนุษย์ แม้ในปัจจุบันนี้ โลกวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ความสำคัญของ ไบลาณก็ยังไม่ได้อ้าสมัยหรือหมดความสำคัญลงไปแต่อย่างใด ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำ จากไบลาณ มีการพัฒนารูปแบบและประโยชน์ใช้สอยให้สอดคล้องตรงกับความต้องการ ของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นับเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวที่สำคัญประเภท หนึ่งที่ช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้กับประชากรในชนบทได้อย่างมาก ไบลาณจึงจัดได้ว่าเป็นพืช เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ซึ่งไบลาณได้มาจากต้นลานซึ่งเป็นไม้ปาล์มประเภทหนึ่ง ส่วนต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประโยชน์จากต้นลานคือ ขอดอ่อน ทางใบ ก้านใบ หรือกาบและผล ต้นลานทั่วไปที่ มีอยู่ในประเทศไทย เป็นต้นลานชนิด *Corypha umbraculifera* หรือเรียกชื่อสามัญ Talipot palm ภาษากะเหรี่ยงทางภาคเหนือของไทยเรียกชื่อลานชนิดนี้ว่า “ลานหมึ่งเทิง” (Laan-mueng- thoeng) เป็นลานที่นิยมใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามวัด บางครั้งจึงมักเรียกว่า “ลานวัด” มีลำต้น สูง เป็นพวงปาล์มที่มีถิ่นกำเนิดในชิลอน หรือประเทศศรีลังกาปัจจุบัน ไม่ทราบว่ามีมาเผยแพร่ และขึ้นอยู่ในเมืองไทยได้อย่างไรและตั้งแต่เมื่อใดด้วย ประเทศศรีลังกาถือว่าต้นลานชนิดนี้เป็น ต้นไม้ประจำชาติของคนด้วย เทคโนโลยีที่ใช้กับไบลาณ เป็นเทคโนโลยีง่าย ๆ ระดับพื้นบ้านซึ่ง ราษฎรชนบทยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ตลอดจนการกล่าวถึงเทคโนโลยี ที่พัฒนาปรับปรุงขึ้นใหม่ เหมาะสมกับงานระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวสำหรับราษฎรชนบท เทคโนโลยีเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ เริ่มต้นของการเตรียมวัตถุดิบไบลาณให้มีคุณภาพ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ทำผลิตภัณฑ์ จักสานต่าง ๆ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้แก่ การเตรียมไบลาณ การเลียดไบลาณ การฟอกขาวไบลาณ การย้อมสีไบลาณ

ผลิตภัณฑ์จากไบลาณจัดเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งจัดอยู่ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นแนวทาง ปฏิบัติเพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้า ช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้ง ในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มี คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นคผ

ปรัชญาของ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญ แก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือ จัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของ

ตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการ พื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global)
2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity)
3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

ผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การค้ำชูภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก วัตถุประสงค์ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

หมวกโบราณและกระเป๋าโบราณจัดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมในท้องตลาด ซึ่งมีหลายรูปแบบด้วยกัน การทำหมวกที่บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบันมีการฝึกอบรมถือเป็นโครงการตามพระราชดำริ โดยเริ่มโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมา การดำเนินงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ของตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้ผลิตคือ กลุ่มจักสานโบราณบ้านทับลาน โดยเป็นการนำโบราณ มาจักสานเป็นรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กระเป๋ารูปแบบต่างๆ จักสานเป็นรูปสัตว์ เช่น ปลาตะเพียน หมวกโบราณรูปแบบต่างๆ เช่น ครุฑเล็ก ครุฑใหญ่ หมวกสตรี (โบเก้) หมวกวัยรุ่น หมวกควายออย เริ่มรวมกลุ่มกันเมื่อประมาณ 15 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเห็นว่ามิใช่โบราณอยู่อย่างมากได้จัดตั้งเมื่อปี 2526 มีสมาชิกกลุ่ม 30 คน ในช่วงแรกได้มีเจ้าหน้าที่มาแนะนำส่งเสริมการทำงานอบสำหรับใส่ทำงานและจำหน่าย เพราะหมู่บ้านมีดินลานขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่การทำงอบอย่างเดียว มีราคาถูกและตลาดมีไม่มากนัก เจ้าหน้าที่จึงติดต่อวิทยากรมาสอนทำหมวกและกระเป๋าจากโบราณ ปี 2537 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เข้ามาช่วยเหลือ เนื่องจากบ้านทับลานยังประสบปัญหาด้านการผลิต คือมีพ่อค้าจากต่างประเทศสนใจในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจำนวนมาก แต่ทางกลุ่มไม่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของลูกค้า

ดังนั้นศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงได้รับบ้านทับลานเข้าโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมโดยจัดการอบรมส่งเสริมในด้านต่างๆ ผลที่ได้คือ สามารถพัฒนารูปแบบตามความต้องการของตลาดได้ (สมเกียรติ ฝิโลประการ. 2544. www.Thaitammbon.com)

การศึกษาเพื่อที่จะนำโบราณมาใช้ในการพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณประเภทหมวกและกระเป่า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ในปัจจุบันนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำหมวกและกระเป่าที่บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านโบราณที่ควรได้รับการอนุรักษ์และการส่งเสริม ในด้านการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพราะปัญหาสำคัญในด้านตัวผลิตภัณฑ์ยังมีความหลากหลายไม่มากนัก ผลิตภัณฑ์โบราณที่ขายในปัจจุบันขาดการออกแบบที่ดีและมีรูปแบบที่ซ้ำซาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมโบราณ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยการปรับตัวงานศิลปหัตถกรรมกรรมให้เข้าตลาดปัจจุบัน คือความต้องการของนักท่องเที่ยวและช่างผู้ผลิต อีกทั้งยังเป็นการสืบสานงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีมาแต่โบราณเป็นการสืบทอดเทคโนโลยีชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวมถึงการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับแรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนในท้องถิ่นได้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป่า
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป่า
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป่า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป่า ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม

1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของ วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2532 :126-142) ได้กล่าวไว้ เครื่องจักสานเป็นงาน

ศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ จุดประสงค์หลักของการสร้างเครื่องจักสานเพื่อใช้สอย เป็นหลักสำคัญ นอกจากการสร้างเครื่องจักสานขึ้นมาใช้สอยโดยตรงแล้ว เวลาว่างและความสมบูรณ์สุขสบายได้ทำให้มนุษย์มีเวลาที่จะสร้างสรรค์เครื่องมือ เครื่องใช้ได้อย่างพิถีพิถัน ประณีตงดงามยิ่งขึ้น จนทำให้เครื่องมือเครื่องใช้บางส่วนเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีค่าด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสาระสำคัญของกรอบแนวคิดไว้ดังนี้ คือ

1. รูปแบบทันสมัย
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประโยชน์ใช้สอย
4. ความสวยงาม

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะถิ่น ประเภทของไบลาน กรรมวิธีการผลิต และวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

2. เป็นการออกแบบปรับปรุงพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวก และกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เฉพาะระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวเท่านั้น

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ

3.1 ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน

3.2 ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน

3.3 ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 100 คน

3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม/ศิลปหัตถกรรม จำนวน 3 คน

4. ตัวแปรที่ทำการศึกษา

4.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า

4.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า

ตัวแปรที่ศึกษา คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

4.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อ รูปแบบ ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

4.3.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

- รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา
- รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

4.3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม หมายถึง งานที่ทำด้วยมือ ที่ผู้สร้างใช้ความรู้ความสามารถเชิงศิลปะมาเสริมให้งานหัตถกรรมสวยงาม เป็นความงดงามที่เกิดขึ้นกับหัตถกรรมนั้น

2. สินค้าโบราณ หมายถึง ผลงานด้านศิลปหัตถกรรมที่ผลิตในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย

3. ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ หมายถึง งานที่ทำด้วยมือ ที่ผู้สร้างใช้ความรู้ความสามารถเชิงศิลปะมาเสริมให้งานหัตถกรรมสวยงาม เป็นผลงานด้านศิลปหัตถกรรมที่ผลิตในท้องถิ่นที่ทำจากโบราณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย

4. รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ

4.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

4.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบพัฒนาแล้ว

5. ความต้องการของผู้บริโภค หมายถึง ความต้องการในด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋าในปัจจุบัน โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ

5.1 รูปแบบทันสมัย หมายถึง รูปแบบลักษณะของงานศิลปหัตถกรรมที่มีการคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ ให้ทันต่อยุคสมัยในปัจจุบัน

5.2 ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบและลักษณะของงานศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณที่ทำจากภูมิปัญญาของช่างผู้ผลิต รูปแบบวิธีการจักสาน และการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยมีขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นตัวกำหนด

5.3 ประโยชน์ใช้สอย หมายถึง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในด้านการนำไปใช้งาน

5.4 ความสวยงาม หมายถึง รูปแบบสีสันทันและการนำเอาวัสดุต่างชนิดมาประดับตกแต่ง เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในงานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ โดยมีความเหมาะสมกับผู้บริโภค

6. ความพึงพอใจของผู้บริโภค หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋าระหว่างผลิตภัณฑ์ที่พัฒนา กับผลิตภัณฑ์เดิมของบ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

7. ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่มีความสนใจผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมี 2 กลุ่ม คือ

7.1 ผู้จำหน่าย หมายถึง เจ้าของร้านหรือผู้ที่มีหน้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

7.2 ผู้ซื้อ หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม

9. ลักษณะเฉพาะถิ่น หมายถึง รูปแบบและลักษณะของงานศิลปหัตถกรรมที่ทำจากภูมิปัญญาของผู้สร้างโดยมีขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นตัวกำหนด

10. รูปแบบทันสมัย หมายถึง รูปแบบลักษณะของงานศิลปหัตถกรรมที่มีการคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ ให้ทันต่อยุคสมัยในปัจจุบัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม
สินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็น
ข้อมูลพื้นฐานการวิจัย ดังนี้

- 2.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 2.2 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานโบราณ
- 2.3 หลักการออกแบบและเทคโนโลยีที่ใช้กับงานหัตถกรรม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ : 2532, 284 - 291)

ความรู้เกี่ยวกับพื้นบ้านหรือคติชนวิทยา Folklore ได้กำหนดเงื่อนไขความเป็นพื้นบ้าน
ไว้ดังนี้

1. เป็นความรู้ที่สืบทอดกันมา
2. เป็นความรู้ของปวงชนไม่สลับซับซ้อน
3. เป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของกลุ่มชน
4. เป็นสิ่งแสดงบุคลิกภาพของคนและสังคม

ดังนั้น คำว่า “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน” คือ งานศิลปะที่มีความงาม ความเรียบง่าย จาก
ผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน มีคุณค่าทางด้านความงามและประโยชน์ใช้สอย หรือ “คือ ประจักษ์พยาน
ด้านหน้าที่ใช้สอยและด้านสุนทรีย์ของวัฒนธรรมทางวัตถุ อันผลิตขึ้นและใช้สอยโดยคน
ธรรมดาสามัญ”

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวถึง ศิลปะชาวบ้าน คือ การร้องรำทำเพลง จิตรกรรม
การวาดเขียน และอื่นๆ ซึ่งมีกำเนิดมาจากชีวิตจิตใจของประชาชน

แสดงว่า ศิลปะชาวบ้าน หรือศิลปะพื้นบ้าน จะเกิดควบคู่กับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน
ภายใต้อิทธิพลของชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ และความจำเป็น
ของสภาพท้องถิ่นในชนบทพื้นบ้าน เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

นายโซเอตี้ ยามาจิ (Soetsu Yamaki) ผู้เชี่ยวชาญศิลปะพื้นบ้านชาวญี่ปุ่น ได้เขียน
สาระสำคัญของศิลปะพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. งานนั้นต้องเป็นผลงานของช่างนิรนาม ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ความงามของงานนั้นเกิดจากความชำนาญของช่าง
 2. มีรูปแบบง่ายๆ ใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น
 3. จะผลิตขึ้นเป็นจำนวนมากและขายในราคาปกติ ความงามเกิดจากการฝึกฝนและการทำซ้ำๆ กันมากกว่าความพยายามที่จะให้เป็นศิลปะ
 4. มีความเป็นธรรมชาติปรากฏอยู่มากกว่าความสละสลวย เพื่อความเป็นศิลปะเพื่อศิลปะ
 5. แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
 6. เป็นงานที่ทำด้วย "มือ" ยังไม่มีอิทธิพลของอุตสาหกรรมเข้ามาครอบคลุมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน เช่น รูปแบบและวัสดุที่ใช้ในการผลิตจะแตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์ในการผลิตคือ ประโยชน์ใช้สอยเหมือนกัน
- สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละภาคแตกต่างกัน เป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด จะบอกกล่าวเป็นหัวข้อไปคือ

1. ภูมิลักษณะ

แต่ละท้องถิ่นมีสภาพแวดล้อมไม่เหมือนกัน เช่น ภาคเหนือมีป่าไม้มาก ทำให้มีการผลิตภาชนะและเครื่องใช้ต่างๆ ทำด้วย ไม้ มีการแกะสลักลวดลายในงานตกแต่งประดับประดาและรูปสัตว์ เช่น ช้าง ได้รับความนิยมจากคนทั่วไป

ในภาคกลางมีแม่น้ำ ลำคลองมาก ทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตรและจับสัตว์น้ำ เพื่อขายหรือไว้กิน

สภาวะภูมิศาสตร์แตกต่างกัน ก็ทำให้เครื่องใช้พื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นต่างกัน เช่น เกวียน ในอำเภอพนัสนิคม เกวียนจะมีตัวใหญ่ๆ ส่วนที่อื่นจะมีตัวเล็กกว่า

2. ดินฟ้าอากาศ

เมืองไทยเป็นเมืองร้อนและมีฝนตกมาก ดังนั้นการสร้างบ้านในประเทศไทยจึงทำได้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมและให้อากาศถ่ายเท บ้านจะเป็นลักษณะโปร่ง

3. ทรัพยากรและวัสดุ

มนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาประดิษฐ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น จากป่าหรือป่าดงลาน จะได้ไบลานมาทำออบ จากไร่สวน ได้ใบตองมาห่อขนม ก้านใบตองทำเป็นผ้าและปิ่นให้เด็กเล่น วัสดุที่ใช้มีอิทธิพลต่อรูปแบบของงานศิลปหัตถกรรม เช่น ไบลานสำหรับหนังสือตัวหนังสือเป็นอักษรตัวกลมอย่างอักษรมอญหรืออักษรขอม เพราะการเขียนไบลาน ถ้าใช้ขีดทางตั้งจะขีดได้ ขีดทางนอนไบลานจะฉีกขาดตามเส้นไบลาน ดังนั้น ตัวหนังสือต้องเป็นตัวกลม

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ทำให้งานศิลปะหัตถกรรม พื้นบ้าน เกิดขึ้น

แบบอย่างของรูปทรงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

ประสบการณ์ที่เป็นแบบบันดาลใจให้มนุษย์สร้างงานเหล่านี้ขึ้นมาแยกได้ 2 ชนิด คือ

1. ประสบการณ์ตรง มนุษย์อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เห็นสิ่งต่างๆ จึงนำมาถ่ายทอดเป็นรูปทรง เช่น

1.1 ประสบการณ์ตรงจากรูปทรงของคน นำมาทำเป็นตุ๊กตา ฯลฯ

1.2 ประสบการณ์ตรงจากรูปทรงของสัตว์ นำมาถ่ายทอดเป็นสิ่งของ เครื่องใช้ เช่น หัวไม้เท้ารูปสัตว์ ตะข่องเปิด ปลายตะเพียน ฯลฯ

1.3 ประสบการณ์ตรงจากรูปทรงของพืช เช่น หม้อน้ำรูปทรงคล้ายน้ำเต้า ฝ้ายลายดอกพิกุล

1.4 ประสบการณ์ตรงจากรูปทรงส่วนประกอบของธรรมชาติ จากการพบเห็นสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟ ดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า มนุษย์นำเอามาถ่ายทอดเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น หน้าजू รูปทรงอาทิตย์ พุ่มผ้าป่า เป็นต้น

2. ประสบการณ์อ้อมที่สืบทอดจากธรรมชาติ เช่น

2.1 ประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านหนังสือ หนังสือมีอิทธิพลต่อชาวบ้านมาก เมื่ออ่านแล้วถือว่าเรื่องี่อ่านเป็นเรื่องจริง เช่น ไตรภูมิพระร่วง พุทธประวัติ พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ แต่หนังสือพุทธประวัติ และไตรภูมิพระร่วงมีอิทธิพลต่องานศิลปะพื้นบ้านมาก เช่น ภาพวาด ภาพปั้น พระพุทธรูป ฯลฯ

2.2 นิทานและตำนาน ทำให้ชาวบ้านได้อิทธิพลและแรงบันดาลใจถ่ายทอดออกมาเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น ตัวนาค ช้าง

2.3 การบอกเล่า เป็นการบอกต่อๆ กันมาเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรม ประเพณี เช่น แห่งนางแมวขอฝน กระทงบายศรี การยกเสาเอก การตั้งศาลพระภูมิ

การถ่ายทอดประสบการณ์สู่รูปทรงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

ทำได้หลายวิธี เช่น

1. ถ่ายทอดให้คล้ายรูปทรงธรรมชาติ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เช่น การปั้นตุ๊กตา สานปลายตะเพียน

2. ถ่ายทอดตามความรู้สึก เกิดจากการสังเกตธรรมชาติ เช่น ความรุนแรง การหมุนเวียนแล้วถ่ายทอดเป็นรูปแบบต่างๆ เช่น ฟ้ายับเหว (เครื่องมือดักหนู) ลายก้านขด

3. ถ่ายทอดตามความคิด เกิดจากความคิดของตัวเอง จินตนาการเป็นรูปต่างๆ เช่น หน้ากากตัวตลก สวรรค์ นรก

4. ถ่ายทอดเฉพาะลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ไม้เกาหลังเน้นส่วนมือของคนไว้ส่วนปลายที่ใช้เกาเท้าของสิงห์มาประดิษฐ์เป็นขาเตียง โต๊ะ

จากแรงบันดาลใจต่างๆ ทำให้มนุษย์ประดิษฐ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อมุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ

แบ่งประเภทของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้หลายประเภท คือ

1. งานไม้
2. งานกระดาษ
3. งานจักสาน
4. งานโลหะ
5. งานโลหะ
6. งานจิตรกรรม
7. งานประติมากรรม
8. งานสถาปัตยกรรม
9. งานศิลปะการใช้สารเคมีและวัตถุระเบิด

2.1.1 เครื่องจักสาน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ : 2538. 1 - 135)

ประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน

เมื่อมองย้อนไปในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในสมัยหินแล้วจะเห็นว่า มนุษย์รู้จักนำวัสดุ ที่ได้จากธรรมชาติมาสร้างเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เช่น นำหินที่มีลักษณะแหลมด้านหนึ่ง กลมมนด้านหนึ่งมาจับถือเป็นเครื่องมือในการใช้กะเทาะหรือทุบผลไม้มันที่มีเปลือกแข็ง หรือใช้ขูด ลงไปในพื้นดินเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน แล้วต่อมามนุษย์จึงพัฒนาเครื่องมือหินซึ่งเรียกว่า เครื่องมือหินกะเทาะ นั้น ให้ใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น อาจจะโดยการนำท่อนไม้มาผูกต่อเข้ากับด้านหนึ่งของหิน ให้มีลักษณะคล้ายขวาน จากการที่มนุษย์รู้จักนำหินมาผูกติดกับท่อนไม้เป็นด้ามคล้ายขวานนี้ ถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการอย่างหนึ่งของการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ นอกจาก เครื่องมือหินดังกล่าวแล้ว มนุษย์ยังได้นำวัสดุอย่างอื่นมาทำเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ด้วย เช่น การนำกระดูกสัตว์หรือของแข็งชนิดอื่น อาจจะเป็นเปลือกหอย หรือเขาสัตว์ ที่มีลักษณะแหลมมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ อีกก็ได้ มนุษย์สมัยหินในประเทศไทยรู้จักการทำเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ขึ้น

ใช้ เช่น ได้พบเครื่องมือที่ทำด้วยหินจำพวกขวาน และเครื่องปั้นดินเผาสมัยหินเก่าที่บ้านท่ามะนาว ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

นอกจากนี้ นักโบราณคดียังได้พบหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับการทำเครื่องจักสานในยุคหินใหม่ที่บริเวณถ้ำแห่งหนึ่งในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เครื่องจักสาน ที่พบทำด้วยไม้ไผ่ เป็นลายขัดสองเส้น ประมาณว่ามีอายุราว 4,000 ปีมาแล้ว เก่ากว่าเครื่องจักสานที่พบจากแหล่งโบราณคดีอื่นๆ ในทวีปเอเชีย แอฟริกา และอเมริกา

หลักฐานเกี่ยวกับการทำเครื่องจักสานของมนุษย์นั้น ได้พบในหลายที่หลายแห่งของโลก ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานเครื่องจักสานของชาวอียิปต์โบราณ หรือหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องจักสานของมนุษย์ยุคหินในบริเวณแหลมมลายู ซึ่งมีลักษณะเป็นภาชนะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “ส่วน” สานด้วยใบไม้ชนิดหนึ่ง (Fan-paten Leaf) กอรวมอยู่ในกลุ่มเครื่องใช้ของคนตาย” แสดงให้เห็นว่าเครื่องจักสานได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของมนุษย์ นอกเหนือไปจากทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีหลักฐานข้างเคียงซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำเครื่องจักสานของมนุษย์ในยุคหิน และยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือ เครื่องปั้นดินเผา

เพราะได้พบภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่เมืองอูร์ (UR) ในประเทศเมโสโปเตเมีย (บริเวณเมโสโปเตเมีย ซึ่งเซอร์ทีโอนาร์ค วูดส์ได้ประมาณว่ามีอายุ 2-3,000 ปีก่อนคริสตศักราช) ภาชนะดินเผาที่พบนั้นมีร่องรอยของเครื่องจักสาน ปรากฏอยู่ ซึ่งนำไปสู่การสันนิษฐานว่า การทำเครื่องปั้นดินเผายุคแรกทำขึ้น โดยการไล่ดินเหนียวลงภายในเครื่องจักสาน เมื่อดินเหนียวแข็งตัวแห้งแล้วจึงนำไปเผาไฟ ภาชนะจักสานจะสลายตัวไหม้ไปหมด คงเหลือแต่ดินเผามีรูปร่างตามแบบของภาชนะจักสาน และผิวภาชนะดินเผานั้น จะปรากฏร่องรอยของเครื่องจักสานอยู่บนผิวด้านนอก จากหลักฐานนี้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์อาจจะรู้จักทำเครื่องจักสานก่อนการทำเครื่องปั้นดินเผา หรืออาจกล่าวได้ว่า เครื่องจักสานเป็นต้นกำเนิดของเครื่องปั้นดินเผาที่ “ได้” ลักษณะการทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยวิธีนี้ ได้พบหลักฐานสำคัญลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศไทย คือ ภาชนะดินเผาชิ้นหนึ่งซึ่งเป็นภาชนะดินเผาก่อนประวัติศาสตร์ จากแหล่งอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นภาชนะรูปทรงคล้ายอ่าง มีร่องรอยของเครื่องจักสานประทับอยู่บนผิวด้านนอก ซึ่งแสดงว่ามนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียงทำเครื่องปั้นดินเผาขึ้น โดยวิธีไล่ดินเหนียวยาไถลงไปในภาชนะจักสาน ซึ่งภาชนะจักสานนั้นอาจจะสานด้วยใบไม้ประเภท ใบตาล ใบลาน หรือกก หรือไม้ไผ่เป็นรูปร่างคล้ายกระบุงเตี้ยๆ แล้วไล่ดินเหนียวยาไถภายใน เมื่อดินแห้งจึงนำไปเผา เครื่องจักสานจะไหม้หมดเหลือแต่ภาชนะดินเผาที่มีร่องรอยของเครื่องจักสานปรากฏอยู่ วิธีทำภาชนะดินเผาลักษณะนี้อาจเป็นวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทภาชนะที่เก่าแก่วิธีหนึ่ง และอาจเป็นวิธีการทำภาชนะดินเผายุคแรกก่อนที่จะมีการทำภาชนะดินเผาด้วยวิธีดีด้วยไม้ โดยมีหินครุองอยู่ระหว่างผนังดินเหนียว และไม้ดี

และไม้ตีเรียกว่า “การตีหม้อ” โดยผู้ตีหม้อจะเดินวนรอบๆ แทนสำหรับวางหม้อ ก่อนที่จะพัฒนา มาเป็นการปั้นภาชนะดินเผาด้วยวิธีใช้แป้นหมุน ซึ่งได้พัฒนาสืบต่อมาจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การทำเครื่องจักสานยุคแรกๆ ของมนุษย์ วัตถุประสงค์จากธรรมชาติเท่าที่จะหา ได้ใกล้ตัวมาทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำใบไม้ กิ่งไม้ ดินไม้ประเภทที่เป็นเถา มาสานมาจัด เป็นรูปทรงต่างๆ เพื่อใช้เป็นภาชนะ หรือมาสานขัดกันเป็นแผ่นเพื่อใช้สำหรับปูลาด รองนั่ง รอง นอน ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นเครื่องจักสานที่มีความละเอียดประณีตในยุคต่อๆ มา

หลักฐานการทำเครื่องจักสานในแหล่งต่างๆ ของโลก ที่อารยธรรมสมัยใหม่ยังเข้าไปไม่ถึง ยังปรากฏอยู่ในหลายแห่ง เช่น ตะกร้าจักสานอย่างหยาบๆ ของพวกเปรู เครื่องจักสานคน พื้นเมืองในทวีปออสเตรเลีย เป็นต้น และในประเทศไทยในปัจจุบันก็ยังมีเครื่องจักสานบางชนิด ที่แสดงให้เห็นความคิดในการนำวัสดุจากธรรมชาติมาดัดแปลงเพียงเล็กน้อย เพื่อใช้สาน ภาชนะขึ้นใช้สอย เช่น การนำใบมะพร้าวมาทำเป็นภาชนะสำหรับใส่หญ้าในภาคใต้ที่เรียกว่า “กอนอ” หรือ “ลอม” และภาชนะสำหรับดักน้ำของภาคใต้ที่เรียกว่า “หมา” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แหล่งที่มีการทำเครื่องจักสานกันมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ได้แก่ บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วยเพราะในบริเวณนี้เป็นภูมิภาคที่สภาพ ภูมิศาสตร์เหมาะสม อุดมไปด้วยวัสดุจากธรรมชาติจำนวนมากที่เหมาะสมสำหรับนำมาทำเครื่อง จักสาน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ว่าในภูมิภาคนี้มีการทำเครื่องจักสานสืบต่อกันมาช้านาน ดัง จะเห็นได้ว่าแม้ปัจจุบันมีการทำเครื่องจักสานอยู่ในดินแดนต่างๆ อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่บริเวณหมู่ เกาะชวา สุมาตรา เรื่อยขึ้นมาจนแหลมมลายูจนถึงดินแดนประเทศไทย

วัตถุประสงค์จากธรรมชาติที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานในภูมิภาคนี้ มีมากมายหลายชนิด ตั้งแต่ไม้ไผ่พันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการทำเครื่องจักสานมากที่สุด ชนิดหนึ่ง การใช้ไม้ไผ่มาทำเครื่องจักสานในปัจจุบันยังนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งในบริเวณ หมู่เกาะต่างๆ ของประเทศอินโดนีเซีย และในประเทศไทย นอกจากไม้ไผ่ซึ่งมีอยู่มากในบริเวณ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ยังมีพืชพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ในบริเวณที่มีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างกันอีก หลายชนิด เช่น ดินไม้ตระกูลปาล์ม ซึ่งสามารถใช้ใบมาทำเครื่องจักสานได้ดี ได้แก่ พวกใบตาล ใบมะพร้าว ใบลาน เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีพวกพืชที่ขึ้นตามชายทะเล เช่น ดินลำเจียก หรือป่านัน เตยทะเล จาก ซึ่งวัสดุประเภทนี้นิยมใช้ทำเครื่องจักสานกันมากในกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตามเกาะ และตามชายฝั่งทะเล นอกจากนี้ก็มีพืชอีกหลายชนิดที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำมาทำเครื่อง จักสาน เช่น หวาย คล้า คลุ้ม แสยก กก กระจูด หญ้าบางชนิด เป็นต้น

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว มนุษย์ได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยนำมาสานเป็นส่วนประกอบ ที่อยู่อาศัย เช่น หลังคาบ้าน ฝาบ้าน ตลอดจนทำเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ การนำวัสดุจาก ธรรมชาติ

มาทำเป็นเครื่องจักสานนั้นมีทั้งที่นำมาใช้ประโยชน์ได้โดยตรง และชนิดที่ต้องนำมาตัดแปลงแปรสภาพให้เหมาะสมก่อน เช่น การนำไปลำเจียกหรือใบป่านนั้นมาจัก เอาหนามที่ใบออกและลนไฟ หรือการนำต้นกระดุมมาลวกดินขาวและใช้ของหนักทับให้ต้นกระดุมจืดแบนก่อนที่จะนำไปสาน หรือการจักไม้ไผ่เป็นคอก หรือการจักกกเอาแต่เปลือกก่อนที่จะทอหรือดักเป็นผืน เป็นต้น

การนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาทำเป็นเครื่องจักสานมิได้มีเฉพาะบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น หากแต่มีทำแทบทุกส่วนของโลก เช่น ชาวอินเดียนแดงเผ่าเชโรกี (Cherokee Indians) ในรัฐเทนเนสซี และเคนตักกี ของสหรัฐอเมริกา ก็รู้จักนำไม้ไผ่มาทำเป็นภาชนะจักสาน แม้เมื่อคนจากยุโรปรุ่นแรกๆ ที่อพยพเข้าไปตั้งเป็นถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา ก็ใช้ภาชนะจักสานทำจากเปลือกไม้โอ๊ก (Oak) ต้นวิลโลว์ (ต้นไม้ประเภทสนุ่น) และฟางจากต้นไรย์ (Rye) ประเภทต้นหญ้า มาทำเป็นตะกร้า แข่ง สำหรับใส่พืชผลของตน

รูปทรงของเครื่องจักสานที่ทำจากวัตถุดิบธรรมชาติยุคแรกๆ นั้น เป็นการสร้างรูปทรงอย่างง่าย ๆ เพื่อให้สอดใส่ได้ดีเท่าที่มนุษย์ยุคนั้นจะคิดทำขึ้น ได้เป็นประการสำคัญ รูปทรงของเครื่องจักสานยุคแรกๆ คงเป็นการสานขัดเป็นแผงเป็นแผ่นเรียบๆ สำหรับปูลาด หรือใช้เป็นฝาบ้านที่อยู่อาศัยก่อนที่จะพัฒนามาเป็นภาชนะประเภทตะกร้าทรงกระบอกอย่างง่าย ๆ และพัฒนาให้มีรูปทรงที่อ่อนช้อยและมีลวดลายที่ละเอียดประณีตยิ่งขึ้นภายหลัง

สำหรับลวดลายที่ใช้ทำเครื่องจักสานนั้น ควรจะเริ่มต้นด้วยลายขัดประเภทขลิบ และกลดงขัดสลับกันไปทีละเส้นอย่างที่เรียกว่า ลายขัด หรือลายหนึ่ง ก่อน แล้วจะพัฒนามาเป็นการสานขัดสลับกันด้วยคอกหลายเส้นประเภทลายสองลายสาม ต่อเมื่อมีความชำนาญมากขึ้น การสร้างลวดลายก็พัฒนาไปอีก เพื่อให้สอดคล้องกับรูปทรงของเครื่องจักสาน เกิดลายทแยงประเภทลายหัวส้ม ลายเฉลา ลายตาชะลอม ขึ้นตลอดถึงลวดลายอื่นๆ ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น ลายผีบ้า ลายคอกพิกุล เป็นต้น

นอกจากวิธีการสานที่ใช้หลักการขัดกันของเส้นหรือวัสดุโดยตรงแล้ว ยังมีการสานด้วยวิธีถักพัน (Coiling) เกิดขึ้นด้วย วิธีนี้มักใช้สำหรับสานภาชนะต่างๆ วิธีนี้การสานจะต้องมีโครงของภาชนะก่อนแล้วจึงใช้คอกหรือวัตถุดิบที่เป็นเส้นสอดพันเชื่อมโครงให้เกิดเป็นรูปทรงขึ้นมา เช่น การสานภาชนะย่านลิเภา การสานภาชนะด้วยปอหรือผักตบชวาที่นิยมทำกันอยู่ในปัจจุบัน

2.1.2 เครื่องจักสานของไทย

เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์คิดวิธีการต่างๆ ขึ้น เพื่อใช้สร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน ด้วยวิธีการสอดขัดและสานกันของวัสดุที่เป็นเส้น เป็นริ้ว โดยสร้างรูปทรงของสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นตามความประสงค์ในการใช้สอย การสร้างเครื่องจักสานของมนุษย์โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางความ

ต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ประสานกับชนบประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวัสดุท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกันขึ้นเป็นเครื่องจักสาน

วิธีการในการทำเครื่องจักสานของมนุษย์ในชนชาติต่างๆ เท่าที่ปรากฏจากอดีตมาจนปัจจุบันมีรูปแบบและลวดลายในการสานที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายในการสานจะมีจำกัดอยู่ไม่มากลายนัก และจากความจำกัดของลวดลายนี้เป็นผลบังคับให้รูปทรงของเครื่องจักสานมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันไปด้วย นอกเหนือจากลวดลาย รูปทรงแล้ว วัสดุในการทำเครื่องจักสานในส่วนต่างๆ ของโลก เช่น ในกลุ่มประเทศเอเชีย จะเห็นว่า ใช้วัสดุชนิดเดียวในหลายประเทศ เช่น การทำเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ จะมีทำกันในแทบทุกประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น ไทย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การทำเครื่องจักสานนั้นเป็นผลิตรกรรมพื้นบ้านพื้นเมืองที่มีทำกันมาแต่โบราณ และมีทำทั่วไปในทุกภาคของประเทศ คำว่า “เครื่องจักสาน” นั้น โดยทั่วไปมักจะหมายถึงสิ่งที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยวิธี จัก สาน ถัก และทอ เป็นหลัก แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะเครื่องจักสานที่เกิดจากการ จัก สาน และถัก เท่านั้น เพราะการทอเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะ มีขั้นตอนที่ซับซ้อนต้องแยกการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะเรื่องโดยตรงออกไปต่างหาก

การเรียกเครื่องจักสานว่า จักสาน นั้น เข้าใจว่าเป็นคำที่เรียกขึ้นตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสานขึ้นนั่นเอง เพราะเครื่องจักสานต่างๆ จะสำเร็จเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์นั้นจะต้องผ่านกระบวนการที่ประกอบขึ้นด้วยการจัก การสาน และการถัก หรือการขัดกันของวัสดุที่ผ่านกระบวนการเตรียมด้วยการถัก เพื่อแปรรูปวัสดุหรือวัตถุดิบให้สอดคล้องกับการใช้สอยเสียก่อน

จัก คือ การทำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้ว เพื่อความสะดวกในการสาน การจักถือได้ว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุในการทำเครื่องจักสานขั้นแรก ลักษณะของการจักโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิด ซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป เช่น วัสดุที่นำมาจักให้เป็นเส้นเป็นริ้วนั้น เป็นไม้ไผ่ หวาย มักเรียกว่า ดอก และการจักดอกไม้ไผ่ โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ จักตามแนวไม้ไผ่โดยมีผิวไม้เป็นส่วนแบน เรียกว่า ดอกพื้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเรียกว่า ดอกตะแคง ดอกชนิดนี้จะจัก โดยมีผิวไม้เป็นส่วนสันดอก นอกเหนือจากดอกไม้ไผ่สองลักษณะนี้แล้ว อาจจะมีดอกที่จัก เหลา เป็นเส้นกลมๆ หรือลักษณะอื่นๆ ตามความต้องการที่จะนำดอกชนิดนั้นๆ ไปใช้

อย่างไรก็ตาม การจักดอกเป็นงานขั้นแรกที่สำคัญในการทำเครื่องจักสาน เพราะลักษณะของดอกจะต้องประสานกับลวดลายและรูปทรงของเครื่องจักสานด้วย เช่น การสานส่วนกันของภาชนะโดยทั่วไปมักจะต้องใช้ดอกป็นแบนๆ เพื่อให้เกิดลายสานที่เป็นแผ่นตามแนวราบที่คงทน และวางบนพื้นราบได้ดีและสะดวกในการสร้างรูปทรงส่วนที่อยู่ถัดจากส่วนกันขึ้นไป หรือดอกสำหรับ

สำหรับส่วนที่เป็นคอ ส่วนที่คอของภาชนะจำเป็นจะต้องใช้ดอกที่มีความละเอียดเส้นเล็ก ๆ เพื่อสะดวกในการสานให้ได้รูปทรงตามต้องการ เป็นต้น

ดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า การจักดอก ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการทำเครื่องจักสาน และเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก ผู้ทำเครื่องจักสานจะต้องเตรียมวัสดุที่จะใช้ในการทำเครื่องจักสานให้สัมพันธ์กับสิ่งที่จะสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการจักเพื่อให้ได้วัสดุที่เรียกว่า ดอก แล้วผู้สานจะต้องรู้จักเลือกสรรและพิถีพิถันเพื่อให้ได้วัสดุที่ดี ซึ่งจะมีผลต่อความคงทน และความประณีตสวยงามของเครื่องจักสานด้วย ดังจะเห็นได้จากเครื่องจักสานในอดีตของไทยเราหลายชนิด มีความคงทนและประณีตสวยงามนั้น จะขึ้นอยู่กับความประณีตและลักษณะของดอกที่สัมพันธ์กับลวดลายและรูปแบบของเครื่องจักสานนั้นๆ ด้วย เช่น เส้นคอกย่านลิภาที่มี ความละเอียดประณีต เป็นต้น

สาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการทำเครื่องจักสาน ถัดจากการจัก ซึ่งเป็นการเตรียมวัสดุ การสานนั้นถือได้ว่าเป็นขบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ที่นำวัสดุธรรมชาติมาทำประโยชน์ โดยใช้ความคิดและฝีมือมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งมีมาช้านานแล้ว โดยที่ในปัจจุบันยังคงทำกันอยู่ กล่าวกันว่า เทคนิคการสานภาชนะที่ใช้กันอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือทุกวันนี้ทำกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ลักษณะของการสานในยุคเริ่มแรก คงเป็นการสานไปตามแนวราบ โดยใช้วัสดุขัดกันไปมาอย่างง่าย ๆ ตามแบบที่เรียกกันว่า ลายขัด ด้วยการยกขึ้นเส้นหนึ่งและกดลงเส้นหนึ่ง ให้เกิดการขัดกัน ซึ่งจะทำให้วัสดุคงรูปต่อเนื่องกันไปเป็นพื้นที่มากขึ้นๆ ตามความต้องการ และจากการสานด้วยลายขัดตามแนวราบนี้เอง มนุษย์ได้พัฒนาการสานเพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยขึ้นมาเป็นภาชนะ โดยอาจจะสานลายขัดนั้นเข้ากับแม่แบบเพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงของภาชนะขึ้นมา แม่แบบสำหรับสานภาชนะขึ้นมา แม่แบบสำหรับสานภาชนะนั้นอาจจะเป็เปลือกผลไม้ หรือเครื่องปั้นดินเผาก็ได้ และเมื่อมนุษย์คิดวิธีการสานภาชนะได้สำเร็จแล้ว ได้พัฒนาลวดลายในการสานไปด้วย เพื่อให้ได้ภาชนะที่มีรูปทรงเหมาะสมกับการใช้สอยและเกิดความสวยงามน่าใช้ยิ่งขึ้น

การสานของคนไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นความรู้พื้นบ้านพื้นเมือง สืบต่อกันมาช้านาน โดยวิธีการถ่ายทอดให้กันในครอบครัว ชนิดพ่อสอนลูก โดยมิได้มีการร่ำเรียนกันอย่างจริงจัง และไม่มีการจดบันทึกเป็นตำราแต่อย่างใด แต่เป็นการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจากชั่วชีวิตคนหนึ่ง ไปยังอีกคนหนึ่ง ซึ่งบางอย่างอาจคงรูปลักษณะและลวดลายเดิมไว้ แต่บางอย่างก็อาจจะเปลี่ยนรูปทรงและลวดลายไปบ้าง แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ มักจะเปลี่ยนไปอย่างช้าๆ ชนิดค่อยเป็นค่อยไป

การสานของไทยนั้น มีลวดลายและรูปแบบต่างกันไปตามชาย ทั้งที่แตกต่างกันด้วยลักษณะของแบบลายและวัสดุที่ใช้ในการสาน ในด้านลวดลายที่สานนั้น ส่วนมากการใช้ลายจะสานลายใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เช่น อาจจะใช้ลายขัดธรรมดาเพื่อให้เกิดความแข็งแรงทนทานและความ

สะดวกในการสาน หรือถ้าต้องการสานภาชนะที่มีตาห่างๆ เช่น ชะลอม แข่ง ก็มักจะสานด้วยลายเฉลว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการสานอันเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากของการทำเครื่องจักสานและเครื่องจักสานแบบต่างๆ เท่าที่ปรากฏอยู่ล้วนเกิดขึ้นจากการสานด้วยลวดลายที่ต่างกันไป แต่โดยหลักใหญ่ๆ แล้วจะเห็นว่า การสานลวดลายทั้งหลายนั้นจะต้องใช้การขัดกันเพื่อให้วัสดุที่ใช้สานนั้นยึดตัวขัดกันคงรูปอยู่ได้เป็นหลัก ไม่ว่าจะการสานนั้นจะเป็นลายขัดธรรมดาๆ หรือลายสอง ลายสาม หรือลายอื่นๆ ก็ตาม

การสานเครื่องจักสาน โดยทั่วไปแล้ว อาจจำแนกออกเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. การสานด้วยวิธีการสอดขัดกัน
2. การสานด้วยการสอดขัดกันด้วยเส้นทแยง
3. การสานด้วยวิธีขดเป็นวง

จากลักษณะของการสานประเภทใหญ่ๆ ทั้ง 3 นี้ เป็นวิวัฒนาการของการสานลวดลายเครื่องจักสานเพื่อให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับชนิดและรูปทรงของเครื่องจักสาน นอกจากนี้แบบอย่างการสานเหล่านี้แล้ว ยังมีลวดลายซึ่งดัดแปลงออกไปเพื่อให้เกิดความสวยงามเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ลายขัดธรรมดา แต่มีการสานด้วยเส้นคอกที่เล็กกว่า สอดแทรกเข้าไประหว่างลายขัดนั้น เพื่อให้เกิดเป็นลายขัดเล็กๆ ซ้อนอยู่ภายใน เป็นการเพิ่มความสวยงาม เช่น ลายคอกพิศุล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการสานเครื่องจักสานในท้องถิ่นต่างๆ ของไทยนั้น จะขึ้นอยู่กับความนิยมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมากกว่าอย่างอื่น

ขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นหนึ่งของการทำเครื่องจักสาน คือ การถัก การถักนี้โดยทั่วไปแล้วจะเป็นกระบวนการประกอบที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ มากกว่าจะเป็นวิธีการทำเครื่องจักสานด้วยตัวเอง การถักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควร ใช้ถักยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบของภาชนะ จักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ หรือการถักโครงต่างๆ ของภาชนะ เป็นต้น การถักนี้บางครั้งอาจจะเรียกว่า การผูก ก็ได้ ลักษณะของการถักหรือการผูกขอบของภาชนะ โดยทั่วไป จะมีระเบียบที่เป็นลักษณะเฉพาะของการถักแต่ละแบบ เช่นเดียวกับแบบของลายสาน เช่น ลายถักหัวแมลงวัน สันปลาช่อน เป็นต้น

การถักนี้ส่วนมากจะเป็นการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้างภายนอก เช่น ขอบ ขา ปาก ก้น ของเครื่องจักสาน และเป็นการเพิ่มความสวยงามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการถักจะเป็นขั้นตอนเสริมเพื่อให้เครื่องจักสานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ตาม แต่การถักก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างขาดไม่ได้ของเครื่องจักสานหลายๆ ชนิด

ไม่ว่าจะเป็นภาชนะหรือเครื่องใช้อื่นๆ ถ้าสังเกตดูแล้วจะเห็นว่ามีการบวนการดักเข้าไปเป็นองค์ประกอบอยู่ด้วยเสมอ

ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการของการทำเครื่องจักสานซึ่งจะเห็นว่าเป็นหัตถกรรมหรือเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นที่ๆ ที่ไม่มีกรรมวิธีที่ซับซ้อน แต่ในด้านความคิดสร้างสรรค์แล้ว จะเห็นว่าการจักสานเป็นความคิดที่แบบลและเรียบง่ายอย่างหนึ่งของมนุษย์ มีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผนเป็นของตนเองอย่างง่ายๆ แต่สัมฤทธิ์ผลในด้านประโยชน์ใช้สอยสูงยิ่งจากอดีตจนปัจจุบัน

แม้ว่าการทำเครื่องจักสานทั่วไปจะใช้วัสดุพื้นบ้านก็ตาม แต่การนำวัสดุเหล่านั้นมาทำเครื่องจักสานจำเป็นจะต้องมีเครื่องมือเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสะดวกในการนำวัสดุธรรมชาติมาดัดแปลงเป็นเครื่องจักสาน เครื่องไม้เครื่องมือในการทำเครื่องจักสานเป็นเครื่องมือพื้นที่ๆ ที่ชาวบ้านสามารถทำขึ้นใช้เองได้และมีเพียงไม่กี่อย่าง ซึ่งอาจจะนับว่าเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่มีเครื่องมือประกอบน้อยที่สุดอย่างหนึ่งก็ได้

2.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการทำเครื่องจักสาน

เครื่องมือที่ใช้ในการทำเครื่องจักสานทั่วไปมีอยู่เพียง 3 ชนิด คือ

1. **มีด** เป็นเครื่องมือสำหรับแปรรูปวัสดุธรรมชาติมาเป็นวัสดุสำหรับทำเครื่องจักสาน มีดที่ใช้ทั่วไปเป็นมีดเหล็กกล้าที่มีเนื้อแกร่งและมีความคมมาก มีอยู่ 2 ชนิด คือ

1.1 **มีดสำหรับใช้ฟันหรือตัดผ้าไม้** มักเป็นมีดขนาดค่อนข้างใหญ่ มีสันหนาประมาณ $\frac{1}{2}$ - 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 40 เซนติเมตร ด้านคมคมมาก แต่อาจจะไม่บางมากนัก เพื่อความคงทนในการตัดทอนไม้ไผ่ หวาย และอื่นๆ มีดที่ใช้ตัดทอนนี้โดยทั่วไปจะเป็นมีดหัวตัด มีดโต้ หรือมีดอื่นๆ แล้วแต่จะเรียกกันไปตามภาษาถิ่น มีดชนิดนี้จะใช้ในการทำเครื่องจักสานขั้นตอนแรก คือ เริ่มตัดไม้ไผ่ หรือหวาย มาจากป่า แล้วตัดเป็นท่อน ผ่าเป็นชิ้นสำหรับเตรียมจักเป็นดอกต่อไป

1.2 **มีดดอก** มีดชนิดนี้มีประโยชน์ใช้สอยตามชื่อเรียกคือ เป็นมีดสำหรับใช้จักดอก มักมีรูปเรียวแหลม ปลายและด้ามงอน ส่วนมากตัวมีดจะสั้นกว่าด้าม เพราะด้ามจะใช้สอดกระชับกับแขนและข้างตัวเวลาจักดอกด้วยมีดชนิดนี้จะต้องมีสันค่อนข้างบาง เพื่อให้มีน้ำหนักเบาและใช้งานได้สะดวก ปลายงอนแหลม เพื่อความสะดวกในการจัก เหลา หรือเจาะคว้าน มีดดอกนี้โดยทั่วไปจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน จะต่างกันบ้างก็ที่รูปทรงปลีกย่อยเท่านั้น มีดชนิดนี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือประจำตัวที่สำคัญของช่างจักสานทีเดียว

2. **เหล็กหมาด** เป็นเหล็กปลายแหลมสำหรับใช้เจาะ จัก แะ มีอยู่ 2 ชนิด คือ

2.1 **เหล็กหมาดปลายแหลม** ใช้สำหรับ ไซ แะ ทำด้วยเหล็กดี ส่วนมากทำด้วยกำรุ่ม ซี่ล้อจักรยาน เป็นเหล็กปลายแหลมคล้ายเข็ม ยาวประมาณ 3 นิ้ว มีด้ามกลมๆ ทำด้วยไม้

ใช้แขง ไช และแจะ ตามรูตอก สำหรับร้อยหวาย ในการถักขอบ หรือผูกโครงสร้างของเครื่องจักสาน

2.2 เหล็กหมาดปลายแบน หรือปลายหอก เป็นเหล็กแหลมปลายแบน คล้ายปลายลูกศรหรือใบหอก มีค้ำกลมๆ ขาวประมาณ 4-6 นิ้ว เหล็กหมาดชนิดนี้ใช้สำหรับเจาะ ขอบไม้ไผ่หรือหวาย หรือวัสดุอื่นๆ ที่ใช้เป็นส่วนประกอบของเครื่องจักสาน เหล็กหมาดชนิดนี้ จะใช้เจาะ โดยใช้มือป้อนที่ค้ำให้ปลายเหล็กหมุนเจาะลงไปในวัตถุ

3. คิมไม้ ซึ่งเป็นเครื่องมืออื่นๆ อีกอย่างหนึ่ง มีลักษณะคล้ายคิมทั่วไป คือ มี ส่วนปากสำหรับหนีบ มีค้ำจับ คิมนี้มักทำด้วยไม้เนื้อแข็ง และเหนียว เช่น ไม้ชิงชัน ไม้มะค่า ไม้พะยุง แก่นไม้ขาม เป็นต้น คิมชนิดนี้จะใช้หนีบขอบปากของเครื่องจักสานเวลาผูกขอบหรือเข้า ขอบ เช่น การเข้าขอบกระบุง ขอบแข่ง ขอบคุ เป็นต้น

เครื่องมือเครื่องใช้ทั้ง 3 ชนิดนี้ เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการทำ เครื่องจักสาน โดยเฉพาะเครื่องจักสานไม้ไผ่ และหวาย จะขาดไม่ได้

อย่างไรก็ตาม มีเครื่องมือในการทำเครื่องจักสานชนิดอื่นอีก แต่ก็ไม่มากนัก เช่น การจักหวาย จะต้องมีแผ่นสังกะสีจะเป็นฝากระป๋องสังกะสีต่างๆ ก็ได้ เจาะเป็นรูเล็กๆ สำหรับ สอดเส้นหวายที่จักเป็นเส้นผ่าเข้าไป ให้ความคมของสังกะสีช่วยขูดซี่หวายออก ซึ่งเรียกว่า วิธี ชักเถียด และเรียนแผ่นสังกะสีว่า เถียด หรือการทำเครื่องจักสานย่านลิเภาก็ใช้เครื่องมือชนิดนี้ เช่นกัน แต่เรียกว่า การชักแป้น เป็นต้น นอกเหนือไปจากเครื่องมือดังกล่าวนี้แล้ว อาจจะมี เครื่องมือที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสะดวกรวดเร็วขึ้นอีกบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุแต่ละชนิด แต่ เท่าที่ปรากฏทั่วไป การทำเครื่องจักสานจะไม่ใช้เครื่องมืออื่นๆ เข้ามาช่วยมากนัก เพราะหลักใหญ่ ของการทำเครื่องจักสานนั้นขึ้นอยู่กับมือ ทักษะ แม้จะมีเครื่องมืออื่นเข้ามาช่วยบ้างแต่ความ ละเอียดประณีตจะสู้ฝีมือมนุษย์ไม่ได้ เช่น ในปัจจุบันนี้ มีผู้ประดิษฐ์เครื่องจักดอกไม้ไผ่ขึ้นใช้ แต่ จะได้ดอกที่ไม่เรียบร้อยเท่าที่ควร บางครั้งต้องใช้มือเหลาซ้ำอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การทำ เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่ยังไม่สามารถสร้างเครื่องจักรขึ้นทำงานทดแทนได้ ถึงแม้ว่า อาจจะทำได้ในอนาคต แต่ความสวยงามและความประณีตที่มีชีวิตชีวาบางอย่างซึ่งเกิดขึ้นจากฝีมือ และความมีจิตใจจดจ่อของผู้สาน ซึ่งเป็นสุนทรียภาพอยู่ในเครื่องจักสานคงจะหาเครื่องจักรชนิด ใดทำขึ้นแทนได้

2.1.4 คุณค่าของเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ไม่น้อยอย่างหนึ่ง ตลอดเวลาที่ผ่านมานับพันๆ ปีนั้น จุดประสงค์หลักของการสร้างเครื่องจักสานขึ้นมาก็เพื่อใช้สอย เป็นหลักสำคัญ จะเป็นการใช้สอยในการอุปโภคบริโภค หรือใช้สอยในพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อถือตามขนบประเพณีก็ตาม นอกเหนือจากการสร้างเครื่องจักสานขึ้นมาเพื่อใช้สอย โดยตรงแล้ว

เวลาว่างและความสมบูรณ์สุขสบายได้ทำให้นุชนยุคนี้มีเวลาที่จะสร้างสรรค์เครื่องมือ เครื่องใช้ ได้อย่างพิถีพิถันประณีตงดงามยิ่งขึ้น จนทำให้เครื่องมือเครื่องใช้บางส่วนเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีค่าด้วย

จากวัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องจักสานโดยนัยนี้ทำให้สามารถประเมินคุณค่าของเครื่องจักสานได้ 2 ลักษณะ คือ

1. คุณค่าที่เกิดจากประโยชน์ใช้สอย (Functional Value)
2. คุณค่าทางความงามและศิลปะ (Aesthetic Value & Artistic Value)

1. **คุณค่าของเครื่องจักสานที่ได้จากประโยชน์ใช้สอย** แบ่งอย่างกว้างๆ ได้เป็น คุณค่าที่ได้รับจากประโยชน์ใช้สอยทางกาย ได้แก่ การสร้างเครื่องจักสานเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เช่น เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนคุณค่าของเครื่องจักสานอีกประการหนึ่ง คือ คุณค่าทางใจ ได้แก่ เครื่องจักสานที่ทำขึ้นใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อและขนบประเพณี เช่น การสานตุ้มในภาคเหนือและภาคอีสาน ถ้วยน้อย ถ้วยหลวง ที่สานด้วยไม้ไผ่ใช้ใส่สิ่งของในเทศกาลและพิธีทางพุทธศาสนาของภาคเหนือ เป็นต้น

คุณค่าของเครื่องจักสานด้านประโยชน์ใช้สอยนี้ เกี่ยวเนื่องและเป็นตัวกำหนดการสร้างรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย และการเลือกใช้วัสดุ โดยเฉพาะเครื่องจักสานพื้นบ้านภาคต่างๆ ทั่วไป ได้แสดงถึงความชาญฉลาดของช่างจักสานพื้นบ้านได้เป็นอย่างดีว่ามีความเข้าใจในหลักของความงามอย่างพื้นๆ ง่ายๆ แต่ก็มีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตน มีคุณค่าในการใช้สอยอย่างสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตในทุกๆ ด้านของผู้คนแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าของเครื่องจักสานในการใช้สอยที่สามารถแบ่งตามลักษณะหน้าที่ใช้สอยออกเป็นประเภทต่างๆ ได้อย่างกว้างๆ คือ ใช้ในการอุปโภคและบริโภค ใช้ในอาชีพการงาน ใช้ในพิธีการตามความเชื่อ ขนบประเพณี และศาสนา และจากเครื่องจักสานที่แบ่งประเภทตามลักษณะการใช้สอยนี้แล้วยังแยกออกไปตามลักษณะของการใช้ให้ละเอียดลงไปอีกมาก เช่น ใช้เครื่องจับดักสัตว์ ใช้เป็นภาชนะ ใช้เป็นเครื่องประกอบอาคารบ้านเรือน ใช้เป็นเครื่องปูลาด ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม คุณค่าและคุณประโยชน์ของเครื่องจักสานที่มนุษย์ได้รับจากการใช้สอย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทที่อยู่ห่างไกลความสะดวกสบายที่ได้รับจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยแล้ว เครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นเครื่องจักสาน ที่ผลิตได้ในท้องถิ่นของตุนั้น เป็นสิ่งมีค่าอย่างยิ่งที่ช่วยเอื้ออำนวย ให้การดำรงชีวิตดำเนินไปด้วยดี ตามควรแก่สภาพสังคมของท้องถิ่น

นอกเหนือจากคุณค่าในการใช้สอยแล้ว เครื่องจักสานจำนวนมากยังมีคุณค่าทางด้านความงามและมีคุณค่าทางด้านศิลปะจนถือว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมก็มีมากมาย ซึ่งจะได้อธิบายถึงต่อไป

2. คุณค่าด้านความงามและศิลปะ เครื่องจักสานในภาคต่างๆ ของไทย โดยเฉพาะเครื่องจักสานพื้นบ้าน ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมจำนวนไม่น้อย เป็นเครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางด้านความงามและศิลปะที่มีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากงานศิลปหัตถกรรมและงานหัตถกรรมอื่นๆ อย่างสนใจ คุณค่าทางด้านความงามและศิลปะของเครื่องจักสานนั้นเกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจวิเคราะห์ได้ดังนี้

2.1 คุณค่าทางความงามและศิลปะที่เกิดจากรูปทรง โครงสร้างและลวดลาย จากการวิเคราะห์เครื่องจักสานในเชิงศิลปะที่ได้กล่าวไว้แล้วจะเห็นถึงความสามารถและลักษณะเด่นในการเลือกใช้ รูปทรง โครงสร้าง และลวดลาย ในการทำเครื่องจักสานของภาคต่างๆ ว่ามีความชาญฉลาดและรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง และผลจากความสามารถนั้นทำให้เครื่องจักสานมีความงามที่เกิดจากความประสานสัมพันธ์และความกลมกลืนกันของรูปทรง โครงสร้าง ลวดลายเป็นอย่างดี ลักษณะของการสร้างสรรค์เครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางความงามและศิลปะ มิได้จำกัดเฉพาะความประณีตละเอียดเท่านั้น หากแต่รวมถึงเครื่องจักสานบางชนิดที่ไม่ละเอียดประณีต แต่มีการแสดงออกทางอารมณ์และศิลปะประกอบเป็นรูปทรง โครงสร้าง และลวดลายที่เหมาะสมลงตัวและมีความงามที่เรียบง่าย

2.1.1 รูปทรงของเครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางความงามนั้นเกิดจากองค์ประกอบต่อไปนี้เป็นคือ ความงามของรูปทรงที่เกิดจากเส้นรอบนอก (Outline) สัดส่วนและขนาด (Proportion & Size) เส้นรอบนอก เป็นเส้นกำหนดรูปทรงของเครื่องจักสาน โดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะของความสมดุลในลักษณะ Symmetry มากกว่า Asymmetry ทำให้เครื่องจักสานมีความกลมกลืนกันดูสบายตาและลงตัวอย่างสมบูรณ์ในตัวเอง ลักษณะเช่นนี้เกิดจากตัวกำหนดทางด้านความต้องการประโยชน์และคุณสมบัติของวัสดุที่บังคับให้ต้องสร้างเส้นรอบนอกให้เป็นไปตามหน้าที่ใช้สอย และโครงสร้างตามคุณสมบัติของวัสดุ เช่น โดยทั่วไปวัสดุในการทำเครื่องจักสานประเภทไม้ไผ่ จะมีคุณสมบัติที่จะทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ได้ดีในลักษณะของรูปทรงที่มีเส้นรอบนอกที่เป็นเส้นโค้งมากกว่าการหักมุมเป็นเส้นตัดกัน ซึ่งคุณสมบัตินี้เป็นสิ่งช่วยกำหนดให้เส้นรอบนอกของเครื่องจักสานไม้ไผ่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งที่อ่อนช้อยมากกว่าเส้นตัดกันในลักษณะมุมฉาก การเคลื่อนไหวของเส้นจะจบสมบูรณ์ลงในตัวเอง ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงการกำหนดสัดส่วนและขนาดของเครื่องจักสานด้วย ดังจะเห็นได้จากเครื่องจักสานแต่ละชนิดที่จะต้องมีส่วนรอบของรูปทรงที่ประสานกลมกลืนกับสัดส่วนและขนาดด้วย เช่น เส้นรอบนอกของคู้มหรืออู่สำหรับคักปลา จะมีกันเป็นรูปสี่เหลี่ยม เพื่อให้ตั้งได้ค้ำมั่นคง และจากส่วนกันจะขยายออกเป็นทรงกระบอกแล้วค่อยๆ คอดเล็กลงในส่วนคอและปาก จะเห็นว่าเส้นรอบนอกมีลักษณะโค้งอ่อนช้อย ส่วนความโค้งของเส้นรอบนอกจะมากขึ้นอยู่กับหญ้าที่ใช้สอยว่าจะใช้สำหรับคักปลาชนิดไหน ในน้ำลึกพื้นเพียงใด ลักษณะของเส้นรอบ

นอกจากนี้จะถูกกำหนดโดยหน้าที่ใช้สอยและคุณสมบัติของวัสดุ อันส่งผลถึงการสร้างสัดส่วนด้วยว่าจะให้ความกว้างของฐาน ปาก คอ เล็กใหญ่เท่าใด และรวมถึงขนาดทั้งหมดด้วยอย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่า รูปทรงของเครื่องจักสานที่มีความงามนั้นจะต้องประกอบด้วยเส้นรอบนอกที่กลมกลืนกับสัดส่วนและขนาด โดยมีหน้าที่ในการใช้สอยของเครื่องจักสานนั้นๆ เป็นตัวกำหนดที่สำคัญและมีตัวกำหนดอื่นเป็นองค์ประกอบ เช่น สภาพของการใช้สอยตามสิ่งแวดล้อม คตินิยมของท้องถิ่น โดยทั่วไปแล้วในเครื่องจักสานทุกภาคของประเทศจะมีรูปทรงที่งดงามอันเกิดจากความประสานกลมกลืนกันของเส้นรอบนอก สัดส่วนและขนาดเป็นส่วนมากและสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่ผลักดันให้ช่างจักสานสร้างผลงานขึ้นมาตามหลักเกณฑ์นั้นอย่างเรียบง่ายตามสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น

2.1.2 โครงสร้างของเครื่องจักสาน เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกสิ่งหนึ่ง ที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ ดังได้กล่าวแล้วในการวิเคราะห์เครื่องจักสาน จะเห็นว่าการใช้โครงสร้างของเครื่องจักสานพื้นบ้านแต่ละชนิด ผู้ทำเครื่องจักสานจะมีความสามารถอย่างยิ่งในการพิจารณาว่าจะใช้โครงสร้างชนิดใดกับเครื่องจักสานประเภทใด จึงทำให้เครื่องจักสานจำนวนมากเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีคุณค่าทั้งทางความงาม และคุณค่าในการใช้สอยที่ดี ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเครื่องจักสาน ได้รับการพัฒนาปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์มาเป็นเวลานานนั่นเอง

2.1.3 ลวดลายเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยเสริมให้เครื่องจักสานมีรูปทรงที่มีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ ลวดลายของเครื่องจักสานแต่ละชนิดจะมีความกลมกลืนกับประโยชน์ใช้สอย รูปทรง และโครงสร้างเป็นอย่างดี โดยช่างผู้สานจะเป็นผู้เลือกสรรลวดลายลักษณะต่างๆ ได้อย่างสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่นๆ ได้สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งทำให้ลวดลายของเครื่องจักสานเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ที่ช่วยให้เครื่องจักสานมีความงามที่มีลักษณะเฉพาะเด่นชัดต่างไปจากงานศิลปหัตถกรรมและงานหัตถกรรมอื่น

2.2 คุณค่าทางความงามและศิลปะที่เกิดจากการเลือกใช้วัสดุ

2.2.1 การเลือกใช้วัสดุที่สอดคล้องกับหน้าที่ใช้สอย รูปทรงของเครื่องจักสานแต่ละชนิด เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความงามและความมีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งจะพบจากเครื่องจักสานทั่วไป เช่น เครื่องจักสานบางชนิดสามารถใช้วัสดุได้หลายชนิด แต่เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สมบูรณ์ และความสะดวกสบายด้านต่างๆ ช่างจักสานจึงเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งมักเป็นวัสดุพื้นบ้านเท่าที่จะทำได้ในท้องถิ่นนั้นๆ

2.2.2 ความงามที่เกิดจากผิว (Texture) และสี เครื่องจักสานโดยทั่วไปนั้นความงามของผิวเป็นสิ่งหนึ่งช่วยให้เกิดความงามและคุณค่าทางศิลปะได้อีกลักษณะหนึ่ง ผิวของเครื่องจัก

ลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป เป็นลักษณะเฉพาะของเครื่องจักสาน ต่างไปจากงานศิลปหัตถกรรมอื่นๆ และนอกจากนี้ผิว (Texture) ของเครื่องจักสานที่เกิดจากลวดลายการสานก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะลักษณะของลวดลายที่ทำให้เกิดผิวนอกในลักษณะต่างๆ กันนี้ จะต้องกลมกลืนกับผิวของวัสดุ ตลอดจนรูปทรง โครงสร้างของเครื่องจักสานด้วย จึงจะทำให้เครื่องจักสานนั้นๆ มีความงดงามที่มีคุณค่าที่สมบูรณ์

2.3 คุณค่าที่เกิดจากการแสดงออก การทำเครื่องจักสานเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ลักษณะหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่างๆ หล่อหลอมเข้ากับกระบวนการทางเทคนิคด้วย ดังนั้น เครื่องจักสานจึงมีการแสดงออกของผู้สานแฝงอยู่ด้วย การแสดงออกที่ปรากฏในเครื่องจักสานนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 การแสดงออกทางอารมณ์ (Temperamental Expression) ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ในเครื่องจักสานจะเห็นได้จากองค์ประกอบต่างๆ ของเครื่องจักสานนั้นๆ ว่ามีความอ่อนช้อยละมุนละไมหรือมีความแข็งหยาบกระด้างอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในเครื่องจักสาน ดังจะเห็นได้จากเครื่องจักสานหลายชนิด เช่น เครื่องจักสานย่านลิเภาที่สานอย่างละเอียดประณีตมีอารมณ์ละเอียดอ่อน ลวดลายที่ละเอียดประณีตของก่องข้าวของภาคเหนือ ซึ่งสะท้อนอารมณ์ของผู้สานที่ต่างไปจากชะนางหรือแฝงรั้วบ้าน เป็นต้น ลักษณะความประณีตและหยาบของลวดลายนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นอารมณ์ของผู้สานที่แฝงอยู่ในเครื่องจักสานแต่ละชนิด ในแต่ละท้องถิ่นซึ่งแตกต่างกันมากมายหลายชนิด

ลักษณะของการแสดงออกทางอารมณ์นี้ยังปรากฏในองค์ประกอบอื่นๆ ของเครื่องจักสานด้วย เช่น รูปทรง โครงสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้การแสดงออกทางอารมณ์ที่ปรากฏในเครื่องจักสานยังสะท้อนให้เห็นถึงนิสัยใจคอของชุมชนเจ้าของเครื่องจักสานนั้นด้วย

2.3.2 การแสดงออกเชิงศิลปะ (Art Expression) เครื่องจักสานเป็นสื่อ (Media) ในการแสดงออกทางศิลปะอย่างหนึ่งของช่างจักสานพื้นบ้านแต่มีข้อจำกัดเฉพาะเครื่องจักสานบางชนิดบางชิ้นเท่านั้น เพราะเครื่องจักสานบางชนิดบางชิ้นมิได้เป็นงานศิลปหัตถกรรมแต่เป็นเพียงงานหัตถกรรม หรือเครื่องมือเครื่องใช้ธรรมดาๆ ดังนั้น การศึกษาคุณค่าของการแสดงออกในเชิงศิลปะ จึงจำเป็นต้องจำกัดอยู่ในเครื่องจักสานที่เป็นงานศิลปหัตถกรรมมากกว่าเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไป การแสดงออกเชิงศิลปะที่ปรากฏในเครื่องจักสานนั้นเป็นลักษณะของนามธรรมที่มีรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย และวัสดุเป็นสื่อดังจะพบในเครื่องจักสานหลายชนิดที่มีความสมบูรณ์ลงตัวในเชิงศิลปะ

การแสดงออกเชิงศิลปะที่มีคุณค่าของเครื่องจักสานนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของช่างแต่ละท้องถิ่นด้วย บางครั้งเครื่องจักสานชนิดเดียวกันใช้วัสดุอย่างเดียวกัน แต่ลักษณะการสร้างสรรค์และการแสดงออกเชิงศิลปะแตกต่างกันไปตามความสามารถที่ไม่เท่าเทียมกันของช่างแต่ละถิ่น

การแสดงออกเชิงศิลปะที่ปรากฏในเครื่องจักสาน เป็นสื่อที่แสดงให้เห็นชีวิตจิตใจ คตินิยม ในเรื่องความงามและศิลปะของผู้คนในท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี จึงนับว่าเครื่องจักสานบางชนิดเป็นงานที่มีคุณค่าทางศิลปะที่ไม่ค่อยไปกว้างงานศิลปหัตถกรรมประเภทอื่น

2.3.3 คุณค่าที่เกิดจากเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่น (Local Characteristics) การสร้างเครื่องจักสานในท้องถิ่นต่างๆ ย่อมมีวิธีการและการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับการใช้สอยและคตินิยมของท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้เวลาสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาจจะเป็นเวลาหลายชั่วชีวิตคนจากบรรพบุรุษสืบต่อมา จนถึงคนในยุคปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าสนใจในกลุ่มชนหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ จนเกิดเป็นคตินิยมเป็นแบบแผนสืบต่อมา คตินิยมและแบบแผนพื้นบ้านที่ยึดถือกันในแต่ละท้องถิ่นนั้นเป็นแบบแผนที่เป็นไปอย่างเรียบง่ายตามลักษณะการดำเนินชีวิตของแต่ละถิ่น ซึ่งเป็นเสมือนเป่าหล่อหลอมให้เครื่องจักสานมีเอกลักษณ์ของแต่ละถิ่นที่แตกต่างกันไป เช่น ความแตกต่างของ ก่องข้าวภาคเหนือและกระดืบข้าว และก่องข้าวภาคอีสาน ซึ่งมีหน้าที่ใช้สอยเหมือนกัน แต่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกัน หมวกงอบภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นที่ต่างกัน แม้จะมีหน้าที่ใช้สอยเหมือนกันก็ตาม เป็นต้น

เอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นของเครื่องจักสานในท้องถิ่นต่างๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนสะท้อนให้เห็นลักษณะวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ตลอดจนสะท้อนให้เห็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ของแต่ละถิ่นด้วย

อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นของเครื่องจักสานนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สำคัญยิ่งของเครื่องจักสานสิ่งหนึ่งที่น่าศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนาเครื่องจักสาน เพราะการพัฒนาเครื่องจักสานอย่างไม่ถูกวิธี ได้ทำลายคุณค่าทางเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของเครื่องจักสานไปอย่างมาก อันเป็นแนวทางที่อาจทำให้คุณค่าของเครื่องจักสานตกต่ำ สูญเสียเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นไปในที่สุด

2.1.5 สภาพการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นงานสร้างสรรค์ที่มีพัฒนาการเช่นเดียวกับงานหัตถกรรมอื่นๆ แต่พัฒนาการของเครื่องจักสานเป็นไปอย่างช้าจนดูเหมือนว่าเครื่องจักสานมิได้พัฒนาเปลี่ยนแปลง แต่แท้ที่จริงแล้วเครื่องจักสานได้พัฒนาตนเองมาโดยตลอด แต่ด้วยความเคยชินที่เครื่องจักสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความใกล้ชิดกับชีวิตของชาวชนบทเสียจนไม่รู้สึกลงถึงความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการประกอบกับการขาดผู้ศึกษาชี้แนะให้เห็นถึงพัฒนาการนั้น ๆ

สาเหตุที่ทำให้เครื่องจักสานพัฒนาการไปอย่างช้าๆ เพราะกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องจักสาน ตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบัน มีความจำกัดในด้านต่างๆ หลายประการ ตั้งแต่ความจำกัดในหน้าที่ใช้สอย ซึ่งเครื่องจักสานหลายชนิดมีประโยชน์ในการใช้สอยเฉพาะอย่าง เช่น ใช้เป็น

ภาชนะ ใช้เป็นเครื่องจับดักสัตว์ ใช้เป็นเครื่องปลูก เป็นต้น จากหน้าที่เฉพาะอย่างนี้เป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการพัฒนาเครื่องจักสาน เพราะเครื่องจักสานที่เคยใช้ประโยชน์อย่างไร ก็ใช้ประโยชน์เช่นนั้นต่อมานานนับสิบ นับร้อยปี โดยมีได้เปลี่ยนแปลง หรือจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็เป็นไปอย่างเชื่องช้า

นอกจากความจำกัดในด้านหน้าที่ใช้สอยเฉพาะอย่างแล้ว ความจำกัดในด้านวัสดุก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เครื่องจักสานพัฒนาการไปอย่างช้าๆ ดังจะเห็นได้จากการใช้วัสดุในการทำเครื่องจักสานแต่โบราณมาจนปัจจุบัน โดยมีได้เปลี่ยนแปลง เช่น เครื่องจักสานชนิดที่สานด้วยไม้ไผ่ ก็ยังคงใช้ไม้ไผ่ติดต่อกันมานานนับร้อยปี เครื่องจักสาน หวาย ก็ใช้หวายมาตลอด และจากข้อจำกัดทางวัสดุในการทำเครื่องจักสานนี้ได้ส่งผลเชื่อมโยง ไปถึงการกำหนดรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย และขั้นตอนของการทำด้วยในที่สุด แม้ในปัจจุบันนี้จะมีผู้พยายามนำวัสดุสมัยใหม่ เช่น พืชพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ วัสดุวิทยาศาสตร์พวกไนลอน เอ็น และพลาสติก เข้ามาประกอบกับเครื่องจักสานอันเป็นการปรับวัสดุสมัยใหม่ให้เข้ากับเครื่องจักสานดั้งเดิมก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ยากเพราะวัสดุสมัยใหม่ ไม่สามารถจะประสานกลมกลืนกับวัสดุพื้นบ้านและรูปแบบของเครื่องจักสานดั้งเดิมได้ และก่อให้เกิดผลเสียทำลายความงาม เอกลักษณะ และลักษณะเฉพาะถิ่นของเครื่องจักสานอย่างมาก ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วไป

นอกจากนี้ ขนบประเพณี ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนคตินิยมของท้องถิ่น ยังเป็นตัวกำหนดอันเป็นข้อจำกัดที่ทำให้พัฒนาการของเครื่องจักสานเป็นไปอย่างเชื่องช้าอีกประการหนึ่ง

จากลักษณะและองค์ประกอบในการพัฒนาเครื่องจักสานที่กล่าวแล้ว จะเห็นว่า มีลักษณะพัฒนาที่เป็นไปตามธรรมชาติ ที่มีได้มีตัวเร่งทางสังคมเข้าไปกระตุ้นหรือเร่งให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว อย่างเป็นระบบหรือการศึกษาอย่างจริงจังเช่นนี้ เป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป มิได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความต้องการทางเศรษฐกิจและแรงกระตุ้นทางด้านการพัฒนา เช่น การพัฒนาศิลปหัตถกรรมอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครื่องจักสานนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย คือ ผลดีของการพัฒนาเครื่องจักสานตามอิทธิพลทางสังคมจะเป็นผลดีทางด้านเศรษฐกิจของชาวชนบทที่ผลิตเครื่องจักสาน มีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำเป็นอาชีพรอง หรือทำเป็นอาชีพหลักตลอดปี ในขณะที่เดียวกันถ้าการพัฒนาไม่ถูกวิธี ก็จะทำให้เกิดผลเสียทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านคุณค่าของเครื่องจักสาน คือ เมื่อมีการผลิตเครื่องจักสานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจะทำให้เครื่องจักสานล้นตลาดเกินความต้องการได้ง่าย เพราะปริมาณความต้องการใช้สอยเครื่องจักสานนั้นอยู่จำกัดเพียงใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะของชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการผลิตจนล้นตลาด จะทำให้ราคาถูกไม่คุ้มกับต้นทุนซึ่งอาจนำไปสู่การสูญสลายได้ นอกจากนี้ การส่งเสริมการผลิตอย่างไม่ระมัดระวัง เช่น การใช้วัสดุอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คุ้มค่า ทำให้เกิดการขาดแคลนวัสดุ ดังปรากฏอยู่บ้างแล้วในบางท้องถิ่น ทำให้วัสดุราคาสูงหรือหาไม่ได้จึงต้องเลิกผลิตไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครื่องจักรสานโดยไม่ถูกวิธีจะเกิดผลกระทบต่อเครื่องจักรสานในด้านต่างๆ ดังนี้

1. วัสดุ ผลจากการพัฒนาอย่างเร่งรีบจะเป็นการส่งเสริมจากหน่วยราชการบางหน่วย หรือสิ่งเร้าทางสังคม ความต้องการของตลาดที่ฉาบฉวย ทำให้เกิดการนำวัสดุสมัยใหม่ เช่น พลาสติก เอ็น ไนลอน เข้ามาประกอบกับเครื่องจักรสานที่ใช้วัสดุพื้นบ้านอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งอาจจะช่วยให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการผลิต แต่ความซัดตาความไม่เข้ากันของวัสดุจะทำให้เครื่องจักรสานขาดคุณค่าทางความงามไปมาก สิ่งเหล่านี้แม้จะเป็นผลเสียที่ไม่อาจเห็นผลทันที แต่ในระยะยาวแล้วจะมีผลกระทบต่อการผลิตและจิตใจของผู้ผลิตได้ เช่น เมื่อคุณค่าของเครื่องจักรสานลดต่ำลง ราคาข้อมจะถูกลงด้วย ในที่สุดจะกลายเป็นของที่ไม่มีราคา ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงรายได้ของผู้ผลิตและเป็นการสร้างค่านิยมที่หยาบๆ ในการผลิตและการใช้ในจิตใจคน เมื่อราคาและคุณค่าด้อยลงไป จะเกิดการผลิตอย่างฟุ่มเฟือยอันเป็นการทำลายวัสดุและใช้วัสดุอย่างไม่คุ้มค่า สุดท้ายก็จะเกิดการขาดแคลนวัสดุ

เรื่องการใช้วัสดุอย่างระมัดระวังนี้มีตัวอย่างให้เห็น เช่น การใช้ไม้ไผ่ของชาวญี่ปุ่น จะเห็นว่าเขาใช้ไม้ไผ่อย่างพิถีพิถันและพยายามพัฒนาการใช้ไม้ไผ่ในการทำเครื่องจักรสานให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ซึ่งต่างจากการใช้ไม้ไผ่ในประเทศเราอย่างมาก เราไม่ได้ถนอมทรัพยากรไว้ใช้ในยามจำเป็น มีการใช้ไม้ไผ่กันอย่างฟุ่มเฟือยอย่างทุกวันนี้ ผลที่ตามมาคือ ในบางท้องถิ่นที่เคยมีโก้วไว้ในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ เริ่มขาดแคลนไม้ไผ่ ต้องซื้อเข้ามาจากต่างถิ่น และความขาดแคลนนี้จะลุกลามเป็นวงกว้างออกไปทุกที และความขาดแคลนวัสดุอันเป็นผลจากการใช้วัสดุอย่างฟุ่มเฟือยนี้มีไ้จะเกิดขึ้นกับไม้ไผ่เท่านั้น หากแต่กำลังจะเกิดขึ้นกับวัสดุอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นหวายหรือวัสดุอื่นๆ ก็ตาม

ดังนั้น ปัญหาของการพัฒนาอย่างเร่งรีบไม่มีแผนที่แน่นอน จะเป็นการทำลายวัสดุในการทำเครื่องจักรสานในที่สุด ซึ่งจะต้องมีการศึกษาปัญหาให้ละเอียดต่อไป

2. หน้าที่ใช้สอยของเครื่องจักรสาน ได้มีการพัฒนาเช่นกัน โดยประยุกต์ประโยชน์ใช้สอยให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของกระดืบข้าวจากการใส่ข้าวเหนียวมาเป็นการใส่กระด้างชำระ เอน้ำทุ้งมาปลูกต้นไม้ เอากระบุงมาใส่ขยะ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยของเครื่องจักรสานให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด ซึ่งมีผลกระทบต่อการสร้างรูปแบบ ลวดลาย ของเครื่องจักรสาน เมื่อมีการพัฒนาส่งเสริมให้ผู้ผลิตเครื่องจักรสานให้มีรูปทรงตามความต้องการของตลาด โดยมีได้มีการศึกษาจากรูปทรง ลวดลาย และโครงสร้าง ของเครื่องจักรสานพื้นบ้านดั้งเดิมที่ได้รับการออกแบบไว้จนลงตัวดีแล้ว สิ่งที่ทำขึ้นใหม่อย่างลวกๆ นี้ มักจะไม่มีคุณค่าทางความงาม จึงเป็นการทำลายคุณค่าของเครื่องจักรสาน ด้วยการเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยของเครื่องจักรสานอันเป็นผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วแต่ไร้คุณภาพ

3. **เอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่น (Local Characteristics)** เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับ ความกระทบกระเทือนจากการพัฒนาอย่างไม่ถูกวิธี มีการนำรูปแบบของเครื่องจักสานภาคหนึ่ง ไปส่งเสริมให้อีกภาคหนึ่ง ทั้งๆ ที่ในภาคนั้นก็ยังมีเครื่องจักสานที่มีคุณค่าของท้องถิ่นอยู่แล้ว และ เมื่อมีการผลิตชิ้นใหม่คุณค่าด้อยไปกว่าของเดิม เท่ากับเป็นการทำลายเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของ เครื่องจักสานให้เสียไป และการพัฒนาในลักษณะนี้ยังได้ทำลายความถนัดของช่างจักสาน เฉพาะถิ่นด้วย เพราะช่างจักสานพื้นบ้านแต่ละถิ่นจะมีความถนัดเฉพาะคนงานได้ดีในบางอย่าง บางชนิดที่ตนได้รับการถ่ายทอดและฝึกฝนมา เมื่อนำสิ่งที่ไม่เคยทำ ไม่มีความถนัด จะทำให้เกิด ความเคอะเขินและเป็นการทำลายความถนัดเฉพาะอย่างได้ในที่สุด ผลเสียจากผลของการพัฒนา ในลักษณะนี้ได้มีตัวอย่างแล้วคือ มีผู้นำช่างจักสานพื้นบ้านของอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่ง มีความชำนาญในการสานสิ่งเล็กๆ ละเอียดยๆ ไปฝึกสอนใช้ช่างจักสานภาคอีสาน สานเครื่องจัก สานที่ละเอียดประณีตตามแบบของเครื่องจักสานอำเภอพนัสนิคม ผลที่ปรากฏออกมาคือ ช่างจัก สานภาคอีสานไม่สามารถทำได้ดีเท่าช่างอำเภอพนัสนิคม จะเห็นว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่ถูกต้อง เป็นการทำลายความถนัดเฉพาะอย่างของช่างพื้นบ้าน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและพัฒนารองของเครื่องจักสานในสองลักษณะที่กล่าวแล้วนี้ การพัฒนาที่ได้รับการส่งเสริมจากภายนอก และพัฒนาการที่เกิดจากสิ่งเร้าทางสังคมที่ผลักดันให้ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ก่อให้เกิดผลเสียระยะยาวแก่เครื่องจักสานได้มากกว่าการ พัฒนา และพัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติ หรือถ้าจะมีการพัฒนาส่งเสริม ควรจะ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์กันอย่างจริงจังถึงผลดีผลเสีย และศึกษาหาแนวทางอย่างละเอียดถี่ถ้วน เสียก่อน

เพื่อให้เกิดผลดีและได้ประโยชน์อย่างแท้จริง แต่ถ้ามีการพัฒนาอย่างที่ปรากฏอยู่ใน ปัจจุบันนี้จะเกิดผลเสียในระยะยาวมากกว่าผลดี มักเป็นการทำลายคุณค่าของเครื่องจักสานในด้าน ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว อันจะนำไปสู่การเสื่อมสูญเอกลักษณ์ของเครื่องจักสานของไทยในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครื่องจักสานของไทยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ขาดการศึกษา อย่างลึกซึ้งกว้างเพียงพอ จะทำให้เครื่องจักสานพื้นบ้านที่ดีมีคุณค่าที่มีพัฒนาการมาเป็นลำดับจาก อดีตโดยธรรมชาติต้องสูญหายไปเป็นจำนวนมาก หากแก่การศึกษาค้นคว้าในอนาคต แม้จะมีการ พัฒนา

สร้างสรรค์เครื่องจักสานชิ้นใหม่ๆ เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่มักจะ ไม่มีการสืบต่อของเอกลักษณ์ และลักษณะเฉพาะถิ่นไว้ จึงควรจะได้ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางต่อไป เพื่อ ชำรงไว้ซึ่งเครื่องจักสานที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ของไทย

2.1.6 แนวโน้มของเครื่องจักสานในปัจจุบัน

แนวโน้มของการผลิตเครื่องจักสานในปัจจุบันนี้ได้เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตมาก เพราะ เป้าหมายของการผลิตได้เปลี่ยนจากการทำใช้ในครัวเรือน หรือทำแลกเปลี่ยนกับปัจจัยในการ

ครองชีพอื่นๆ มาเป็นการทำเพื่อขาย จำหน่าย เป็นรายได้พิเศษนอกเหนือไปจากอาชีพหลัก หรือ ในบางท้องถิ่นอาจจะผลิตเป็นอาชีพหลักโดยตรงก็มีเป็นจำนวนไม่น้อย

จากการเปลี่ยนเป้าหมายของการผลิตเครื่องจักสานนี้มีผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของเครื่องจักสานหลายประการดังนี้

1. **หน้าที่ใช้สอย** เครื่องจักสานจำนวนไม่น้อยได้ถูกประยุกต์หน้าที่ใช้สอยจากลักษณะพื้นบ้าน มาใช้ให้เข้ากับสภาพของผู้ใช้ซึ่งกว้างขวางขึ้น อาจจะเป็นชาวเมืองหรือชาวชนบทที่ต่างถิ่นออกไป เช่น นำกระติบข้าวเหนียวไปใส่สิ่งของอื่นๆ แทนข้าวเหนียว นำกระบุงไปใส่เศษกระดาษ ใส่กระถางต้นไม้ นำน้ำทุงไปปลูกไม้ประดับ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงหน้าที่ของเครื่องจักสานให้ผิดไปจากเดิม การประยุกต์หน้าที่ใช้สอยนี้ แม้จะทำให้ปริมาณการใช้เครื่องจักสานมีมากขึ้น แต่ก็ส่งผลเสียในด้านรูปทรง ลวดลาย ที่เปลี่ยนไปจากลักษณะท้องถิ่น ทำให้เกิดการผลิตอย่างลวกๆ ขาดความงดงาม และคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องจักสานแต่ละชนิดไป ซึ่งน่าจะ ได้มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังต่อไป

2. **รูปแบบของเครื่องจักสาน** ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตลาดและมักจะประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการใช้สอยในลักษณะใหม่ ซึ่งไม่ได้รับใช้การดำรงชีวิตของชาวชนบทผู้ผลิต แต่จะมุ่งเอาใจตลาดมากเกินไป จึงมีการคิดแปลงรูปแบบให้แปลกไปจากเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยขาดการศึกษาและออกแบบอย่างถูกวิธี ทำให้เสียความงามที่มีอยู่เดิมซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงการใช้ลวดลายใหม่ๆ ที่บางครั้งอาจจะไม่ประสานสัมพันธ์กับรูปทรงและโครงสร้างของเครื่องจักสานชนิดนั้นๆ กล่าวโดยสรุปก็คือแม้ว่าจะมีแนวโน้มการผลิตสูงขึ้น โดยการประยุกต์หน้าที่ใช้สอยและสร้างรูปทรง โครงสร้าง ลวดลายให้ก้าวหน้าขึ้นไป แต่มักทำอย่างขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจัง ทำให้เครื่องจักสานจำนวนไม่น้อยคือคุณค่า และสิ่งที่ขาดไปมากคือ ความมีชีวิตจิตใจของเครื่องจักสาน ซึ่งไม่พบในเครื่องจักสานที่ผลิตเพื่อจำหน่ายโดยตรง

3. **การใช้วัสดุ** เมื่อมีการผลิตเครื่องจักสานเพิ่มขึ้น ข่อมมีการใช้วัสดุต่างๆ ในการทำเครื่องจักสานเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการใช้วัสดุอย่างฟุ่มเฟือย ไร้ระมัดระวัง ทำให้วัสดุหายากและมีราคาแพง ดังจะเห็นได้จากไม้ไผ่และหวาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสานมากกว่าวัสดุชนิดอื่นนั้น แต่เดิมมีอุดมสมบูรณ์ทั่วไปทุกภาคของประเทศ ปัจจุบันนี้ในบางท้องถิ่นเริ่มขาดแคลน หายาก และมีราคาแพงแล้ว เช่น ภาคอีสาน หรือแม้แต่ในภาคกลาง ซึ่งมีไม้ไผ่มาก ปัจจุบันในบางท้องถิ่นเริ่มจะหายากและมีราคาแพงแล้ว เป็นต้น

2.2 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานไบลาน

2.2.1 ประวัติความเป็นมาและกลุ่มจักสานไบลาน จังหวัดปราจีนบุรี

(www.Thaitambon.com : 2544)

ปราจีนบุรี เป็นดินแดนที่เคยมีความเจริญรุ่งเรือง มาตั้งแต่สมัยทวารวดี ตั้งอยู่ห่างจาก กรุงเทพฯ เป็นระยะทาง ๑๓๕ กิโลเมตร

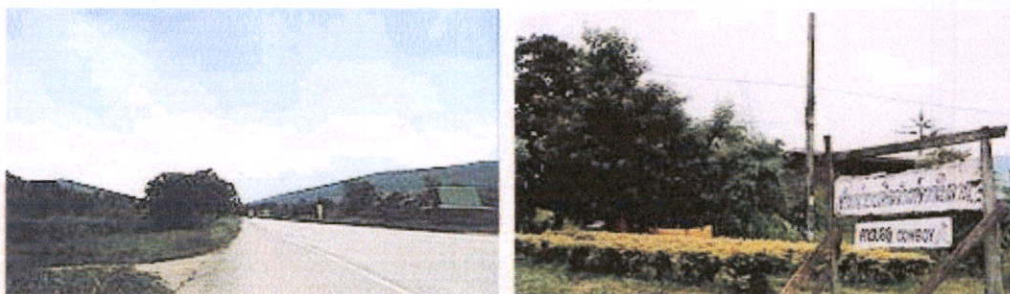
ภาพที่ 2.1 แผนที่ชุมชนบ้านทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี

และมีการพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงสมัยลพบุรี ประมาณ 800 ปีก่อน ปรากฏหลักฐานเป็นซากเมืองโบราณที่เรียกว่า "เมืองศรีมโหสถ" ที่ตำบลโคกปี่บ อำเภอศรีมโหสถ และทางด้านทิศตะวันออกของเมืองศรีมโหสถ ที่บริเวณบ้านโคกขวาง อำเภอศรีมหาโพธิ ยังมีชุมชนโบราณ มีอายุร่วมสมัยเดียวกันกับเมือง ศรีมโหสถอีกด้วย บริเวณซากเมืองโบราณเหล่านี้มีซากโบราณสถานซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรม ศาสนกิจและโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป เทวรูป เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด เครื่องมือ เครื่องใช้ กระจาดกระจายอยู่ทั่วไปในสมัยต่อมาศูนย์กลางความเจริญได้ย้ายมาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงเช่นปัจจุบัน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่า "เมืองปราจีน" ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังเรียกว่า "เมืองปราจีน" หรือ "มณฑลปราจีน" จวบจนสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบต่างประเทศมณฑลปราจีน ได้ถูกยุบเลิก คงมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่ง ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่าเมือง เป็นจังหวัด จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า "

จังหวัดปราจีนบุรี " ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ 136 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 4,762.362 ตร.กม. หรือประมาณ 2,976,476 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 443,767 คน บริเวณจังหวัดปราจีนบุรี เคยเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ประมาณ 1,500 ปี ในสมัยทวารวดี และพัฒนาต่อเนื่อง มาจนถึงประมาณ 800 ปีในสมัยลพบุรี ดังปรากฏหลักฐานเป็นเมืองโบราณมีคูน้ำและคันดินกำแพงเมืองล้อมรอบ ที่ตำบล โคกปี่ป อำเภอสรีมโหสถมีโบราณสถาน ได้แก่ ศาสนาสถาน เทวาลัย สถูป สระน้ำ บ่อน้ำ ฯลฯ และโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป เทวรูป เครื่องปั้น ดินเผา เครื่องสำริด ฯลฯ กระจายอยู่ทั่วไปในปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอสรีมหาโพธิ์ อำเภอสรีมโหสถ อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี อำเภอกบินทร์บุรี ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ปลูกข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด พืชสวน พืชไร่ และการเลี้ยงสัตว์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลไม้ของจังหวัดปราจีนบุรี เป็นสิ่งเซ็ดหน้าชูตาของจังหวัด ทั้งทางด้านความหลากหลายและคุณภาพ จนกระทั่งเกิดงานวันเกษตรและของดีเมือง ปราจีนบุรี เป็นประจำทุกปี ควบคู่ไปกับทางด้านเกษตรกรรม หัตถกรรมพื้นเมืองจากวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ไผ่ กอก ไบลาน ฯลฯ ก็ได้รับการส่งเสริมให้มี การผลิตและการพัฒนาคุณภาพ ดังสามารถเข้าไปดูรายละเอียดร้านค้าและตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งราคาของสินค้า ได้ในส่วนของหัวข้อร้านค้า สินค้าชุมชน นอกจากนี้จังหวัดปราจีนบุรียังได้รับการส่งเสริม ให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในด้านต่างๆ จนทำให้เงินจากภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นรายได้หลักของจังหวัดปราจีนบุรี ปราจีนบุรี แบ่งการปกครองเป็น ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอสรีมโหสถ อำเภอสรีมหาโพธิ์ อำเภอกบินทร์บุรี และ อำเภอนาดี

2.2.2 ประวัติความเป็นมาตำบลบุพราหมณ์ (www.thaitambon.com : 2544)

ภาพที่ 2.2 ตำบลบุพราหมณ์

จัดตั้งเป็นตำบลมาประมาณ ปี พ.ศ. 2522 เดิมขึ้นอยู่กับตำบลทุ่งโพธิ์ มีกำนันปกครองติดต่อกันมารวม 2 ปี กำนันคนปัจจุบันคือ นายศานิตย์ ประสิทธิ์ ลักษณะประชากร ส่วนใหญ่เป็นคนที่อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง ยกฐานะการปกครองเป็น อบต.

เมื่อปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 165,000 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 24,230 ไร่ ปัจจุบันตำบล
 บุพราหมณ์ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอชาติประดอมไปด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทับ
 ลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ บ้าน กม.80 บ้านวังมืด บ้านวังซอนแดง บ้านวังหิน จัดตั้งเป็น
 ตำบล มาประมาณ ปี พ.ศ. 2522 เดิมขึ้นอยู่กับตำบลทุ่งโพธิ์ มีกำนันปกครอง ติดต่อกันมารวม 2
 ปี กำนันคนปัจจุบันคือ นายธานี ประสิทธิ์ ลักษณะประชากร ส่วนใหญ่เป็นคนอพยพมาจาก
 จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง ยกฐานะการปกครองเป็น อบต. เมื่อปี พ.ศ. 2539 มี
 พื้นที่ทั้งหมด 165,000 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 24,230 ไร่ ปัจจุบันตำบลบุพราหมณ์ ตั้งอยู่
 ในเขตการปกครองของอำเภอชาติประดอมไปด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทับลาน บ้านขุนศรี
 บ้าน บุพราหมณ์ บ้าน กม.80 บ้านวังมืด บ้านวังซอนแดง บ้านวังหิน

1. สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลบุพราหมณ์ มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์เป็นลักษณะพื้นที่ราบเชิงเขา มี
 เทือกเขา ล้อมรอบ เนื่องจากอยู่ติดอุทยานแห่งชาติทับลาน เขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดินน้ำ
 ลำธารที่สำคัญ คือ ลำพยธาร อ่างเก็บน้ำทับลาน น้ำตกบ่อทอง น้ำตกเวฬุวัน มีดินลานขึ้นอยู่ทั่วไป
 บริเวณ หัวไร่ปลายนา ตำบลนี้เป็นทางผ่านของถนนที่จะเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ,
 อุทยาน ทับลานมีแหล่งท่องเที่ยว และรีสอร์ทจำนวนมาก

2. อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติด จ.นครราชสีมา

ทิศใต้ ติด ต.ทุ่งโพธิ์ และ ต.แก่งดินสอ อ.ชาติ จ.ปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก ติด จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติด ต.ชาติ ต.ลำพันตา และ ต.สะพานหิน อ.ชาติ จ.ปราจีนบุรี

3. จำนวนประชากรของตำบล

มีประชากรทั้งสิ้น 7,597 คน มีสิทธิ์เลือกตั้ง 4,946 คน

4. ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน / ทำไร่

อาชีพเสริม ผลิตภัณฑ์จากใบลาน (หมวก, กระเป๋า)

5. ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. โรงเรียนบ้านทับลาน

2. โรงเรียนร่มเกล้า ปราจีนบุรี

3. สถานีอนามัยบ้านทับลาน

4. สถานีอนามัยบ้านขุนศรี

7. บ้านผางาม, บ้านทะเลหมอก

8. น้ำตกเวฬุวัน, น้ำตกบ่อทอง

9. สถานีอนามัยบ้าน กม.80

10. ที่ทำการ อบต.บุพราหมณ์

5. สกอ.วังขอนแดง

11.อุทยานแห่งชาติทับลาน

6. อ่างเก็บน้ำทับลาน

ภาพที่ 2.3 ศูนย์ผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์โบราณ บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์

6. เส้นทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล

ห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี โดยเส้นทางถนนสายสุวรรณศรี และถนนสาย 304 กบินทร์บุรี - นครราชสีมา ประมาณ 100 กม. ตามรายละเอียดแนบท้าย

7. สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

ด้านน้ำดื่มน้ำใช้มีประปาหมู่บ้าน มีน้ำใช้ตลอดปี, ด้านการสื่อสาร มีโทรศัพท์สาธารณะ ใช้ 4 หมู่บ้าน และมีโทรศัพท์ซึ่งใช้งานดาวเทียม 3 หมู่บ้าน และราษฎรในตำบลมีโทรศัพท์มือถือทุกหมู่บ้าน ด้านแสงสว่าง มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน

8. ข้อมูลการเมืองการบริหาร

ข้อมูลรายชื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1. นายศานิตย์ ประสิทธิ์ กำนัน บ้านวังมืด ม.5
2. นายขงยุทธ นครวงษ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 บ้านทับลาน
3. นายสายนต์ นवलกมล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 บ้านขุนศรี
4. นายบุญส่ง ศูนย์พรมราช ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 บ้านบุพราหมณ์
5. นายณรงค์ เตือนฉาย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 บ้าน กม.80
6. นายศานิตย์ ประสิทธิ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 บ้านวังมืด
7. นายสมควร อร่ามเรือง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 บ้านวังขอนแดง

8. นายสำราญ ภูอุทา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านวังหิน

9. โครงสร้างการบริหารของ อบต.

1. นายกิตติพงษ์ เกตุสระน้อย ประธานกรรมการบริหารฯ
2. นายสันติ รุจิโถม ประธานสภาองค์การฯ
3. นายทวี ไชยชนะ รองประธานสภาองค์การฯ
4. นายชिरะ พันธุสุวรรณ เลขานุการสภาองค์การฯ
5. นายจำลอง โสดา กรรมการบริหารฯ
6. นายปัญญา ระโหฐาน กรรมการบริหารฯ
7. นายสมาน โคเต็ม สมาชิกสภา อบต.
8. นายสมจิตร กัลลา สมาชิกสภา อบต.
9. นายทัน เจียบจังหวรีด สมาชิกสภา อบต.
10. นายประยูร เคนคู่ สมาชิกสภา อบต.
11. นายสมหวัง นพพะกา สมาชิกสภา อบต..
12. นายไพบุลย์ ดาไซ สมาชิกสภา อบต.
13. นายสุกัญญา กัมพลานนท์ สมาชิกสภา อบต.
14. นายจักร์พงษ์ บัวบัวญ สมาชิกสภา อบต.

10. ข้อมูลชุมชนและกลุ่มประชาชนของตำบล

ภาพที่ 2.4 กลุ่มจักสานไบลานบ้านวังขอนแดง

สถานที่ตั้ง : 525 หมู่ 1 บ้านทับลาน ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นางมลฑา ราชดีพิว หัวหน้ากรรมจักสานจากไบลานบ้านวังขอนแดง

ภาพที่ 2.5 กลุ่มจักสานไบลานบ้านทับลาน

สถานที่ตั้ง : 164 หมู่ที่ 1 บ้านทับลาน ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นางพิน สายแหว่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไบลานบ้านทับลาน

2.2.3 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไบลาน จังหวัดปราจีนบุรี

ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน โดยจำแนกผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้ คือ

ภาพที่ 2.6 การย้อมสีไบลาน

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ เป็นการนำไบลานมาจักสานเป็นรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กระเป๋ารูปแบบต่างๆ, จักสานเป็นรูปสัตว์ เช่น ปลาตะเพียน, หมวกไบลานรูปแบบต่างๆ เช่น ครุณีเล็ก ครุณีใหญ่ หมวกสตรี (โบเก้) หมวกวัยรุ่น หมวกคาวบอย และของชำร่วยต่างๆ (เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขายในท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยทำการประชาคมทั้งในระดับตำบลและอำเภอเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลเป็นที่รู้จักทั่วไป)

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน

ภาพที่ 2.7 หมวกสตรี หลากสีที่สร้างสรรค์จากไบลาน สานขึ้นรูป เหนียวแน่น คงทน

ภาพที่ 2.8 หมวกสตรี หลากสีที่สร้างสรรค์จากใบลาน สานขึ้นรูป เหนียวแน่น
คงทนด้านข้างประดับด้วยดอกไม้

ภาพที่ 2.9 กระเป๋าถือทรงบ้าน ด้านหน้ายึดติดกันด้วยกระดุมไม้ 2 ชิ้น

ภาพที่ 2.10 หมวกสตรี หลากสีที่สร้างสรรค์จากไบลาน สานขึ้นรูป เหนียวแน่น
คงทนมีให้เลือกหลายรูปทรง หลากสีส่น

ภาพที่ 2.11 กระเป๋าถือ เป็นการนำไบลานมาจักสานเป็นรูปแบบต่างๆ ได้อย่างสวยงาม

ภาพที่ 2.12 หมวกใบลานสุภาพบุรุษประเภทหมวกคาวบอย

ภาพที่ 2.13 หมวกใบลานสุภาพสตรี

ภาพที่ 2.14 กระเป๋าใบลาน

ภาพที่ 2.15 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงครุฑ

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ หมวกใบลานทรงครุฑ ขนาดปีก 8.75 ซม.
 ขนาด กว้าง 35 เซนติเมตร ยาว 35 เซนติเมตร สูง 12 เซนติเมตร
 น้ำหนัก 150 กรัม

ภาพที่ 2.16 ผลิตภัณฑ์หมวกโบราณทรงสตรี

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ หมวกโบราณสตรี ปีกขนาด 12.5 ซม.
 ขนาด กว้าง 47 เซนติเมตร ยาว 47 เซนติเมตร สูง 12 เซนติเมตร
 น้ำหนัก 160 กรัม

ภาพที่ 2.17 ผลิตภัณฑ์หมวกโบราณทรงวัยรุ่น

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ หมวกโบราณทรงวัยรุ่น ขนาดปีก 6.25 ซม.
 ขนาด กว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร สูง 12 เซนติเมตร
 น้ำหนัก 140 กรัม

ภาพที่ 2.18 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่ ห้อยสอก / หิ้ว
 ขนาด กว้าง30 เซนติเมตร ยาว 27.5 เซนติเมตร สูง 7.5 เซนติเมตร
 น้ำหนัก 320 กรัม

ภาพที่ 2.19 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าใบลาน ลายดอก

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ กระเป๋าใบลานลายดอก
 ขนาด กว้าง25 เซนติเมตร ยาว 25 เซนติเมตร สูง 10 เซนติเมตร
 น้ำหนัก 280 กรัม

ภาพที่ 2.20 ผลิตภัณฑ์หมวกใบลานทรงควาบอย

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ หมวกใบลาน ทรงควาบอย
ขนาด กว้าง 38 เซนติเมตร ยาว 38 เซนติเมตร สูง 15 เซนติเมตร
น้ำหนัก 340 กรัม

ตารางที่ 2.1 รายชื่อกระเป๋าใบลาน และหมวกใบลาน

รายชื่อผลิตภัณฑ์		
ชื่อผลิตภัณฑ์	รายละเอียด	ตำบล
	กระเป๋าใบลาน 10x12 กระเป๋าใบลาน 10x12(OTOP)	ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลาน 12x12 กระเป๋าใบลาน 12x12(OTOP)	ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลาน 16x14 ซ้อนเส้น กระเป๋าใบลาน 16x14 ซ้อนเส้น(OTOP)	ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลาน ลายดอก กระเป๋าใบลานลายดอก (OTOP)	ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายชื่อผลิตภัณฑ์		
ชื่อผลิตภัณฑ์	รายละเอียด	ตำบล
	กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น (OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น 14x12 กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น 14x12(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น 8x8 กระเป๋าใบลานซ้อนเส้น 8x8(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่ กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่ ห้อยศอก / หิ้ว(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายชื่อผลิตภัณฑ์		
ชื่อผลิตภัณฑ์	รายละเอียด	ตำบล
	กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่ ห้อยสอก กระเป๋าใบลานเส้นใหญ่ ห้อยสอก(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	กระเป๋าใบลานห้อยสอก กระเป๋าใบลานห้อยสอก (OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	หมวกใบลานทรง ควาบอย หมวกใบลาน ทรง ควาบอย(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี
	หมวกใบลานทรง ควาบอย หมวกใบลาน ทรง ควาบอย(OTOP)	ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนา ดี จังหวัดปราจีนบุรี

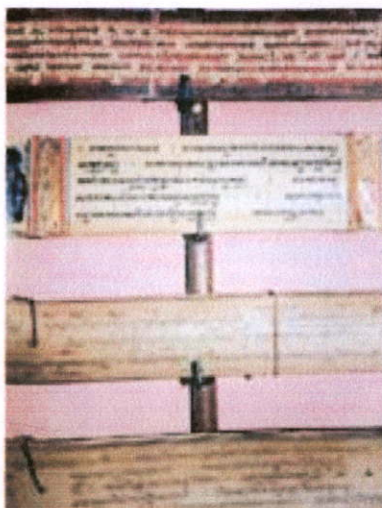
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายชื่อผลิตภัณฑ์		
ชื่อผลิตภัณฑ์	รายละเอียด	ตำบล
	หมวกใบลานทรงครุณี หมวกใบลานทรงครุณี ขนาดปีก 8.75 ซม.(OTOP)	ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี
	หมวกใบลานทรงว้ยรุ่น หมวกใบลานทรงว้ยรุ่น ขนาดปีก 6.25 ซม.(OTOP)	ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี
	หมวกใบลานทรงสตรี หมวกใบลานสตรี ปีก ขนาด 12.5 ซม.(OTOP)	ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนา ตี จังหวัดปราจีนบุรี

2.2.4 ผลิตภัณฑ์ใบลาน (กองทุนสาทรกรรมในครอบครัว. 2528, 78-193)

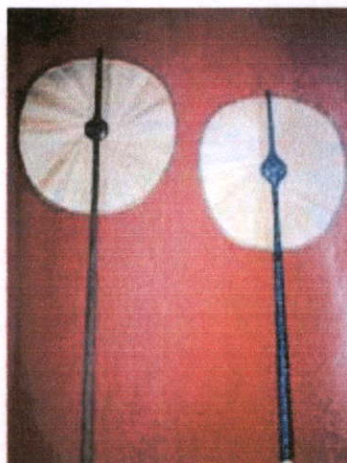
- ได้แก่
1. หนังสือใบลาน
 2. ตาลปัตร-พัด
 3. จอบ
 4. หมวกใบลาน
 5. ฝาตะเพียนของที่ระลึกจากใบลาน
 6. หางอวน

1. **หนังสือใบลาน** คือหนังสือที่จาร (เขียนด้วยเหล็กแหลมคม) ลงบนใบลานหนังสือใบลานจัดเป็นเอกสารโบราณ ที่ใช้จดจารพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาและบันทึกเรื่องต่างๆ ที่เป็นบทนิพนธ์ของอดีต

ภาพที่ 2.21 หนังสือใบลาน

2. **ตาลปัตร-พัด** เป็นพัดใบลานหรือใบตาล มีด้ามยาวสำหรับพระใช้ บางทีเรียก “ตาลปัตร” นอกจากนี้ยังหมายถึง พัดยศและพัดรองสำหรับพระสงฆ์ ปัจจุบันใบลานหายากมากขึ้น ราคาแพง ผู้ผลิต ตาลปัตรจึงหันมาใช้ผ้า ปักด้วยสีหรือดินเงินดินทอง ตกแต่งตาลปัตรแทน แต่ตาลปัตรใบลานก็ยังมีการใช้อยู่บ้างในบางกรณี

ภาพที่ 2.22 ตาลปัตร-พัด

3. **งอบ** ที่ถือว่าดี แข็งแรงต้องเย็บกันถึง 13 ฝี่เพิ่ม ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ค่อยทำกันเพราะใช้เวลามาก เป็นชื่อของเครื่องสวมศีรษะ สำหรับกันแดดกันฝนที่มีลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของชาวไร่ชาวนา ในชนบทของภาคกลางของไทย สานด้วยตอกไม้ไผ่เป็นโครงงอบ กรูด้วยใบลานรูปร่างคล้ายกระจาดคว่ำ มีริ้งสำหรับสวมศีรษะใช้เช่นเดียวกับหมวกแต่งอบมีลักษณะและคุณสมบัติที่พิเศษไปกว่าหมวกคือ งอบมีขนาดใหญ่กว่า กันแดดกันฝนได้ดีกว่า มีน้ำหนักเบา รังงอบสานด้วยไม้ไผ่มีลักษณะโปร่ง เวลาสวมศีรษะจึงสามารถระบายอากาศได้ดีเหมาะสำหรับทำงานสวนในกลางแจ้ง

ภาพที่ 2.23 งอบ

งอบกรุงเก่า สิ่งหนึ่งที่มักพบเห็นกันจนจินตนาหากมีโอกาสดอกชนบทก็คือภาพคนสวมงอบไม่ว่าจะเป็นชาวนาชาวไร่ ชาวสวนแม้กระทั่งแม่ค้าหาบเร่ เรามักจะคุ้นเคยกับงอบทรง "คุ่มเกล้า" ที่ใช้กันทั่วไปในภาคกลางจนงอบทรงนี้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของ "วัฒนธรรมไทย" ไปแล้ว อันที่จริงคนภาคอื่นๆ เขาก็มีงอบใช้ แต่ทว่ามีรูปแบบและชื่อเรียกต่างกันไป งอบภาคเหนือและภาคอีสานจะเรียกว่า "กูป" มีลักษณะโค้งคล้ายกระทะคว่ำ แต่ไม่ถักกัน งอบภาคตะวันออก

อย่างจังหวัดตราด จะมีทรงกลมสูงส่วนงอบของภาคใต้มียอดแหลม ทรงคล้ายหมวกกุกุ่ยเล็กของจีน เรียกว่า "เปี้ยว" เป็นต้นแหล่งผลิต แหล่งผลิตงอบที่มีชื่อของอยุธยาสมัยก่อน ก็คือที่บ้านโพธิ์ ในเขตอำเภอเสนาเรียกกันว่า "งอบทรงมอญ" กล่าวกันว่าเป็นงอบที่มีรูปทรงสวยงาม เป็นที่นิยมของคนทั่วไป ในสมัยที่ยังมีการเล่นเพลงเรือ บรรดาแม่เพลงก็นิยมสวมงอบทรงมอญที่ประดิษฐ์ ตกแต่งให้สวยงามเป็นพิเศษ ถือเป็นการอวดฝีมือกันไปด้วยในตัว ทว่าในปัจจุบันที่บ้านโพธิ์ไม่ค่อยมีผู้ผลิตงอบกันแล้ว กลับไปมีทำกันมากในอำเภอบางปะหัน และรูปทรงก็เปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อยของงอบกรุงเก่า สิ่งหนึ่งที่มักพบเห็นกันจนเจเนตาหากมีโอกาสออกชนบทก็คือภาพคนสวมงอบไม่ว่าจะเป็นชานชาชาไร่ ชาวสวนแม้กระทั่งแม่ค้าหาบเร่ เรามักจะคุ้นเคยกับงอบทรง "คุ่มเกล้า" ที่ใช้กันทั่วไปในภาคกลางจนงอบทรงนี้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของ "วัฒนธรรมไทย" ไปแล้ว อันที่จริงคนภาคอื่นๆ เขาก็มีงอบใช้ แต่ทว่ามีรูปแบบและชื่อเรียกต่างกันออกไป งอบภาคเหนือและภาคอีสานจะเรียกว่า "กูป" มีลักษณะโค้งคล้ายกระทะคว่ำ แต่ไม่ลึกนัก งอบภาคตะวันออกอย่างจังหวัดตราด จะมีทรงกลมสูงส่วนงอบของภาคใต้มียอดแหลม ทรงคล้ายหมวกกุกุ่ยเล็กของจีน เรียกว่า "เปี้ยว" เป็นต้นแหล่งผลิต แหล่งผลิตงอบที่มีชื่อของอยุธยาสมัยก่อน ก็คือที่บ้านโพธิ์ ในเขตอำเภอเสนาเรียกกันว่า "งอบทรงมอญ" กล่าวกันว่าเป็นงอบที่มีรูปทรงสวยงาม เป็นที่นิยมของคนทั่วไป ในสมัยที่ยังมีการเล่นเพลงเรือ บรรดาแม่เพลงก็นิยมสวมงอบทรงมอญที่ประดิษฐ์ ตกแต่งให้สวยงามเป็นพิเศษ ถือเป็นการอวดฝีมือกันไปด้วยในตัว ทว่าในปัจจุบันที่บ้านโพธิ์ไม่ค่อยมีผู้ผลิตงอบกันแล้ว กลับไปมีทำกันมากในอำเภอบางปะหัน และรูปทรงก็เปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย

4. หมวกโบลาน เป็นเครื่องสวมศรีสะเกที่ใช้กันแดด กันฝน ทำจากวัสดุโบลานล้วน ๆ โดยใช้เทคนิคการขึ้นรูปด้วยวิธีการจักสานต่าง ๆ กัน เช่น การสาน การถัก หรือการผสมเทคนิคการสานกับการเย็บด้วยจักรเพื่อขึ้นรูปทรงหมวก เป็นต้น หมวกโบลาน แตกต่างจากงอบ ตรงที่มีขนาดเล็กกว่า ไม่มีโครงสร้างไม้ไผ่ข้างใน และรังงอบคงใช้โบลานสานขึ้นรูปตลอดทั้งใบตามรูปทรงหุ่นศีรษะของสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี

ภาพที่ 2.24 หมวกโบลาน

5. **ปลาตะเพียน** คนไทยสมัยก่อนเชื่อกันว่าปลาตะเพียนเป็นสิริมงคล ทำให้เงินทองไหลมาเทมา นอกจากนั้นยังเชื่อว่าเด็กที่เลี้ยงด้วยปลาตะเพียน จะเป็นเด็กที่ขยันหมั่นเพียรสมดังคำลงท้ายของชื่อปลา ปลาตะเพียนโบราณเป็นงานหัตถศิลป์ฝีมือชาวมุสลิมในท้องที่ท่าवासกรีบ้านหัวแหลมที่อยู่คู่อยุธยาเป็นเวลาร่วมร้อยปีจนถึงวันนี้ ก็ยังนับได้ว่าอยุธยาเป็นแหล่งผลิตปลาตะเพียนสานโบราณใหญ่ที่สุดในประเทศ คนไทยคุ้นเคยและใกล้ชิดกับปลาตะเพียนมานานแล้ว ถือกันมาแต่สมัยก่อนว่าปลาตะเพียนเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ เพราะช่วงที่ปลาโตเต็มที่กินได้อร่อยเป็นช่วงที่ข้าวตกรวงพร้อมเก็บเกี่ยวพอดีเรียกว่าเป็นช่วง "ข้าวใหม่ปลามัน" นั่นเอง ด้วยความเชื่อในเรื่องดังกล่าว จึงมีผู้นิยมนำโบราณแห่งมาสานขดกันเป็นปลาตะเพียนจำลองขนาดต่างๆ แล้วผูกเป็นพวง ๆ แขนงไว้เหนือบถนของเด็กร่อนเพื่อให้เด็กดูเล่น และถือเป็นสิ่งมงคลสำหรับเด็ก เท่ากับอวยพรให้เด็กเจริญเติบโตมีฐานะมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์คู่จปลาตะเพียนในฤดูข้าวตกรวงดังกล่าวมา นอกจากนี้ปลาตะเพียนยังมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดินอยุธยาอีกด้วย

ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระปรมานชิตชิโนรสมีบันทึกไว้ว่าสมเด็จพระเจ้าท้ายสระโปรดเสวยปลาตะเพียนมาก ถึงกับมีรับสั่งให้ตั้งเป็นพระราชกำหนดห้ามมิให้ราษฎรทั้งปวงรับประทานปลาตะเพียนเป็นอันขาด หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับสินไหมเป็นเงินตราถึง ๕ ตำลึงปลาตะเพียนสานมี ๒ ชนิดคือ ชนิดที่เขียนเป็นลวดลายตกแต่งสวยงามสำหรับแขวนเหนือบถนผู้ที่มีบรรดาศักดิ์และออกชนิดเป็นสีโบราณเรียบๆ ไม่มีการตกแต่งอย่างใดใช้แขวนเหนือบถนชาวบ้านธรรมดาสามัญ ปลาตะเพียนโบราณที่มีลวดลายสีสันต่างๆ อย่างที่เห็นในปัจจุบัน เป็นปลาตะเพียนที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้เอง สืบทราบได้เป็นเลาๆ ว่าหลวงโยธาฯ ข้าราชการเกษียณผู้มีนิवासสถานอยู่ใกล้สะพานหัน คำลพวังบูรพา กรุงเทพฯเป็นผู้ประดิษฐ์คิดทำให้สวยงามขึ้นแล้วนำออกจำหน่ายตามงานวัดต่าง ๆ นับแต่นั้นมาคนก็หันมานิยมปลาตะเพียนสานมากขึ้น ปัจจุบันการ

ภาพที่ 2.25 ปลาดะเพียน

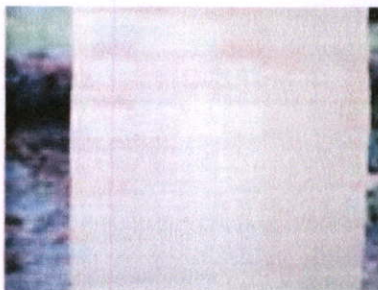
สานปลาดะเพียนกลายเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่สร้างรายได้ที่น่าพอใจ แหล่งผลิตปลาดะเพียนแขวนที่สำคัญในอยุธยาอยู่ที่ตำบลหัวแหลมอำเภอเมือง ส่วนใหญ่เป็นปลาดะเพียนสานที่แต่งแต้มสีสันสดใสงดงามแต่สีลานธรรมชาติยังพอมืออยู่

6. ของที่ระลึกจากไบลาน จัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบของคนไทยยุคปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะทำเป็นของประดับตกแต่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อความสวยงาม สันนิษฐานว่าคงจะสืบทอดแนวความคิดมาจากการทำปลาดะเพียนและรูปสัตว์อื่น ๆ ของชาวไทยมุสลิมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 2.26 ของที่ระลึกจากไบลาน

7. หางอวน หมายถึง ขอดลานหรือไบลานอ่อนที่นำมาทอเป็นผืนแผ่น เรียกว่า “ทอวะ” แล้วทำเป็นตุ้มรูปสามเหลี่ยมยาว นำไปต่อไว้กับปลายหางอวนเพื่อประโยชน์ในการลากหรือเข็นกึ่งเคยทำกะปิ นอกจากนั้นแล้วยังสามารถนำมาประดิษฐ์เป็น ผลิตภัณฑ์ใช้สอยได้อย่างดีด้วย เช่น ทำกระเป๋าถือแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 2.27 หางอวน

หมวกสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี ซองจดหมาย และที่ รองงาน ตลอดจนของที่ระลึกต่าง ๆ อีกมากมาย ชาวจีนบางคนใช้หางอวนตัดเย็บเป็นเสื้อไว้ทุกข์

ปัจจุบันศิลปหัตถกรรมที่ทำจากไบอลาน ยังคงมีการอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่บ้านทับลาน อำเภอ นาดี จังหวัดปราจีนบุรี พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบ้านท่าฤทธิ์ ตำบลวังม่วงอำเภอม่วง ม่วง จังหวัดสระบุรีซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไบอลานดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นบางผลิตภัณฑ์ยังได้รับการส่งเสริมในด้านทางการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ อาทิเช่น หมวกไบอลานซึ่งมีทั้งแบบที่เป็นสุภาพบุรุษ และสุภาพสตรี มีหลายชนิดหลายแบบด้วยกัน ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น พัด กล่องใส่กระดาษชำระ ซองใส่จดหมาย เข็ม พวงกุญแจ ฯลฯ ปัจจุบันมีการส่งเสริมและการ จำหน่ายทั้งการขายปลีกและการขายส่งที่ บ้านทับลาน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และบ้าน ท่าฤทธิ์ ตำบลวังม่วงอำเภอม่วงม่วง จังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะการทำหมวกที่บ้านทับลานมีการ ฝึกอบรม ถือเป็นโครงการตามพระราชดำริ โดยเริ่มโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมา ส่วน ผลิตภัณฑ์ที่เป็นงอบและปลาตะเพียนยังมีการส่งเสริมและการอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ผลิตภัณฑ์ที่หาได้ยากมากขึ้นคือหนังสือไบอลาน ตาลปัตร-พัด ในส่วนของหางอวนมีการ ผลิตในภาคใต้ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 หลักการออกแบบและเทคโนโลยีที่ใช้กับงานหัตถกรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532, 95-98)

2.3.1 หลักการออกแบบงานหัตถกรรม

จากการประคิษฐ์คิดค้นที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปีนั้น ช่วยให้นมนุษย์เกิดความชำนาญและเรียนรู้ในการเลือกสรรวัตถุดิบ เรียนรู้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบของหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ให้สามารถสนองประโยชน์ได้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อหัตถกรรมนั้น ๆ มีความสมบูรณ์ในการใช้สอยแล้ว ความชำนาญความชัดเจนในกรรมวิธี จะช่วยให้ช่างหรือผู้สร้างงานหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ได้พัฒนาฝีมือให้สูงขึ้น ส่งผลให้งานหัตถกรรม มีความสวยงาม และมีคุณค่าทาง “ศิลปะ” เป็นการพัฒนางาน “หัตถกรรม” (Craft) ไปสู่งาน “ศิลปหัตถกรรม” (Art Craft)

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของไทย จึงพอสรุปขั้นตอนการสร้างสรรคงานศิลปหัตถกรรมของไทย เพื่อให้เห็นขั้นตอนและเป้าประสงค์ในการสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจในการแสวงหา แนวทางอนุรักษ์และพัฒนาส่งเสริมได้ดังนี้

ภาพที่ 2.28 ขั้นตอนการสร้างศิลปหัตถกรรม

จากขั้นตอนการสร้างศิลปหัตถกรรมนี้ จะเห็นว่า จุดประสงค์หลักของการสร้างศิลปหัตถกรรมอยู่ที่ความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เป็นพื้นฐานก่อนที่จะผลิตเพื่อการค้าซื้อขายแลกเปลี่ยน หรือเป็น

อุตสาหกรรมในครัวเรือน และเมื่อรู้วัตถุประสงค์และความต้องการแล้วสิ่งต่อไป ที่ผู้สร้างศิลปหัตถกรรมจะต้องคำนึงคือ การแสวงหาวัตถุดิบตามธรรมชาติในท้องถิ่นที่จะหาได้และสามารถนำมา สร้างด้วยเครื่องมือเครื่องใช้เท่าที่มีอยู่ตามสภาพท้องถิ่นของคนควมมีคุณค่าทางศิลปะ (Artistic value) และคุณค่าด้านความงาม (Aesthetic value) ในงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยนั้น เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจนเกิดทักษะและความชัดเจน ที่ผ่านพ้นขั้นตอนของความต้องการในเรื่องใช้สอยมาแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของงานศิลปหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของไทยที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้ มิควรทำลายด้วยการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคหรือสนองความต้องการของตลาดอย่างฉาบฉวย เพราะสิ่งเหล่านั้นต้องใช้เวลาในการสั่งสมมาหลายชั่วอายุคน และต้องใช้ทักษะของช่างชั้นเลิศทำให้เกิดความสมบูรณ์มาเป็นเวลาช้านานกว่าจะปรากฏเป็นงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในปัจจุบันการกำหนดรูปแบบ รูปแบบในที่นี้หมายถึง รูปทรง โครงสร้าง และลวดลายของงานหัตถกรรมประเภทต่างๆ รูปแบบของศิลปหัตถกรรมนั้นจะอยู่ในกรอบของสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีนิยมของท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของแต่ละชุมชน

รูปแบบจึงถูกกำหนดด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนมีมากมาย เช่น รูปทรงของอาคารพื้นบ้านของภาคเหนือที่ต่างกับอาคารบ้านเรือนภาคอื่นๆ

งอบ เครื่องสวมศีรษะป้องกันแดด ฝน ของภาคใต้ที่เรียกว่า เป็ชว กับ ก๊วย ของภาคเหนือแม้จะมีประโยชน์ใช้สอยเหมือนกัน แต่ด้วยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมชุมชนที่ต่างกัน ทำให้เครื่องจักสานสำหรับสวมศีรษะชนิดนี้ มีรูปแบบและชื่อที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัดเป็นต้น โดยนัยนี้ จะเห็นว่างานศิลปหัตถกรรมโดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นเรื่องราวของชุมชนผู้เป็นเจ้าของ ลึกลงไปในอดีตและความเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมได้เป็น อย่างดี ถัดจากการกำหนดรูปแบบของศิลปหัตถกรรม คือ กรรมวิธีหรือเทคนิคในการสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบคือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่อดีตเป็นกรอบที่สำคัญกรรมวิธีในการสร้างศิลปหัตถกรรมแต่ละถิ่นส่วนมากจะได้รับสืบทอดจากช่างรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วยการบอกเล่าแบบมุขปาฐะ แบบพ่อสอนลูก เพื่อนบ้านสอนเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่มากกว่าการเรียนหรือการถ่ายทอดอย่างมีระบบ และกรรมวิธีนั้นๆ จะต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ จนเมื่อได้รูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตลงตัวคือ สามารถใช้อย่างสมบูรณ์ที่สุดแล้ว จึงเริ่มคิดถึงความงดงามทางด้านศิลปะ ทั้งนี้ รูปแบบที่สร้างขึ้นในช่วงแรกๆ นั้นจะคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความงดงามและความเป็นศิลปะ

ดังนั้นจึงเห็นว่า ความมีคุณค่าทางศิลปะ (Artistic value) และคุณค่าด้านความงาม (Aesthetic value) ในงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสร้างสรรค์ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจนเกิดทักษะและความชัดเจนที่ผ่านพ้นขั้นตอนของความต้องการในเรื่องใช้สอยมาแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้ มิควรทำลายด้วยการพัฒนาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคหรือสนองความต้องการของตลาดอย่างฉาบฉวย เพราะสิ่งเหล่านั้นต้องใช้เวลาในการสั่งสมมาหลายชั่วอายุคน และต้องใช้ทักษะของช่างชั้นสูงให้เกิดความสมบูรณ์มาเป็นเวลาช้านานกว่าปรากฏเป็นงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในปัจจุบัน

ช่าง ผู้สร้างงานศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะแสดงความสามารถเชิงศิลปะและความงามให้ปรากฏในลักษณะของสำนึกในทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวผ่านการฝึกฝนบ่มเพาะมาเป็นเวลานานปี มิได้ขึ้นอยู่กับการเรียนและหลักวิชาเหมือนกับการสร้างศิลปะของนักศึกษาศิลปะหรือศิลปิน ดังนั้นคุณค่าของศิลปะและความงามของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละถิ่น แต่ละที่จึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันออกไป และทรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของช่างแต่ละท้องถิ่น นอกเหนือจากคุณค่าศิลปะและความงามของงานศิลปหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากช่างหรือผู้สร้างศิลปหัตถกรรมแล้ว งานศิลปหัตถกรรม ยังมีลักษณะพิเศษที่ต่างไปจากงานศิลปะประเภทอื่นๆ อีกประการหนึ่งคือ ความมีชีวิต ซึ่งเกิดจากการใช้สอย เพราะการใช้สอยจะช่วยขัดเกลาให้งานศิลปหัตถกรรมมีความประสานกลมกลืนกันในตัวเอง การถูกใช้งานเป็นเวลานาน ยังทำให้งานศิลปหัตถกรรม ดูซบเซาชีวิตและวิญญาณของท้องถิ่นไว้ ช่วยให้เกิดความมีชีวิต มีวิญญาณแฝงอยู่ นอกจากนี้งานศิลปหัตถกรรมส่วนมากจะมีความสมบูรณ์ในตัว เพราะได้ผ่านการแก้ปัญหาในการออกแบบที่ตรงไปตรงมาชัดเจน (Clarity) เพื่อให้สนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม มาเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปี

ที่กล่าวมา เป็นแนวทางในการศึกษาศิลปหัตถกรรมไทยและศิลปพื้นบ้านแนวทางหนึ่ง เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาส่งเสริมให้ถูกทางต่อไปในอนาคต แม้ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่างานศิลปหัตถกรรมไทยได้รับความสนใจมากกว่าแต่ก่อนทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้า จากบรรดานักวิชาการและผู้สนใจและนักพัฒนา ไปจนถึงนักธุรกิจการค้า ด้านนี้ แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมามองเห็นได้ว่ายังไม่ประสบผลดีเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจจะยังไม่มีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ จึงทำให้ทิศทางของการอนุรักษ์และการพัฒนาส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมไทยไม่ดำเนินไปในทิศทางที่ดีเท่าที่ควร

2.3.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (พรสนอง วงษ์สิงทอง. 2545, 202 - 204)

1. การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการทดลอง

ต้นแบบหรือโปรโตไทป์ (Prototype) ในขั้นนี้ คือแบบที่จำลองขึ้นจากแบบทางเลือกซึ่งใช้การได้ โปรโตไทป์แบบหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นจากการนำเอาทางเลือกในขั้นตอนก่อนมาทำให้เป็นสิ่งที่ใช้งานได้จริง ก่อนที่จะเกิดต้นแบบขั้นนี้ หรือก่อนโปรโตไทป์ขั้นสุดท้ายจะมีความสมบูรณ์ จะมีการทำซ้ำแล้วซ้ำอีกอยู่หลายหนสำหรับผลิตภัณฑ์บางอย่าง โปรโตไทป์จะเป็นเสมือนตัวผลิตภัณฑ์จริง (เช่น ชุดเสื้อผ้า) ผลิตภัณฑ์บางอย่างจะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ย่อยส่วน (เช่น งานออกแบบนิทรรศการ) และสำหรับผลิตภัณฑ์บางอย่างอาจต้องทำผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก ออกวางตลาดกันเลขที่เดียว (เช่น การออกแบบร้านขายปลีก ที่มีเนื้อที่เฉพาะอย่าง) ในกรณีดังกล่าวนี้ การทำต้นแบบและการทำตัวผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในตลาดเลขที่เดียว

2. การจำลองด้วยแบบคอมพิวเตอร์

ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัจจุบันนี้ มีการนำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อน เช่น รถยนต์ การใช้คอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แทนที่จะหันไปสร้างต้นแบบจากผลการออกแบบขั้นต้นซึ่งมีต้นทุนสูง ในกระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์มีหลายส่วนที่สามารถใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนแบบ การขึ้นรูปจากรูปทรงเรขาคณิต การแสดงภาพ ตำแหน่ง และวิธีประกอบชิ้นส่วน และการจำลองผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงมากที่สุด รวมทั้งการใส่แสงเงาเพื่อพิจารณาชิ้นงานในทุกมุมมองก่อนการตัดสินใจผลิตจริง นิยมเรียกการใช้งานคอมพิวเตอร์ในลักษณะนี้ว่า CAD (Computer Aided Design) ถ้าการช่วยการออกแบบนั้นขยายขอบเขตไปถึงการวิเคราะห์วัสดุและโครงสร้างเชิงวิศวกรรมโดยอาศัยการคำนวณแล้ว บางทีอาจเรียกเป็น CAE (Computer Aided Engineering) และเนื่องจากกระบวนการออกแบบมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกระบวนการผลิต โดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน จึงมักเรียกไปโดยรวมว่า CAD/CAM (Computer Aided Manufacturing)

ประการสำคัญ การออกแบบและการทดสอบด้วยคอมพิวเตอร์ทำได้หลายรอบ ทำได้อย่างรวดเร็วและมีต้นทุนต่ำ ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจนในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ คือ เพิ่มความเร็วและประสิทธิภาพในกระบวนการออกแบบ ลดต้นทุนในการผลิตและลดงานเอกสารลง เพราะระบบ CAD ทำงานในขั้นตอนซ้ำ ๆ เร็วและละเอียดถี่ถ้วนกว่าแรงงานคน โดยเฉพาะงานด้านการคำนวณ นอกจากนี้ข้อมูลทั้งหลายจะถูกบันทึกลงในหน่วยความจำของคอมพิวเตอร์ ไม่ใช่การจดบันทึกลงในกระดาษเช่นวิธีดั้งเดิม ดังนั้นการถ่ายโอนหรือคัดสำเนาข้อมูลจึงง่ายและเร็วขึ้น และมีผิดพลาดน้อยลง

2.3.3 ความสำคัญของลาน (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว. 2528, 3-22)

“ลาน” หรือ “ใบลาน” หลายคนคงจะเคยได้ยินและพบเห็น ของใช้ ของประดับที่ทำจากใบลานมาช้านานแล้ว ในสมัยโบราณ ลานจัดเป็นวัตถุศิลปะประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักทำกระดาษเขียนหนังสือขึ้นใช้นั้น มนุษย์ใช้ใบอ่อนของต้นลานเป็นที่จารึกหนังสือ และเก็บไว้ทนทานหลายร้อยปี ไทยเราเรียกว่า “ใบลาน” ในศาสนาพุทธก็ยังใช้ใบลานจารึกอักขระที่เรียกว่า “พระคัมภีร์” นอกจากนั้นใบลานอ่อนยังทำเครื่องใช้ได้หลายอย่าง โดยนำมาจักดอก สานเป็นหมวก กระเป่า งอบ พัด และภาชนะต่าง ๆ ใช้ในครัวเรือน ใบลานแก่ก็นำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง เช่น ไข่มุงหลังคา และทำฝาบ้าน ผลก็ใช้เป็นอาหารของมนุษย์ แม้ในปัจจุบันนี้โลกวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ความสำคัญของใบลานก็ไม่ได้ล้าสมัยหรือหมดความสำคัญลงไปแต่อย่างใด

ลานนับว่ามีความสำคัญอยู่ไม่น้อยต่องานช่างสานหมวก กุบ (งอบ) ก่องข้าว แอบข้าว ในภาคเหนือของไทย ส่วนในเขตภาคกลางนั้น ใบลานจัดเป็นวัสดุที่สำคัญประเภทหนึ่งในการทำเครื่องจักสาน ได้แก่ ฝาตะเพียน และเครื่องเล่นเด็กชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีการทำกันมากเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ที่อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสานงอบ ที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลานไม่มากเหมือนภาคกลาง แต่ก็ยังนำไปใช้สานหมวก งอบ กระติบข้าว เป็นต้น บริเวณภาคใต้ของไทย แถบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ใช้ทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค เรียกว่า “สมุก” หรือ “หมุก” สำหรับใส่ของสารพัดอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสมัยโบราณจะสานอย่างละเอียดประณีตมาก ใช้เป็นภาชนะบนโต๊ะเครื่องแป้งของสตรีสำหรับใส่เครื่องประดับต่าง ๆ นอกจากนี้ชาวใต้ยังรู้จักนำยอดลานมาทอเป็นเครื่องใช้ ซึ่งเรียกว่า “หางอวน” แต่เดิมนั้นใช้ยอดลานทอเป็นแผ่น ทำเป็นรูปสามเหลี่ยมสำหรับต่อไว้ปลายอวน เพื่อใช้เป็นถุงในการจับกุ้ง เคยสำหรับทำกะปิจองชาวประมง ปัจจุบันหางอวนเป็นวัสดุที่นำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น กระเป่า หมวก ฯลฯ เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวที่ทำมากในเขตอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำจากใบลาน มีการพัฒนารูปแบบและประโยชน์ใช้สอยให้สอดคล้องตรงกับความต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นับเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวที่สำคัญประเภทหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้กับประชากรในชนบทได้อย่างมาก ลานจึงจัดได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย สมควรที่จะได้มีการศึกษาค้นคว้าเรื่องของลานอย่างละเอียด ใบลานนี้เราได้มาจากต้นลานซึ่งเป็นไม้ป่าล้มประเภทหนึ่ง ส่วนต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประโยชน์จากต้นลาน คือ ยอดอ่อน ทางใบ ก้านใบ หรือกาบและผล

1. ตันลาน (Laan)

ตันลานหรือไม้ลานนี้เป็นพันธุ์ไม้ ประเภทพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ที่อยู่ในตระกูลปาล์ม (PALMAE) จัดอยู่ใน Genus *Corypha* ในเอเชียมีอยู่ 5 – 8 ชนิดด้วยกัน ไม้ลานจัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงและแข็ง เนื้อไม้จะมีสีในและไฟเบอร์หยาบ ลำต้นเป็นรูปเกลียว ไม่มีกิ่ง มีแต่ก้านใบยาวประมาณ 2 – 3 เมตร ก้านใบนี้จะติดอยู่กับลำต้นตั้งแต่โคนถึงยอด ใบใหญ่ ออกกรอบต้นเป็นชั้น ๆ ลักษณะเป็นรูปพัดค่อนข้างกลม บางทีเรียกว่า “ปาล์มพัด” คล้ายใบตาล มีเส้นเอ็นของใบจากจุดเดียวกัน เป็นไม้ที่งับใบตามธรรมชาติได้ยากมาก เมื่อต้นแก่จะออกดอกเป็นช่อดอกใหญ่ตรงส่วนยอดของลำต้น ซึ่งมีเพียงดอกเดียวเท่านั้น ไม้ลานออกดอกได้เพียงครั้งเดียว เมื่อออกดอกมีผลแล้วก็จะตาย ดังนั้นการออกดอกออกผลของไม้ลานจึงเป็นการให้ประโยชน์ครั้งสุดท้าย เมื่อผลแห้งร่วงหมด ใบก็จะเริ่มแห้งเหี่ยวเฉาและต้นจะตายในปีต่อมา

ภาพที่ 2.29 ตันลานตระกูลปาล์ม (PALMAE) Genus *Corypha*

2. สภาพอากาศ

อนึ่ง พันธุ์ไม้ในตระกูลปาล์มนี้ประกอบด้วยมะพร้าว หมากรูด คาลาน ระกำ จาก หวาย เต่าร้าง ชิด อินทผลัม เป็ง สาธุ หมากรูด หมากรูดเหลือง ปาล์มขวด ปาล์มพัด ปาล์ม แชมเปญ ก้อ กระจับปี่ เป็นต้น พันธุ์ไม้ตระกูลปาล์มเกือบทั้งหมดเป็นพันธุ์ไม้ที่มีถิ่นกำเนิดใน เมืองร้อย เจริญเติบโตได้ดีในประเทศที่มีอากาศร้อน มีเพียงไม่กี่ชนิดที่เจริญเติบโตได้ดีใน ประเทศหรือถิ่นที่มีอากาศหนาวเย็น ปาล์มส่วนมากยังชอบขึ้นอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ห่างไกลจาก ทะเล จึงมีกำเนิดตามหมู่เกาะต่าง ๆ และปาล์มส่วนมากมักชอบขึ้นอยู่ในที่ความชื้นสูง สำหรับ ดันลานเป็นไม้ที่ไม่ขึ้นแพร่หลายนัก สภาพอากาศอาจเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการขยายพันธุ์ของ ดันลาน ส่วนใหญ่จะชอบในที่มีอากาศชื้นเย็น มีฝนตกมาก ประมาณ 1,300 มิลลิเมตรต่อปี และมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง 27° - 28° องศาเซลเซียส แต่จัดได้ว่าเป็นไม้ที่ทนต่อสภาพอากาศ ได้ดี

3. สภาพทางนิเวศวิทยา

สภาพที่มีปาลานขึ้นอยู่ในประเทศไทย เท่าที่ได้พบจะขึ้นในแถบที่ดินมักจะมี pH ต่ำ เช่น ดินเลน พบในท้องที่จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่แล้วดินที่ลานขึ้นอยู่จะเป็น Reddish-Brown Lateritic Soils, Red Yellow Prodzolig Soils, ดินที่เกิดจาก Lime stone แต่จะมีค่า pH ต่ำ และมีพวก Mica Schist, Shales ที่กำลังจะสลายตัวอยู่ในดินล่าง (Parent Materials) pH ของดิน ประมาณ 4 - 6

ดินพวกดินเหนียวปนทราย (Clay Loam) ที่มีความชื้นสูง ดันลานจะขึ้นได้ดีที่สุด ส่วน ลานที่ขึ้นในดิน Sandy Clay Loam หรือดิน Sandy Loam ในป่าดิบแล้งจะขึ้นได้ไม่ดีนัก อย่างไรก็ตามดันลานจะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีที่สุดในดินที่มีความชื้นสูง

สภาพของภูมิประเทศที่ดันลานขึ้นอยู่จะมีความสูงประมาณ 270 - 350 เมตร เหนือ ระดับน้ำทะเล ชอบขึ้นในพื้นที่ราบ ดินมีการระบายน้ำได้ดี ไม่ชอบน้ำขังหรือในที่ที่เป็นที่ลาด เล็กน้อย ชอบขึ้นในป่าดงดิบหรือป่าดิบชื้น ไม่ต้องการแสงมาก จัดได้ว่าเป็นพวก Dominant Tree หรือ Intermediate

4. วงจรชีวิตของลาน (Life History)

ลักษณะลำต้น วิวัฒนาการจากกล้าไม่มาเป็นต้นไม้ นั่น เริ่มจากหัวในดินจะค่อย ๆ ผลิตยอดอ่อนแทงทะลุขึ้นมาเป็นใบอ่อน โคนใบมีกาบติดอยู่กับหัวภายในดิน กาบนี้จะไม่ หลุดออกไปได้ง่าย ๆ ลานจะค่อย ๆ ผลิตใบอ่อนได้ปีละ 2 - 4 ใบ ส่วนของใบที่โผล่พ้นดินก็จะ ขาดไป ส่วนก้านที่เหลือจะกลายมาเป็นลำต้น ใบที่ออกจากลำต้นได้ดินนี้ออกเป็นรูปเกลียวทับ กันหมุนไปรอบ ๆ หัว (ลำต้น) เมื่อใบอ่อนส่วนที่โผล่เหนือดินหลุดออกส่วนล่างจะเปลี่ยนไปเป็น

ลำต้นใต้ดินที่มองไม่เห็น มันจะผลิตใบเช่นนี้ต่อไปจนกระทั่งมีส่วนของลำต้นโผล่ให้เห็นเหนือดิน ถึงระยะนี้ก็ยังไม่มีการศึกษาว่าใช้เวลานานเท่าไร ขึ้นต่อไปการทิ้งใบของลานเป็นไปได้ยาก ส่วนของลำต้นจะเห็นได้ชัดก็เพียงระยะสูง 25 – 30 ซม. เท่านั้น ระยะต่อ ๆ ไปกาบใบจะติดอยู่กับลำต้นจะหลุดออกก็ส่วนที่เป็นใบแท้ ๆ เท่านั้น กาบแห้งเหล่านี้จะติดอยู่รอบ ๆ ลำต้น ถัดขึ้นจนถึงใบที่ยังเป็นอยู่ ระยะการเจริญเติบโตจากกล้าไปจนถึงโตจนออกดอกออกผล ใช้เวลานานเท่าไรยังไม่เป็นที่ประจักษ์ ลานที่ออกดอกมีผลแล้วลำต้นสูงเฉลี่ยระหว่าง 14 – 20 เมตร หากแกะกาบรอบต้นออกจะเห็นเปลือกแข็งหุ้มลำต้นอยู่ ส่วนที่ประกอบไปด้วยไฟเบอร์ซึ่งเรียงกันตามแนวตั้งอยู่ด้านในเป็นเส้นยาว

ภาพที่ 2.30 ลักษณะลำต้นลาน จะสังเกตเห็นกาบใบแห้งติดอยู่รอบ ๆ ลำต้น

ลักษณะของใบ ใบมีขนาดใหญ่มาก มีเส้นใบ (Vein) แผ่ออกจากจุดเดียวกันของก้านใบ (Petiole) รูปทรงของใบเป็นแบบ Palmately Leaf หรือ Fan Shape ติดอยู่กับก้านใบมีลักษณะยาวเรียวโคนใหญ่ ขอบของก้านใบโค้งเข้าหากันเล็กน้อย ทำให้หลังของก้านใบส่วนล่างนูน ส่วนบนเว้า ขอบก้านทั้งสองข้างมีหนามเล็ก ๆ คล้ายฟันเลื่อย โคนก้านใหญ่ ฐานกว้างประมาณ 25 – 30 ซม.

ยาว 2.5 – 3 เมตร ใบซึ่งมีเส้นใบติดกันเป็นพืดตอนโคนใบ ส่วนตรงปลายแยกจากกัน ความยาวของใบ 3 – 4 เมตร ความกว้างที่แผ่ออกไปประมาณ 4.5 – 6 เมตร

การเจริญเติบโตของใบเริ่มจากยอดอ่อนโผล่เป็นลำแหลมออกจากส่วนปลายของลำต้น ชั้นแรกใบอ่อนติดกันเป็นแผ่นเมื่อเจริญเติบโตขึ้นจะค่อย ๆ บานและแตกออกจากกัน ทั้งหมดนี้จะมีก้านใบเป็นฐานชูออกมา ระยะแรกใบอ่อนมีสีเขียวอ่อน เมื่อเจริญเติบโตต่อไปจะเป็นสีเขียวเข้ม และเป็นสีเทาเมื่อใบแก่เต็มที่ ปีหนึ่งลานจะผลิใบอ่อนได้ 4 – 6 ใบ การแยกใบแต่ละครั้งก็เป็นการเติบโตของลานทางด้านความสูงไปด้วย แต่จะสังเกตได้ยาก

ภาพที่ 2.31 ลักษณะใบของต้นลาน

ลักษณะของดอก ไม้ลานที่เจริญเติบโตเต็มที่แล้ว จะเริ่มออกดอกในฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน เป็นต้นไป ระยะเริ่มของการออกดอกจะมีหน่อเป็นรูปทรงกรวย (Cone) ใหญ่แข็งแรงปลายแหลมโผล่ขึ้นที่ปลายสุดของลำต้นก่อน รอบหน่อนี้ห่อหุ้มด้วยกาบ (Spathes) สีเขียว หน่อจะเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ ส่วนกาบก็จะหุ้มอยู่เฉพาะตอนล่าง ขณะที่หน่อเพิ่มความสูงขึ้นนี้ก็จะมียิ่งอื่น ๆ แตกแยกออกมาทางด้านข้างในเส้นรอบวงเดียวกัน 2 – 3 กิ่ง แต่ละกิ่งมีกาบเขียวหุ้มอยู่ที่โคน กิ่งเหล่านี้แต่ละกิ่งจะมีแขนงแตกแยกย่อยออกไปอีก จากนั้นจึงมีก้านดอกแยกออกไปแขนงละ 12 – 15 ก้าน ยาวประมาณ 15 – 17 ซม. ดอกจะเริ่มแตกออกบนก้านเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มหนึ่งมี 5 – 7 ดอกเกาะติดกับก้านดอกและมีขนาดเล็กมาก รูปร่างยาวรีขณะยังไม่บานยาว 2 – 2.5 มม. โศ 1 – 1.3 มม. ลักษณะรูปดอกถ้ามองในแนวตั้งเห็น

เป็นรูปเหลี่ยมมี 3 มุม แต่มุมไม่แหลมนัก ซ่อดอกซ่อหนึ่งมีกลุ่มของดอก 50 – 60 กลุ่มในกลุ่ม ดอกเดียวกันจะบานไม่พร้อมกัน โครงฐานดอกติดกับก้านดอกจะมี SEPAL อยู่รอบ ๆ 3 อัน ตรงโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกออกจากกันมีอยู่ 3 กลีบ ยาว 0.7 – 1 มม. ถ้าเข้าไปจะเป็นกลีบดอก (Petal) มีอยู่ 3 กลีบ ยาว 1 – 1.5 มม. สีเหลืองอ่อน ดอกขณะที่บานจะเผยให้เห็นเกสรตัวผู้ (Stamens) ชูขึ้นด้วยก้านเล็ก

ก้านเล็กนี้ยาวประมาณ 1.5 – 2 มม. ดอกหนึ่งจะมีเกสรผู้อยู่ 6 อัน มีลักษณะเป็นหลอดติดกัน สองหลอดสีเหลือง เกสรผู้นี้จะล้อมรอบเกสรเมีย (Pistil) ซึ่งมองเห็น Style ตั้งอยู่บนรังไข่ (Ovary) ก้านชูเกสรเมียสั้นกว่าก้านชูเกสรผู้ รังไข่มองเห็นได้ชัดมีอยู่ 3 ห้อง (Carpels) แต่เมื่อเกิดการผสมเกสรแล้วดอกหนึ่งจะเกิดเป็นผลตามได้หนึ่งผล ดอกมีสีเหลืองอ่อนกลิ่นหอม การผสมเกสรอาศัยลมและแมลง ดอกบานจะบานราว ๆ เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม และเริ่มมีผลในคอนต่อไป

ระบบดอกของลานที่กล่าวนั้น เมื่อโตเต็มที่กิ่งก้านดอกแผ่ออกไปใหญ่โตมาก เป็นรูปทรงปิรามิดฐานใหญ่ ปลายเล็ก กิ่งดอกที่แตกออกตอนล่าง 2 – 3 กิ่ง จะมีความยาวเท่า ๆ กัน มีขนาดยาวประมาณ 80 – 100 ซม.

ผล ลานจะเริ่มมีผลตั้งแต่เดือนกันยายน – ตุลาคม เป็นต้นไป และผลจะแก่เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน ผลนี้อยู่เป็นกลุ่มประมาณกลุ่มละ 3 – 4 ผล ติดอยู่กับก้านดอกแบบ SESSILE จะเห็นมีขั้ว (PEDICEL) เกาะติดอยู่กับก้านดอกยาว 1 มม. โด 3 มม. ผลแก่เต็มที่มีสีเหลืองขนาดยาวประมาณ 4.5 – 5 ซม. กว้าง 2.5 – 3 ซม. ผลกลมรีเหมือนรูปไข่มีเปลือกหุ้ม (Exocarp) ขณะยังอ่อนอยู่สีเขียวมีเนื้อในสีขาวหนา 2 – 2.5 มม. ผลแก่มีเปลือกแข็ง (Mesocarp) อีกชั้นหนึ่งเปลือกแข็งนี้มีสีดำ กลางผลกลวงมีน้ำใสบรรจุอยู่รสหวาน ผลลานจัดอยู่ในจำพวกไม้เมล็ดแข็ง (Drupe) เหตุที่จำนวนผลมีไม่เท่าจำนวนดอกในกลุ่มหนึ่งนั้นอาจเป็นเพราะดอกที่แก่และมีผลก่อนขณะที่ผลโตขึ้นจะเบียดให้ดอกที่เริ่มบาน หรือผลอ่อน ซึ่งเกิดขึ้นที่หลังหลุดร่วงไปก็ไม่ได้ เมื่อผลแก่เต็มที่จะหล่นจากต้นเมื่อไร แม่ไม้ก็จะใบเหี่ยวแห้งตายไปในปีต่อมา

ภาพที่ 2.32 ช่อดอกที่ออกบริเวณส่วนยอดของลำต้นลานเมื่อเกิดการผสมเกสรแล้ว ดอกหนึ่งจะเกิดเป็นผลลานได้หนึ่งผล

การขยายพันธุ์ ลานขยายพันธุ์ได้ด้วยเมล็ดอย่างเดียวและต้องเป็นเมล็ดที่สดหล่นมาจากต้นใหม่ ๆ หากปล่อยให้เมล็ดแห้งจะไม่งอกเลย ช่วงที่งอกดีที่สุดคือภายใน 7 - 10 วัน นับตั้งแต่หล่นจากต้นซึ่งมีเปอร์เซ็นต์การงอก 95 - 100 เปอร์เซ็นต์ เมล็ดที่เพาะต้องการความชื้นสูง อุณหภูมิในดินสูงพอควร การเจริญเติบโตเป็นไปโดยรากของมันจะแทงออกมาก่อน ทางท้ายของผล โดยใช้เวลาการงอกในระยะแรก 7 - 10 วัน เปลือกหุ้มจะแตกให้ยอดแหลมแข็งแรงออกมาและจะแทงลึกลงไปในดิน ขณะเดียวกันเนื้ออ่อนภายในก็เริ่มสร้างอาหารโดยสะสมอาหารบริเวณรากที่งอกก่อนเป็นจุดขาว ๆ ซึ่งต่อไปจะใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นจาวขนาดใหญ่เต็มผล จากวันที่เริ่มงอกไปประมาณ 40 - 60 วัน รากจะแทงลงได้ลึก 32 - 35 ซม. จากนั้นรากซึ่งมีลักษณะบวมใหญ่ก็จะเริ่มแฟบลง ส่วนที่แฟบนี้มีลักษณะนิ่มคล้ายฟองน้ำ ซึ่งจะห่อหุ้มรากแข็ง ๆ ขนาดโต 3 - 5 มม. ไว้ภายใน รากแข็งนั้นมีรูตรงกลางตลอด จากนั้นรากฝอยจะเริ่มแตกออกจากรากอันแรกซึ่งห่างจากผล

ประมาณ 2 ซม. ระยะนี้รากฝอยจะถูกสร้างขึ้นเรื่อย ๆ รากอันแรกเรียกว่ารากแก้วจะเริ่มพองใหญ่ขึ้น เพื่อที่จะกลายสภาพมาเป็นหัวต่อไป จากการศึกษาที่ผ่านมาประมาณ 70 วัน จะมียอดอ่อนโผล่ให้เห็นเพียง 3 ต้น มีใบแหลมซึ่งยังไม่แผ่ออก

ในช่วงของการเป็นกล้าไม้นี้ การย้ายปลูกจะไม่ได้ผลเลย จึงเป็นที่สังเกตได้ว่ากล้าไม้ลานที่ย้ายปลูก หากมีการกระทบกระเทือนทางรากกล้าจะไม่รอดตาย การขยายพันธุ์โดยวิธีหยอดเมล็ดนับว่าได้ผลเกือบ 100% กล้าไม้ลานอายุ 1 ปี จะสูงเพียง 3 – 5 ซม. ระยะนี้ยังไม่มีการตั้งต้น อายุ 2 ปี มีความสูง 15 – 18 ซม. และมีใบ 2 – 3 ใบ เท่านั้น ลานจะเจริญเติบโตจนสร้างลำต้นให้พื้นผิวดินได้ใช้ระยะเวลาานานเท่าไรยังไม่มีใครได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ไว้

5. ต้นลานในประเทศไทย

ต้นลานทั่วไปที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น เป็นต้นลานชนิด *Corypha umbraculifera* หรือเรียกชื่อสามัญว่า Talipot palm ภาษากระเหรี่ยงทางภาคเหนือของไทยเรียกชื่อลานชนิดนี้ว่า “ลานหมิงเทิง” (Laan-mueng-thoeng) เป็นลานที่นิยมใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามวัด บางครั้งจึงมักเรียกว่า “ลานวัด” มีลำต้นสูง เป็นพวกปาล์มที่มีถิ่นกำเนิดในซีลอน หรือประเทศศรีลังกา ปัจจุบัน ไม่ทราบว่ามาเผยแพร่และขึ้นอยู่ในเมืองไทยได้อย่างไรและตั้งแต่เมื่อใดด้วย ประเทศศรีลังกาถือว่าต้นลานชนิดนี้เป็นต้นไม้ประจำชาติของคนด้วย

ลักษณะส่วนมากมีลำต้นสูงและใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางอย่างน้อย 2 ฟุต หรือบางต้นวัดเส้นผ่าศูนย์กลางทั้งกาบใบที่ห่อปกคลุมลำต้นอยู่โดยรอบด้วยแล้วได้เส้นผ่าศูนย์กลางถึง 16 ฟุต ลำต้นสูงประมาณ 80 – 100 ฟุต ต้นที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป หรือมีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จึงจะมองเห็นลำต้นจริง ๆ เพราะกาบใบที่ติดห่ออยู่กับลำต้นหลุดออกหมดแล้ว ใบเป็นรูปใบพัดขนาดใหญ่ ใบส่วนกว้างมากกว่าส่วนสูง คือกว้าง 12 – 16 ฟุต ยาว 10 ฟุต มีรอยจีบลงไปลึกทำให้ใบหนา ใบลักษณะใบพัดแบบ Costapalmate มีใบย่อยใบหนึ่งประมาณ 80 – 100 ใบย่อย ก้านใบหรือกาบใบหนาใหญ่ ยาวทั้งหมด 12 ฟุต ตรงก้านใบกว้างประมาณ 2 นิ้ว ตรงโคนก้านใบกว้างประมาณ 4 นิ้ว มีกาบใบหุ้มเกือบรอบลำต้น ที่ก้านใบมีหนามเป็นฟันเลื่อยสั้น ๆ สีชมพูอยู่สองข้างริมขอบก้านใบ ทั้งใบมีสีเขียวสดคงงามและได้รูปร่างที่น่าดูมาก

ส่วนช่อดอกนั้น จะออกที่ยอดของต้น เช่น พวก Supratolian และเมื่อต้นมีอายุตั้งแต่ 20 – 80 ปี จึงจะออกดอก ช่อดอกที่ออกบริเวณยอดของลำต้นนี้ นับว่าเป็นช่อดอกที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาโลกของพันธุ์ไม้ด้วยกัน ช่อดอกสูงประมาณ 20 ฟุต แผ่ออกเป็นกึ่งก้านรูปปริมาตร ต้นหนึ่งมีช่อดอกใหญ่ช่อเดียว ในช่อดอกหนึ่งในต้นหนึ่งเท่านั้น และมีจำนวนดอกมากที่สุดด้วยในช่อดอกหนึ่ง กล่าวคือช่อดอกที่สูงประมาณ 20 ฟุต จะมีดอกเป็นจำนวนล้าน ๆ ดอก ดอกสีขาวเหลืองอ่อน มีกลิ่นเหม็น เป็นดอกสมบูรณ์เพศ Hemaphrodite จึงทำให้มีผลมากมายเป็นจำนวนล้าน ๆ ผลด้วย

นับตั้งแต่ดอกเริ่มออกช่อดอกและบานผสมเกิดเป็นผลไม้ก็กินเวลาประมาณ 1 ปีขึ้นไปแล้ว ผลมีลักษณะกลม ขาว รี กว้าง 1 นิ้วครึ่ง สีเขียวอ่อน ผลหนึ่งมีเมล็ดเดียว เมล็ดกลมสีดำ เนื้อที่อยู่โดยรอบ เมล็ดภายนอกคล้ายลูกชิด (Arenga) หรือลูกจาก (Nypa) รับประทานได้เมื่อผลสุกและแก่แล้ว ต้นลานต้นนั้นก็เริ่มตายไปในที่สุด และเนื่องจากปาล์มชนิดนี้ มีลำต้นเดี่ยว ไม่มีหน่อ ดังนั้น เมล็ดจากผลเท่านั้นที่จะมีหน้าที่สืบพันธุ์ต่อไป สามารถใช้เพาะขยายพันธุ์ได้ แต่การเจริญเติบโตของต้นเป็นไปอย่างช้ามาก

นอกเหนือจาก Talipot palm ที่มีอยู่ในประเทศไทยแล้ว มีลานอีกชนิดหนึ่งที่ขึ้นอยู่ในป่าซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Corypha lecontei* Becc เป็นลานชื่อเรียกทั่วไป (General) ในภาคกลางลานชนิดนี้จัดว่าเป็นลานพื้นเมืองดั้งเดิมของไทย ชาวบ้านนิยมใช้จักสานทั่วไป

ลานประเภทนี้เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ปานกลาง ใบใหญ่ ลำต้นหนา ใบชูขึ้นด้วยก้านที่เรียกว่า Petiole ก้านนี้จะแผ่แบนวัดได้ประมาณ 30 เซนติเมตร มีช่อดอกใหญ่มากเป็นรูปปิรามิด ผลเป็นรูปไข่ติดอยู่กับก้านดอก ถิ่นที่พบจะอยู่ในแถบแหลมอินโดจีน ชาวบ้านมักเรียกชื่อลานชนิดนี้ต่าง ๆ กันไป เช่น ลานดำ ลานขาว ลานพร้าว เป็นต้น ซึ่งถ้าได้ศึกษาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าลำต้นของลานจะแตกต่างกันเล็กน้อย ลานเหล่านี้มีขึ้นอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ คือ จังหวัดปราจีนบุรี ลพบุรี ตาก พิจิตร โลก สระบุรี ขอนแก่น นครปฐม เป็นต้น

ภาพที่ 2.33 ต้นลานเมื่อออกช่อดอกแล้ว จะตายในที่สุด สถานที่ บ้านท่าฤทธิ
ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

นอกจากนี้ยังมีลานชนิดอื่น ๆ อีก ได้แก่ *Corypha elata* หรือเรียกว่า “ลานพรุ” (Laan phru) ลักษณะคล้าย ๆ กับ *Corypha umbraculifera* หรือ Talipot palm มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเบงกอล พม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และหมู่เกาะแปซิฟิก ปาล์มหรือลานประเภทนี้เข้าใจว่ามีถิ่นกำเนิดอยู่ในเมืองไทยด้วย พบอยู่ในป่าทางเหนือใกล้พม่า ต้นสูงชะลูดกว่า Talipot palm ชนิดแรกที่กล่าวไว้ เพราะลำต้นเล็กกว่า แต่ความจริงแล้วลานชนิดนี้ต้นเดี่ยวกว่าลานชนิดแรก ก้านใบยาวกว่ากันแต่มีแกนกลางใบสีดำ มีหนามกว้างอยู่ห่างกันไม่ชิดกันเหมือนชนิดแรก ผลเล็กกว่าชนิดแรกด้วย นอกนั้นมีลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้าย ๆ กับชนิดแรก

ลานพรุที่พบในประเทศไทยส่วนมาก อยู่ในบริเวณภาคใต้ เส้นทางระหว่างจังหวัดกระบี่ พังงา และที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา นอกจากนั้น ยังพบมากที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งราษฎรในเขตอำเภอท่าศาลา นิยมนำเอาช่อดอกอ่อนของลานชนิดนี้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์หางวนจำนวนมาก

ตารางที่ 2.2 แสดงชนิดและแหล่งของต้นลานในประเทศไทย

ชื่อราชการและชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ลักษณะ	วงศ์	แหล่งที่พบในประเทศไทย
ลาน (ภาคกลาง)	<i>Corypha lecomtei</i> Becc	ปาล์มพื้นเมืองของไทย	PALME	มีทั่วไปตามป่าในจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศ ที่พบมากได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> • บ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ บ้านวังมืด ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน • บ้านท่าฤทธิย์ ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี (ปัจจุบันสภาพป่าลานทรุดโทรมมาก) • บริเวณผานกเค้า อำเภอผานกเค้า จังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ ยังพบทั่วไป บริเวณจังหวัดลพบุรี ดาก พิชญโลก และนครปฐม เป็นต้น
ลาน (ภาคกลาง) ลานวัด ลานหมีเทิง (ภาคเหนือ)	<i>Corypha umbraculifera</i> Linn	ปาล์มต่างประเทศ	PALME	พบตามสถานที่ทั่วไปในจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศ เป็นลานที่นิยมปลูกตามวัด กระจัดกระจายตามบ้านเรือนในชนบท ที่พบมากได้แก่ เขตอุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี เช่นเดียวกับลานชนิดแรก
ลาน (ภาคใต้) ลานพรุ	<i>Corypha elata</i> Roxb	ปาล์ม	PALME	พบมากในบริเวณภาคใต้ของประเทศ ได้แก่บริเวณ <ul style="list-style-type: none"> • เส้นทางระหว่างจังหวัดกระบี่ - พังงา • อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา • อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3.4 เทคโนโลยีที่ใช้กับไบลาน (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว. 2528, 59-77)

เทคโนโลยีที่ใช้กับไบลานที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเทคโนโลยีง่าย ๆ ระดับพื้นฐานซึ่งราษฎรชนบทยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ตลอดจนการกล่าวถึงเทคโนโลยีที่พัฒนาปรับปรุงขึ้นมาใหม่เหมาะสมกับงานระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวสำหรับราษฎรชนบท เทคโนโลยีเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเริ่มต้นของการเตรียมวัตถุดิบไบลานให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทำผลิตภัณฑ์จักสานต่าง ๆ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้แก่

- การเตรียมไบลาน
- การเลียดไบลาน
- การฟอกขาวไบลาน
- การย้อมสีไบลาน

การเตรียมไบลาน

กรรมวิธีการเตรียมไบลานเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ แบ่งขั้นตอนใหญ่ ๆ ออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การตัดยอดลาน
2. การทอนไบลาน
3. การคัดเลือกไบลาน

1. การตัดยอดลาน

ก่อนตัดยอดลาน ผู้ตัดจะต้องเลือกคู้นลานที่มียอดลานอ่อน ที่ยังไม่คลี่ใบ สามารถทอนยอดได้ประมาณ 2 – 3 ท่อน ต้นลานที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ ต้นหนึ่งจะแทงยอดอ่อนออกพร้อมกัน 3 – 4 ยอด โดยมียอดแรกจะขาวและใหญ่ และยอดรองลงมาจะมีขนาดเล็กกลดหล่นตามลำดับ การตัดยอดลานมี 2 วิธี คือ

1.1 ใช้มีดตัด มีดที่ชาวบ้านใช้ตัดยอดลาน เป็มีดอีโต้หัวตัด ซึ่งใช้งานได้สารพัดอย่าง ตั้งแต่ถางหญ้า ทอนฟืน ฯลฯ ในการตัดยอดลานผู้ตัดจะต้องสวมรองเท้าให้รัดกุม เพื่อป้องกันหนามลานที่โคนก้านใบ เวลาปีนขึ้นไปบนต้นลาน ขณะที่กำลังตัดยอดลานจะต้องยืนให้สูงกว่ายอดและเงี้ยกว่ายอดลานเอนไปทางทิศใด เพื่อเลือกทิศทางการตัดให้ถูกต้อง ควรตัดตามทิศที่ยอดลานเอนไป การตัดใช้มีดฟันที่ได้ท้องโคนยอดลานก่อนไม่ให้ขาดทันที แล้วกลับมาฟันด้านบนอีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ยอดลานที่ตัดแล้ว พุ่งเข้าหาตัวผู้ตัดภายหลัง ผู้ตัดยอดลานจึงต้องมีความชำนาญมาก การตัดต้นหนึ่งบางครั้งจะได้พร้อมกัน 2 – 3 ยอดการตัดยอดลานโดยการใช้มีดตัดนี้ เป็นวิธีการทำทั่วไปของราษฎรในเขตบ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้าน

บุพราหมณ์ บ้านวังมี้ด ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี บ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี บ้านน้ำสุด ตำบลห้วยขุนราม และที่ตำบลมะนาวหวาน จังหวัดลพบุรี ในเขตภาคใต้ ที่บ้านท้องลำเจียก ตำบลท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นต้น

1.2 ใช้ไม้ขอตัด ลักษณะการตัดยอดลานสำหรับวิธีนี้ ผู้ตัดจะยืนอยู่บนพื้นดิน แล้วใช้ไม้ค้ำยาว ขนาดประมาณ 2–3 เมตร ปลายค้ำติดมีดดาขอไว้ เวลาจะตัดยอดลานก็ใช้มีดดาขอชักเอา โดยกระตุกมีดตัดที่ตรงโคนสุดของยอดลานให้ยอดลานเกือบจะขาด แล้วใช้ดาขอโน้มยอดลานลงมา แล้วกระตุกมีดให้ยอดลานขาดอีกครั้ง ผู้ตัดควรระวังไม่ให้มีดดาขอคมเกินไป เพราะเมื่อกระตุกมีดครั้งแรกแล้ว ยอดลานอาจจะขาดทันทีและพุ่งมาตามค้ำไม้เข้าหาตัวผู้ตัด เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ประดิแล้วนิยมใช้ไม้ขอตัดสำหรับต้นลานที่มีความสูงไม่มากนัก ในเขตบ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง จังหวัดสระบุรี และบ้านน้ำสุด ตำบลห้วยขุนราม ตำบลมะนาวหวาน จังหวัดลพบุรี ชาวบ้านบางคนใช้วิธีการตัดยอดลานจากไม้ขอตัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้นลานมีความสูงไม่มาก ส่วนที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี และทางภาคใต้ไม่ปรากฏว่ามีการใช้วิธีนี้เลย

ภาพที่ 2.34 ยอดลานอ่อนที่นำไปทำผลิตภัณฑ์

ฤดูกาลตัดยอดลานขาย ราษฎรจะทำกันในช่วงเวลาระหว่างเดือนมกราคม – เดือนเมษายน ของทุกปี ไม่นิยมตัดยอดลานในช่วงฤดูฝน เพราะจะตากใบลานไม่แห้ง มีเชื้อราขึ้น ปกติแล้วยอดลานจะออกตลอดทั้งปี เมื่อต้นลานถูกตัดยอดไปแล้ว ก็จะออกยอดใหม่ขึ้นมาแทนที่ เพื่อชดเชยยอดเก่าที่ถูกตัดไป

ในปีหนึ่ง ๆ ต้นลานต้นหนึ่งจะงอกยอดได้ประมาณ 10 ใบ (สถิตินี้ได้จากบันทึกของเจ้าพนักงานป่าไม้ภาคพิษณุโลก บันทึกไว้ในเรื่อง การเก็บหาใบลาน) ฉะนั้นในปีหนึ่ง ๆ ถ้าตัด

เพียงต้นละ 2 ยอด ก็จะไม่ทำให้ต้นลานได้รับความกระทบกระเทือนมากนัก ใบอ่อนที่เหลือติด จะกลายเป็นใบแก่ได้ประมาณต้นละ 8 ใบต่อปี ซึ่งใบแก่เหล่านี้จะสามารถปรุงอาหารเลี้ยงลำต้น ได้อย่างเพียงพอ ทำให้ต้นลานไม่ทรุดโทรมในปีต่อไป ฉะนั้น ในปีหนึ่ง ๆ ควรอนุญาตให้เก็บ หาใบลานได้ไม่เกินต้นละ 2 ยอด

ลักษณะการตัดยอดลานของชาวบ้านทั่วไป มักจะเร่งตัดยอดลาน ไม่ค่อยเหลือ ใ้ยอดลานกลายเป็นใบแก่เพื่อบำรุงเลี้ยงลำต้น ฉะนั้น จึงมีผลทำให้ต้นลานทรุดโทรมมาก และ ออกดอกให้ผลเร็วกว่าที่จะปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ ต้นลานจะตายเร็วขึ้นกว่ากำหนด

ราคาซื้อขายยอดลาน ราคาซื้อขายยอดลานจากชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้างตัดยอด ลานขายในเขต ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซื้อขายกันในราคายอดละ 3 บาท โดยเฉลี่ยชาวบ้านคนหนึ่งจะตัดยอดลานได้ประมาณวันละ 30 - 40 ยอด คิดเป็นรายได้ ประมาณวันละ 90 - 120 บาท ผู้ที่ตัดยอดลานเก่งที่สุดจะได้ถึง 100 ยอด

ยอดลานที่ซื้อขายกันในเขตบ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัด สระบุรี โดยทั่วไปแล้ว ซื้อขายกันในราคายอดละ 1 - 2 บาท (ขนาดยอดลานจะเล็กกว่าใน จังหวัดปราจีนบุรี) แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ช่วงระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนพฤศจิกายน ราคาซื้อขายยอดลานจะสูงขึ้นถึงยอดละ 15 - 20 บาท ทั้งนี้เพราะชาวบ้านจะซื้อไว้ใช้นามาฉีก เป็นใบย่อยสำหรับมัดข้าวมัดสิ่งของต่าง ๆ

ในภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ชาวบ้านที่หมู่ 7 บ้านหน้าทับ ตำบลท่า ศาลา อำเภอท่าศาลา รับซื้อขายยอดลานจากบ้านท้องลำเจียก ตำบลท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ และที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในอัตรา 100 ยอด เป็นเงิน 550 บาท หรือเฉลี่ย ราคายอดละ 5.50 บาท

2. การทอนใบลาน

ยอดลานที่ตัดไปแล้ว ประกอบด้วยใบย่อย ๆ ซึ่งมีทางลาน (หรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า "ก้านลาน") อยู่ตรงกลางใบ ลักษณะเช่นเดียวกับทางมะพร้าว ใบย่อย ๆ เหล่านี้อัดแน่น รวมกันเป็นยอดแหลมจะสังเกตเห็นแนวเป็นเส้น ๆ ที่ด้วยยอดลาน ในการทอนใบลานนั้น ชาวบ้านจะใช้มีดผ่าที่ปลายยอดลานออกเป็นส่วน ๆ นำแต่ละส่วนมาฉีกเป็นใบย่อยทีละคู่ จากนั้นจะนำใบลานที่ฉีกแล้ว มาตัดหรือทอนออกเป็นท่อน ๆ เท่า ๆ กัน การทอนใบลานจะ ทอนให้มีขนาดมาตรฐานยาวประมาณ 70 เซนติเมตร ใบลาน 1 ใบ จะทอนได้ประมาณ 3 - 4 ท่อน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดความยาวของใบลานด้วย เมื่อทอนใบลานได้ขนาดตามต้องการแล้ว นำไปตากแดดนานประมาณ 3 - 4 วัน จนใบลานแห้งสนิท ใบลานที่แห้งสนิทแล้ว สังเกตได้ จากทางใบ (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า "ก้านลาน" ต่อไปจึงขอใช้สั้นกว่า ก้านลาน เพื่อให้เป็นที่

เข้าใจตามภาษาที่ชาวบ้านเรียกทั่วไป) ทางใบหรือก้านลานนี้จะเป็นสีชาวมเหลือง แต่ถ้าก้านลานยังมีสีเขียวอยู่ แสดงว่าใบลานยังไม่แห้งสนิท เก็บไว้อาจเกิดเชื้อราได้

อนึ่ง ขั้นตอนการทอนใบลานนี้ บางครั้งจะพบว่าชาวบ้านบางท้องถิ่นที่จะนำใบลานที่ฉีกแล้วทีละคู่ ไปตากแดดให้แห้งสนิทก่อน แล้วจึงนำมาทอนให้ได้ขนาดใบตามต้องการในภายหลังก็ได้ แต่เข้าใจว่าวิธีการแรกโดยการทอนใบลานขณะที่ใบยังสดอยู่ จะทำได้ง่ายกว่าเมื่อใบลานแห้งแล้วอีกทั้งใบลานไม่ฉีกขาดง่ายด้วย สำหรับที่บ้านทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี ผู้รับซื้อขอลานจากชาวบ้านที่ตัดขายนั้น จะจ้างแรงงานชาวบ้านในละแวกเดียวกันมาตัดหรือทอนใบลาน โดยคิดค่าจ้างตัดใบลานขนาดยาว 70 เซนติเมตร จำนวน 1,000 ใบ (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “หนึ่งซอง” หรือ 1 ซอง = 1,000 ใบลาน ขนาดยาว 70 เซนติเมตร) เป็นจำนวนเงิน 2 บาท ขอลานประมาณ 3 ซอง จะตัดทอนได้ใบลานประมาณ 1,000 ใบ

ในวันหนึ่ง ๆ คนหนึ่งสามารถตัดหรือทอนใบลานได้ประมาณ 30,000 – 40,000 ใบ คิดเป็นค่าจ้างแรงงาน เฉลี่ยประมาณวันละ 60 – 80 บาท การทอนใบลานให้ได้ขนาด ความยาวประมาณ 70 เซนติเมตร เศษปลายใบลานที่เหลือชาวบ้านจะทิ้งไป ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ใบลานจำนวน 1 ซอง (1,000 ใบ)

3. การคัดเลือกใบลาน

เมื่อตัดใบลานออกเป็นท่อน ๆ แล้ว จึงนำมาคัดเลือกคุณภาพ เพื่อความสะดวกในการใช้และการจำหน่าย โดยการคัดใบลานขนาดใหญ่ คือเลือกใบลานตรงท่อนที่อยู่ส่วนกลางของใบ กาบของใบลานจะใหญ่กว่าส่วนโคนหรือปลายของใบ เรียกลานนั้นว่า “ลานคัด” ลานคัดที่มีคุณภาพดีเนื้อใบจะหนา และมีสีขาว ใบใหญ่ ลานคัดที่ได้จากตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จะมีคุณภาพดีกว่าที่อื่น ส่วนใบลานที่ปลายและโคนใบ นำมามัดรวม ๆ กัน เรียกว่า “ลานรวม”

ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากลานคัด เช่น คัมภีร์ใบลาน นามบัตร และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ทำจากลานรวม เช่น ปลายตะเพียน ของชำร่วยเล็ก ๆ เป็นต้น

ราคาซื้อขายของลานคัดและลานรวม โดยทั่วไป การซื้อขายใบลาน จะซื้อหรือขายกันเป็นซอง ๆ (ซองละ 1,000 ใบ) ในเขตตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ลานคัดราคาประมาณซองละ 50 – 60 บาท ส่วนลานรวม ราคาประมาณซองละ 35 – 40 บาท ส่วนที่บ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และบ้านน้ำสุด ตำบลห้วยขุนราม และตำบลมะนาวหวาน จังหวัดลพบุรี ลานคัดราคาประมาณซองละ 110 บาท ลานรวม ราคาประมาณซองละ 50 – 90 บาท (ราคาในช่วงปี 2527)

หมายเหตุ ราคาดังกล่าว อาจมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น ถ้าความต้องการของตลาดมีมากและต้นลานหายากมากขึ้น

4. การเลื่อยใบลาน

การเลื่อยใบลานแห่งที่ซื้อมาจากท้องตลาด ก่อนนำมาใช้งานจักสานจะต้องเลื่อยเอาก้าน ลานออกเสียก่อน แล้วจึงนำใบลานมาเลื่อยให้เป็นเส้นตรงตลอดทั้งเส้น และได้ขนาดกว้างตาม ต้องการ วิธีการเลื่อยใบลานนั้น อาจใช้มีดกรีดใบลานออกเป็นเส้น ๆ หรือใช้เครื่องมือเลื่อย ใบลานช่วยผ่อนแรงทำให้รวดเร็วขึ้น และสะดวกแก่การทำงาน

เครื่องมือเลื่อยใบลานที่ใช้กันทั่วไปสำหรับงานระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวมี 2 ประเภท คือ

1. เครื่องเลื่อยใบลานแบบพื้นบ้าน
2. เครื่องเลื่อยใบลานที่ออกแบบพัฒนาขึ้น

เครื่องเลื่อยใบลานแบบพื้นบ้าน

เครื่องเลื่อยใบลานชนิดนี้ เป็นเครื่องมือที่ราษฎรในชนบททำขึ้นใช้เองอย่างง่าย ๆ โดยใช้ใบเลื่อยตัดแปลงเป็นใบมีดคม ๆ จำนวน 1 ใบ ปักติดอยู่บนท่อนไม้สี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ใบมีดดังกล่าวสามารถขยับให้กว้างหรือแคบตามขนาดที่ต้องการได้ วิธีการเลื่อยทำได้โดยนำ ปลายใบลานข้างหนึ่งวางทาบบนคมมีด แล้วจึงดึงปลายใบลานรูดไปตามคมมีดตลอดทั้งใบ จะได้ใบลานเป็นเส้นตรงขนาดเท่ากันทั้งเส้น เครื่องเลื่อยใบลานแบบนี้ใช้เลื่อยใบลานได้ที่ละเส้น เท่านั้น เป็นเครื่องเลื่อยที่ราษฎรผู้มีอาชีพสานปลาตะเพียนใช้กันทั่วไปในเขตแถวตลาดหัวแหลม ตำบลท่าวาสกรี ตำบลประจักษ์ และตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 2.35 เครื่องเลื่อยใบลานที่กองอุตสาหกรรมในครอบครัวพัฒนาปรับปรุงขึ้น

เครื่องเลื่อยไบลานที่ออกแบบพัฒนาขึ้น

เครื่องเลื่อยไบลานชนิดนี้ เป็นเครื่องมือที่กongsอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ออกแบบพัฒนาขึ้นเป็นเวลานานประมาณ 15 ปีมาแล้ว โดยดัดแปลง ปรับปรุงมาจากเครื่องเลื่อยไบลานแบบพื้นบ้าน เพื่อให้การเลื่อยไบลานสะดวกและรวดเร็วขึ้น กว่าเดิม ลักษณะของเครื่องเลื่อยไบลาน ประกอบด้วยแท่งไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า จำนวน 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นแท่งไม้ ขนาด กว้าง x ยาว ประมาณ 8.00 x 11.00 เซนติเมตร ด้านบนฝังใบมีด แผลมประมาณ 7 อัน มีระยะห่างเท่า ๆ กันตามขนาดความกว้างของไบลานที่ต้องการเลื่อย ด้านข้างทางขวามือมีสันไม้สูงขึ้นมาเล็กน้อย ประมาณ 1 เซนติเมตร ส่วนอีกด้านหนึ่งติดบานพับกับแท่งไม้ชั้นที่สอง ขนาด กว้าง x ยาว ประมาณ 4.00 x 7.00 เซนติเมตร ด้านในเจาะร่องรูปตัว วี ตลอดแนวตรงกับใบมีดที่ฝังอยู่ในแท่งไม้ชั้นแรก แท่งไม้ชั้นที่สองนี้เปรียบเสมือนฝาครอบไบลานในขณะที่กำลังเลื่อย

วิธีเลื่อยไบลาน นำไบลานวางทาบบนใบมีด ให้ปลายยื่นโผล่ออกมา ประมาณ 2 - 3 เซนติเมตร และวางไบลานแนบชิดทางด้านขวามือติดกับสันไม้ แล้วจึงปิดฝครอบหรือแท่งไม้ชั้นที่สอง มือซ้ายกดฝครอบไว้ ส่วนมือขวาดึงปลายไบลานให้แนบกับ ตัวเครื่องเลื่อย รูดไบลานไปตามคมมีดตลอดทั้งใบจนสุดปลาย จะได้ไบลานเป็นเส้นเล็ก ๆ ขนาดเท่ากัน จำนวน 6 เส้น พร้อมกันทีเดียว ช่วยประหยัดเวลาในการทำดีกว่าเครื่องเลื่อยแบบ พื้นบ้าน กongsอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมดำเนินการเผยแพร่การใช้ เครื่องเลื่อยไบลานแบบนี้ พร้อมกับการฝึกอบรมของวิทยากรกongs เป็นเวลาประมาณ 15 ปี มาแล้ว จึงมีการใช้อย่างแพร่หลาย ราคาเครื่องเลื่อยเครื่องหนึ่งประมาณ 80 - 100 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดและมีมือที่ทำไบลานที่เลื่อยแล้วเป็นเส้นเล็ก ๆ ไบลาน 1 ใบ จะเลื่อยได้ประมาณ 6 เส้น

5. การฟอกขาวไบลาน

ไบลานธรรมชาติทั่ว ๆ ไป เมื่อแห้งแล้วสีจะไม่ขาวทีเดียว คือมีสีขาวนวลอมเหลือง เล็กน้อย ในการทำผลิตภัณฑ์จากไบลานบางชนิด ถ้าต้องการให้ไบลานมีสีขาวกว่าธรรมชาติ ก็ สามารถฟอกขาวให้ขาวได้ มีวิธีการดังนี้คือ

วัสดุและอุปกรณ์

1. ภาชนะสำหรับฟอกขาวไบลาน ได้แก่ กะละมังเคลือบ ขนาด เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 24 นิ้ว
2. น้ำยาเคมีฟอกขาว ได้แก่ โซเดียมไฮโดรซัลไฟท์ (Sodium hydrosulphite Na_2SO_3) โดยมีอัตราส่วนระหว่างโซเดียมไฮโดรซัลไฟท์ 100 กรัม ต่อน้ำหนักไบลาน 1 กิโลกรัม

กรรมวิธีการฟอกขาวไบลานไบลานที่จะใช้ฟอกขาวสำหรับทำผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักสานนั้น ควรใช้ไบลานที่เล็กลงเป็นเส้นเล็ก ๆ ตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นจึงชั่งน้ำหนักไบลาน ปกติการฟอกขาวไบลานแต่ละครั้งสำหรับงานระดับอุตสาหกรรมในครอบครัว นิยมใช้ไบลาน น้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัม

นำไบลานที่ชั่งน้ำหนัก 1 กิโลกรัมแล้ว แช่ลงในภาชนะซึ่งเตรียมน้ำยาเคมีฟอกขาว โซเดียมไฮโดรซัลไฟท์ จำนวน 100 กรัม ละลายในน้ำจำนวน 10 ลิตร แล้วใช้อุปกรณ์ที่มีน้ำหนักเทียบไบลานด้านบน เพื่อให้ไบลานจมในน้ำยาฟอกตลอดเวลา ทั้งวันนานประมาณ 2 วัน จากนั้นจึงนำขึ้นล้างน้ำให้สะอาด และนำไบลานไปตากแดดให้แห้ง เก็บมัดให้เรียบร้อย

6. การย้อมสีไบลาน

วัตถุประสงค์ของการย้อมสีไบลานคือ เพิ่มความสวยงามให้แก่ไบลานที่จะนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยประเภทต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใช้ วิธีการย้อมสีไบลานที่เจ้าหน้าที่วิทยากร กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ดำเนินการฝึกอบรมให้แก่ราษฎรชนบทในปัจจุบัน มีวิธีการทำดังนี้คือ

วัสดุและอุปกรณ์

1. ภาชนะสำหรับย้อมสี ได้แก่ กะละมังเคลือบขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 24 นิ้ว
2. เตาแก๊สหรือเตาอังไถ่
3. ไม้สำหรับคนสีย้อม
4. ถ้วยเคลือบเล็ก ๆ สำหรับผสมสี
5. น้ำส้มสายชูหรือเกลือแกง
6. สีย้อมเส้นใยพืชหรือสีย้อมไหม (สีแอซิก) มีจำหน่ายตามร้านขายสีย้อมผ้าทั่ว ๆ ไป

การเตรียมไบลานก่อนย้อมสี

ไบลานที่ใช้ในการย้อมสีสำหรับทำผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักสานนั้นจะต้องเลือกไบลาน ให้เป็นเส้นเล็ก ๆ ก่อนตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นจึงนำไบลานไปชั่งน้ำหนัก ปกติการย้อมสีไบลานแต่ละครั้งสำหรับงานระดับอุตสาหกรรมในครอบครัว นิยมใช้ไบลานน้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัม

นำไบลานที่ชั่งน้ำหนักแล้ว แช่ลงในภาชนะที่มีน้ำธรรมดาเป็นเวลานานประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อให้ไบลานอ่อนตัว ชุ่มน้ำได้ทั่วถึง สะดวกในการย้อมสีให้ติดง่ายขึ้น อีกทั้งเป็นการ

กำจัดสิ่งสกปรก พวกคินโคลนต่าง ๆ และฝุ่นละออง จากนั้นจึงนำไปลานขึ้นฝั่งลมให้น้ำสะอาด พอให้ไบลานแห้งหมาด ๆ จึงนำไปย้อมสีได้

กรรมวิธีการย้อมสีไบลาน

1. ต้มน้ำในภาชนะที่เตรียมไว้ให้เดือด ปรกติในการย้อมสีไบลานแต่ละครั้งใช้น้ำประมาณ 15 ลิตร ต่อน้ำหนักไบลาน 1 กิโลกรัม

2. ผสมสีย้อมตามอัตราส่วนที่ต้องการในถ้วยเคลือบสำหรับผสมสีโดยใส่น้ำผสมลงไปเล็กน้อย เทน้ำสีที่ผสมไว้ลงในน้ำเดือด ใช้ไม้คนสีให้ละลายเข้ากันดี ปล่อยให้ไว้นานประมาณ 5 นาที

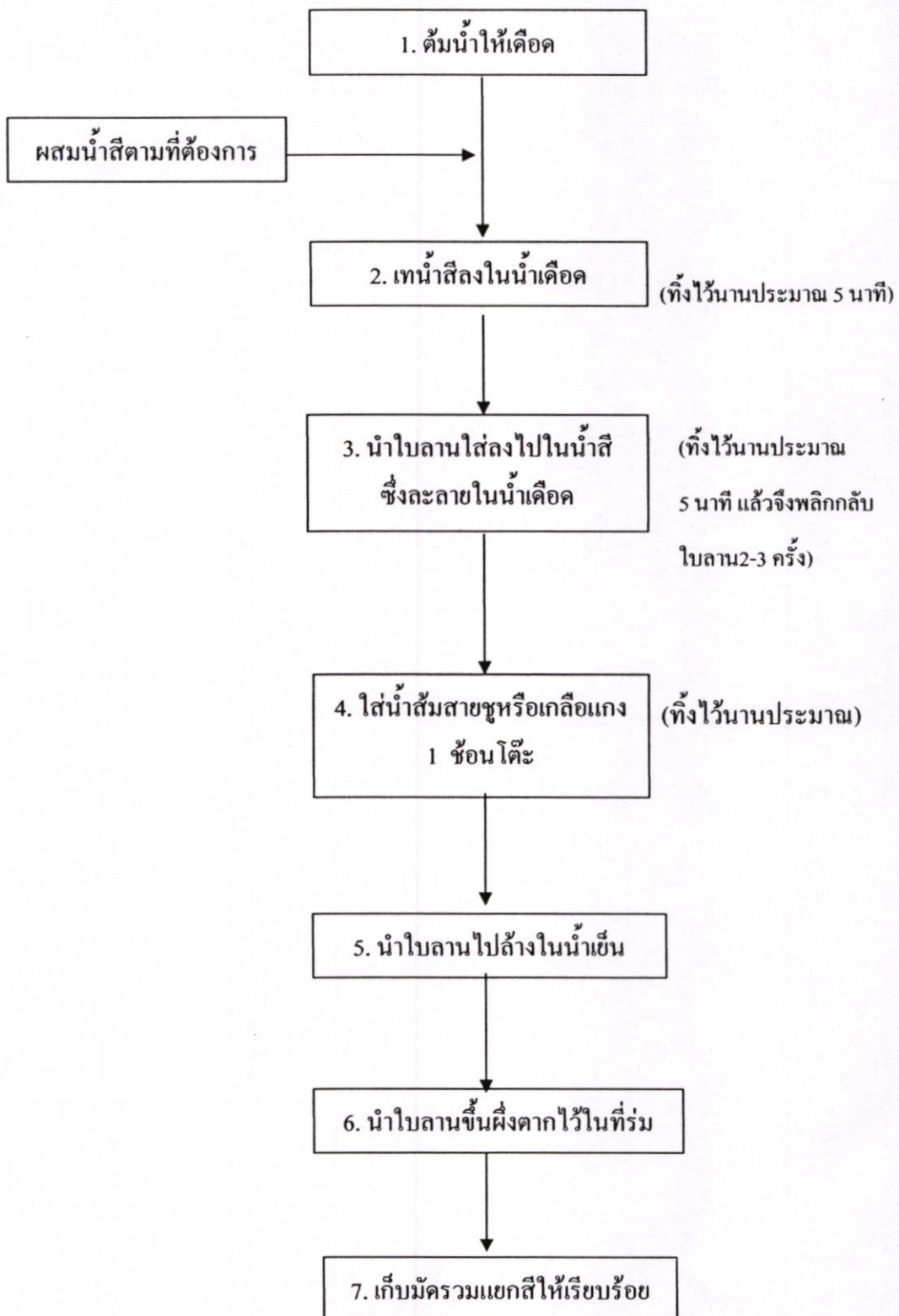
หมายเหตุ : ในการผสมสีย้อม ควรชั่งน้ำหนักสีผสมตามสูตรที่ใช้เพื่อไม่ให้สีตก ทั้งนี้ควรปรึกษาวิทยากรย้อมสีผู้ชำนาญ หรือเจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิคของบริษัทที่ขายสีย้อม

3. นำไบลานที่เตรียมไว้ใส่ลงในน้ำสีที่กำลังเดือด กดไบลานให้จมในน้ำสี นานประมาณ 5 นาที แล้วจึงพลิกกลับด้านของไบลานที่ย้อม ทำซ้ำกันดังนี้ประมาณ 2-3 ครั้ง จึงใส่น้ำส้มสายชูหรือเกลือแกงประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ ปล่อยให้ไว้นานประมาณ 30 นาที เมื่อเห็นว่าสีจับไบลานดีแล้วจึงนำไบลานขึ้นจากน้ำสีเคือดนำไบลานที่ย้อมแล้วมาล้างน้ำเย็นธรรมดา เพื่อให้หมดน้ำสี แล้วจึงนำไปตากไว้ในที่ร่มจนเป็นไบลานแห้ง เก็บมัดให้เรียบร้อย ใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไป

ตารางที่ 2.3 อัตราส่วนการข้อมสีไบลาน

แม่สีข้อม	สีข้อมที่ได้	น้ำหนักสี (กรัม) ต่อไบลาน 1 กิโลกรัม
สีแดงสด	ชมพู	40
	เหลือง	20
	จำปา	20
สีเขียว	เขียว	17
	เหลือง	20
สีเหลือง	เหลือง	50
สีน้ำเงิน	น้ำเงิน	50
สีน้ำตาล	ชมพู	50
	เหลือง	20
	จำปา	80
	เขียว	2
สีดำ	ดำ	100
สีแดงม่วง	บานเย็น	80
	เหลือง	20

หมายเหตุ อัตราส่วนของสีข้อมดังกล่าวอาจลดลงเมื่อการได้สีไบลานอ่อน ๆ ใส ๆ หรืออาจผสมแม่สี 2-3 สี เพื่อให้ได้สีข้อมแปลก ๆ

ภาพที่ 2.36 ขั้นตอนการย้อมสีไบลาน

2.3.5 โลหะ

1. สแตนเลส (STAINLESS STEEL)

เหล็กสแตนเลส เป็นโลหะเปลือยประเภท ferrous metal ซึ่งมีส่วนผสมประกอบด้วย เหล็ก โครเมียม นิกเกิล และธาตุอื่น ๆ อีกเล็กน้อย เหล็กสแตนเลสมีหลายชนิดสามารถที่จะเลือกใช้ได้ให้เหมาะสมกับความต้องการ โดยปกติผิวของเหล็กสแตนเลสจะมีสีคล้ายเงิน และมีลักษณะเป็นมัน

เหล็กสแตนเลสนิยมใช้ทำเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ภาชนะใส่อาหารหรืองานที่เกี่ยวข้องกับสภาพกิจกรรมอย่างละเอียดที่ต้องการความสวยงาม ใช้ได้ดีทั้งภายนอกและภายในตัวอาคาร โดยไม่ต้องมีการทาสีหรือเคลือบผิว เพื่อป้องกันการกัดกร่อนด้วยวัสดุอื่นใดทั้งสิ้น

คุณสมบัติทางกายภาพของเหล็กสแตนเลสก็เหมือนโลหะผสมชนิดอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับส่วนผสมของธาตุต่าง ๆ ที่ผสมของธาตุต่าง ๆ ที่ผสมลงไปขณะที่ยังหลอมละลายอยู่ ซึ่งต้องระมัดระวังควบคุมอุณหภูมิและบรรยากาศของก๊าซต่าง ๆ ด้วย

2. อลูมิเนียม (ALUMINIUM)

อลูมิเนียมเป็นแผ่นโลหะแผ่นเปลือยประเภท Non Ferrous Metal โดยปกติเป็นแผ่นอลูมิเนียมที่มีความบริสุทธิ์ไม่ถึง 100 % แต่จะเป็นอลูมิเนียมผสมโลหะหรือธาตุอื่น ๆ อีกเล็กน้อย เพื่อให้อลูมิเนียมมีคุณสมบัติบางประการดีขึ้น อลูมิเนียมบริสุทธิ์จะอ่อนมาก ในลักษณะเป็นแผ่น จะไม่ค่อยพบใช้งานบ่อยนัก

อลูมิเนียมแผ่นจะมีส่วนผสมของทองแดง ซิลิกอน เหล็ก และแมกนีสิส หรือ อลูมิเนียมแผ่นผสมกับนิกเกิล แมกนีเซียมและโครเมียม อย่างไรก็ตามอลูมิเนียมผสมทุกชนิดจะต้องมีอลูมิเนียมผสมอยู่ไม่น้อยกว่า 50 %

3. เหล็ก

เหล็กบริสุทธิ์มีความเหนียว อ่อนตัวสูง มีความหนาแน่นที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส และจะเดือนเป็นไอที่ 2450 องศาเซลเซียส ความร้อนแฝง 78 กรัม/ลบ.ซม. หลอมเหลวที่ 1539 องศาเซลเซียส ความร้อนแฝงหลอมละลาย 65 แคลลอรี่ กรัม ถ้าอุณหภูมิเหล็กสูง 760 องศาเซลเซียส แม่เหล็กจะดูดไม่ติด

แต่เหล็กมีข้อเสียอยู่อย่างหนึ่ง คือ สามารถรวมกับออกซิเจนได้ดี จึงไม่มีคุณสมบัติต้านทานการเป็นสนิม

ชนิดของเหล็กที่ผลิตออกมาสู่ตลาด

1. เหล็กหล่อ ได้แก่ เหล็กดิบ มีหลายชนิดด้วยกัน เช่น เหล็กหล่อสีขาว สีเทา มีคุณสมบัติทั่วไปของเหล็กมีความแข็งแรงสูงมาก จนเปราะแตกง่ายและเหล็กหล่อเหนียวมาก เหล็กหล่อพิเศษ จะมีความเหนียว สามารถรับแรงได้สูง

2. เหล็กอ่อน สามารถตีเป็นรูปได้ง่าย

3. เหล็กกล้า มี 3 ชนิด คือ

3.1 เหล็กกล้าชนิดอ่อน ได้แก่ เหล็กเส้นก่อสร้าง ตะปู ตัวถังรถยนต์

3.2 เหล็กกล้าปีตี ใช้ทำเครื่องมือช่างไม้ เครื่องจักรรถแทรกเตอร์

3.3 เหล็กกล้าแข็ง ใช้ทำมีดคดิ่ง ตะไบ เหล็กสกัด ฯลฯ

3.4 เหล็กคาร์บอน และเหล็กผสม มีความแข็งแรงมากน้อยแล้วแต่ส่วนผสม ในเนื้อเหล็ก เช่น ผสมไมคาร์บอน

เหล็กแผ่นจัดอยู่ในพวกโลหะแผ่น ซึ่งรีดออกมาเป็นแผ่น มีขนาดความหนาไม่เกิน 6 นิ้ว เหล็กอบสังกะสี เป็นเหล็กแผ่นที่นำสังกะสีซึ่งทนต่อการกัดกร่อนได้ดีมาเคลือบบนแผ่นเหล็ก ช่วยให้มีเหล็กมีการใช้งานที่ยาวนาน หากสังกะสีซึ่งทนต่อการกร่อนมาก ความทนต่อการกัดกร่อนของเหล็กอบสังกะสี จะขึ้นอยู่กับคุณภาพของสังกะสีที่เกาะเคลือบผิวอยู่ ถ้าคุณภาพดีจะสามารถตัดโค้งงอ และพับให้เกิดความแข็งแรงได้ โดยที่สังกะสีไม่กระเทาะร่อนออกจากผิวเหล็กได้ง่าย

2.3.6 ชนิดผ้า

ผ้าคือ วัตถุที่เป็นเส้น มีความกว้างและความยาว ผลิตจากเส้นใย จะทำเป็นเส้นด้ายก่อน หรือไม่ก็ได้และทำเป็นผ้าด้วยวิธีใดก็ได้

1. ผ้าไม่ทอ (Non-woven Fabric)

เมื่อ 30 ปี กว่ามาแล้วมีผ้าไม่ทอเพียง 2 ชนิด คือ ผ้าสักหลาด และผ้าอัดใยฝ้าย ซึ่งผลิตด้วยวิธีอัดเหมือนกัน ปัจจุบันการอัดเส้นใยให้ติดกันทำได้หลายชนิด มีความคงทน ลักษณะโดยทั่วไปเหมาะแก่ประโยชน์ใช้สอยเฉพาะอย่าง

ชนิดของผ้าไม่ทอ

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของผ้าไม่ทอ ที่ผลิตจำหน่ายประกอบกับกระบวนการผลิต Krema และ Meyer ได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. ผ้าไม่ทอที่ผลิตจากเส้นใยโดยตรง

1.1 ผ้าซึ่งให้เส้นใยติดกันอยู่ได้โดยวิธีกล (Felting)

- ใยเอง
- 1.1.1 ผ้าซึ่งเส้นใยยึดติดกันอยู่ได้โดยคุณสมบัติยึดติดของเส้น
- 1.1.2 ผ้าซึ่งเส้นใยยึดติดกันโดยเทคนิคการผลิต ใช้เส้นใยหรือ
- ค้ายเป็นหลัก

1.2 ผ้าไม่ทอแบบ Bonded

- 1.2.1 ผ้าที่อัดให้เส้นใยยึดติดกันได้โดยใช้ความดันเป็นหลัก
- 1.2.2 ผ้าที่อัดให้เส้นใยติดกันโดยใช้ความร้อนและความดัน
- 1.2.3 ผ้าที่อัดให้เส้นใยยึดติดกันโดยใช้ความร้อน

2. ผ้าไม่ทอผลิตจากเส้นค้าย แบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ตามแบบเดิวกันที่ผลิตมาจากเส้นใย

3. ผ้าไม่ทอแบบ Laminted

- 3.1 ผ้าหลายชั้นทำให้ติดกันโดยวิธีกล
- 3.2 ผ้าไม่ทอทำได้หลายชั้น โดยใช้สารช่วยติด

คุณสมบัติของผ้าไม่ทอ

คุณสมบัติของผ้าไม่ทอตามประโยชน์ใช้สอย ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเส้นใย เส้นใยหรือผ้าที่ใช้คุณสมบัติของสารช่วยติด และกระบวนการผลิต

ประโยชน์ของผ้าไม่ทอ

ผ้าไม่ทอนั้นมีประโยชน์มากมาย สามารถเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์หลายชนิด ซึ่งต้องมีรูปร่างหรือคุณสมบัติที่หลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ตามการนำไปใช้งาน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. เสื้อผ้า
2. เครื่องใช้ในการนอน
3. เครื่องเรือน
4. วัสดุทำรองเท้าและถุง
5. วัสดุในงานอุตสาหกรรม
6. วิศวกรรมโยธา
7. วัสดุก่อสร้าง
8. วัสดุการเกษตร
9. วัสดุที่ใช้ในการดำรงชีวิต
10. วัสดุที่ใช้ในการรักษาพยาบาล
11. วัสดุที่ใช้ในงานสาธารณสุข

2. ผ้าทอชนิดต่างๆ

2.1 ผ้าทอหลายชนิดเนื้อบาง จะเป็นผ้าที่สมควรดี เนื้อค่อนข้างหยาบมีช่องว่างพื้นหยาบชัดเจน ทอด้วยเส้นด้ายแบบเดียวกับผ้าเนื้อขนาดกลาง ความบางของเนื้อผ้าขึ้นอยู่กับความห่างของช่องว่างระหว่างพื้นหรือหยาบมากกว่าขนาดเส้นด้าย นิยมทอด้วยด้ายสาบ (Carded Yam) ทำให้รู้สึกว่าเป็นผ้าจริง ๆ ไม่เหนียวมากนัก ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ไม่มีด้านผิดและดูนอกจากจะพิมพ์ดอกหรือตกแต่งต่างกันเท่านั้น ผ้าเหล่านี้ได้แก่

2.1.1 ผ้ากรอง

2.1.2 ครีโนไลน์

2.1.3 เชียตริคอล กอช

2.2 ผ้าทอหลายชนิดเนื้อขนาดกลาง เป็นผ้าที่ทอเนื้อแน่นกว่าชนิดแรก แต่ดูหยาบเพราะขนาดของเส้นด้าย ผ้าแต่ละชนิดในกลุ่มนี้มีคุณภาพแตกต่างกันตามจำนวนเส้นด้ายชนิดและชนิดของด้ายที่ใช้ทอ คุณภาพของใยและการตกแต่งทำให้คุณสมบัติของผ้าเปลี่ยนแปลงได้ เส้นด้ายหยาบ (Combed Yam) จะใช้สำหรับผลิตผ้าเนื้อดี ผ้าในกลุ่มนี้ ได้แก่

2.2.1 ผ้าแก้ว (Organdy)

2.2.2 ผ้าสาธูชนิดบาง (Lawn)

2.2.3 ผ้าสาธู (Batist)

2.2.4 ผ้าป่าน (Volie)

2.2.5 ผ้าลินินสำหรับทำผ้าเช็ดหน้า (Handkerchief Linen)

2.2.6 ผ้าพีระมิด (Cambric)

2.2.7 ผ้าทางในดัว (Dimity)

2.2.8 ผ้ามัสลิน (Muslin)

2.2.9 ผ้าเปอร์เซล ผ้าคาลิโกและผ้าซินส์ (Percale Calico Caintz

Fabrics)

2.2.10 ผ้าย่น (Plisse Crepe)

2.2.11 ผ้าทางและตา (Gingham)

2.3 ผ้าทอหลายชนิดเนื้อหนา ผ้าในหมู่นี้ได้แก่ ผ้าใบ (Duck และ Canvas) ส่วนใหญ่จะทอด้วยเส้นควบ (Ply Yam) จะทอหลายชนิด (Basket) ก็ได้ถ้าทอหลายสานที่มีชื่อเรียก โดยเฉพาะว่า Duck หรือ Flat Duck นิยมใช้ธรรมชาติ สำหรับใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมท่า ม่าน ทำผ้าคลุมเครื่องเรือน ถ้าเป็นผ้า Duck เนื้อบาง ใช้ทำผ้าตัดเสื้อได้

2.4 ผ้าทอหลายชนิดคัดแปลง ได้แก่ กลุ่มผ้าซึ่งทอหลายชนิด แต่คัดแปลงวิธีขัดเส้นด้ายให้ต่างออกไป ได้แก่ การทอลูกฟูก (Rib) และการสาน (Basket) ได้แก่

2.4.1 ผ้าออกซฟอร์ด (Oxford)

2.4.2 ผ้าฝ้ายเนื้อหนา (Monk's Cloth)

2.4.3 ผ้าหน้ากว้าง (Broad Cloth)

2.4.4 แพรฟูจี (Fugi)

2.4.5 ทัฟเฟต้า (Tuffeta)

2.5 ผ้าทอลายสอง เป้าผ้าที่มีขนาดปานกลางจนถึงเนื้อหนา ได้แก่

2.5.1 ผ้าคริล

2.5.2 ฝ้ายีน (Jean)

2.5.3 ผ้าเดนิม (Denim)

2.5.4 ผ้าโคเวิร์ท (Covert)

2.5.5 ผ้ากาบารดีน (Gabardine)

2.6 ผ้าลายสองสมดุล (Even Twill) คือ ผ้าที่ทอให้มีแนวเส้นทแยงเกิดขึ้นเหมือนกันทั้งสองด้านของผ้า จึงไม่มีด้านถูกและด้านผิด มักจะทอในรูปแบบ 2/2 ให้เส้นยืนและเส้นพุ่งเท่ากัน ตามปกติต้องใช้ด้ายพุ่งที่มีคุณภาพดีกว่าผ้าลายสองไม่สมดุลหรือผ้าลายสองหน้าเดียว ตัวอย่างในกลุ่มนี้ได้แก่

2.6.1 ผ้าเสิร์ท (Serge)

2.6.2 ผ้าหนังฉลาม (Shark Skin)

2.6.3 ผ้าสำลีขนสัตว์ (Wool Flannel)

2.6.4 ผ้าทวิด (Tweed)

2.6.5 ผ้าลายก้างปลา (Heming - bone)

2.6.6 ผ้าแทรกใน (Interlining)

2.3.7 หนัง (องค์การ, ฟองหนัง : 2525 หน้า 1 - 15)

หนังแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. หนังแท้ หรือหนังสัตว์
2. หนังเทียม

1. หนังแท้ หรือหนังสัตว์

หนังสัตว์เป็นผลพลอยได้จากสัตว์ ซึ่งมนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์มาตั้งแต่โบราณโดยใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ในครั้งแรกนั้นการเก็บรักษาหนังใช้วิธีตากแห้งหรือรมควัน ต่อมาจึงรู้จักการฟอกด้วยเนื้อไม้หรือเปลือกไม้หลายพันปี ต่อมามนุษย์รู้จักวิธีย้อมสีหนังด้วย สีสักได้จากพืชผลซึ่งปัจจุบันสีเหล่านี้ยังใช้อยู่เป็นบางส่วน เมื่อความเจริญมีมากขึ้นมนุษย์ได้พัฒนา

วัสดุอื่นขึ้นเพื่อใช้แทนหนังสัตว์ แต่ยังไม่วัสดุใด ๆ ที่มีคุณภาพทัดเทียมหนังสัตว์ได้ ทั้งนี้โดยเฉพาะด้านการดูแลและการถ่ายเทไอน้ำ ซึ่งคุณภาพดีเด่นทางด้านนี้หนังสัตว์จึงยังคงเป็นที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน และได้มีการพัฒนาด้านการฟอกหนัง โดยใช้เคมีภัณฑ์สังเคราะห์ประเภทต่าง ๆ เพิ่มจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงคุณภาพหนังให้ดีขึ้น และเหมาะกับการใช้งานของหนังแต่ละประเภท

คุณสมบัติของหนังแท้หรือหนังสัตว์

1. หนังแท้มีเอกลักษณ์และลวดลายของผิวโดยธรรมชาติ
2. สามารถดูดซับเหงื่อได้ดี
3. สามารถถ่ายเทอากาศและความชื้นได้
4. มีความยืดหยุ่นตัวดี สร้างความรู้สึกสะดักสบายในการใช้งาน
5. มีอายุการใช้งานนาน
6. มีคุณสมบัติในการรักษารูปร่าง
7. มีความเหนียวไม่ฉีกขาดง่าย

2. หนังเทียม

เนื่องจากในปัจจุบันหนังดิบมีราคาแพงขึ้น จึงทำให้ขาดแคลนหนังดิบที่จะนำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์หนังแท้ จึงทำให้ผู้ซื้อหันมาใช้หนังเทียมแทนหนังแท้ ซึ่งมีราคาถูกกว่ากันมากขึ้น ประกอบกับหนังเทียมมีคุณสมบัติและลักษณะใกล้เคียงกับหนังแท้ สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้อย่างดี และมีราคาถูกกว่า ทั้งยังสามารถปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น หรือนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้ได้มากกว่าหนังแท้ จึงมีผู้นิยมใช้หนังเทียมแทนหนังแท้เพิ่มขึ้นตามลำดับ

คุณสมบัติของหนังเทียม

1. หนังเทียมเป็นวัสดุที่มีน้ำหนักเบา
2. สามารถกันน้ำได้ แต่จะมีรูเล็ก ๆ ที่อากาศสามารถผ่านเข้า ออกได้
3. สามารถซักล้างทำความสะอาดได้ง่าย
4. หนังเทียมเป็นวัสดุที่มีความแข็งแรงยืดหยุ่นได้พอควร
5. สามารถผลิตให้มีสีต่าง ๆ พื้นผิว และพิมพ์ให้มีลวดลายต่าง ๆ ได้
6. มีราคาถูกมากเมื่อเทียบกับวัสดุอื่น ๆ

ตามต้องการ

2.3.8 การจำแนกประเภทชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในชุดใส่อุปกรณ์

องค์ประกอบของชุดใส่อุปกรณ์ นอกจากวัสดุที่ใช้ทำแล้วยังมีชิ้นส่วนต่าง ๆ ซึ่งจะให้คุณสมบัติในการนำพา ความรัดกุม ความคงทน ปลอดภัยในการใช้สอยอีกด้วย ชิ้นส่วนเหล่านี้สามารถแยกแยะได้ตามการใช้งานดังนี้

1. ส่วนที่ใช้ในการเปิด - ปิดกระเป๋า

ซึ่งมีหลายแบบแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1.1 แบบตัวล็อกพลาสติก

1.2 แบบซิป

1.3 แบบแถบเทป

1.4 แบบตัวล็อกโลหะ

2. ส่วนนำพา

สามารถแบ่งได้ตามตำแหน่งการติดตั้งไว้ 2 ประเภท คือ

2.1 สายสะพายไหล่

2.2 แบบหูหิ้ว

3. ชิ้นส่วนที่เพิ่มความสะดวกในการใช้อื่น ๆ คือ

3.1 ปุ่มได้กั้นกระเป๋า

3.2 ลูกล้อใต้กระเป๋า

ตารางที่ 2.4 คุณสมบัติของตัวล็อกแบบต่าง ๆ

ข้อกำหนดแบบ	วัสดุที่ใช้ในการผลิต	วิธีการใช้งาน	ลักษณะการเปิด - ปิดที่เหมาะสม	วิธีการติดตั้ง	ความสะดวกในการใช้งาน	ความเหมาะสมกับการใช้งาน
กระดุมปี่ม	โลหะเคลือบ	ประกบกระดุมติดกัน	ช่องปิด - เปิดที่มีความแข็งแรง ต้องการมิดชิด	ปี่มติดกับเสื่อ	สะดวกมาก	ช่องปิด - เปิด
Joint พลาสติก	พลาสติก	ต่อตัวผู้กับตัวเมีย	ช่องบรรจุที่มีขนาดบรรจุแต่ละครั้งแตกต่างกัน สามารถปรับขยายได้ หรือสายสะพายที่สามารถปรับได้	เย็บติดกับแถบสายถัก	สะดวกมาก	สายสะพายช่องปิด - เปิด
Zip	ไนลอนโลหะ	รูปปิด - เปิด	ช่องเปิด - ปิดที่มีความยาวหรือมีลักษณะโค้งงอและต้องการความมิดชิด	เย็บติดกับช่อง	สะดวกมาก	ช่องปิด - เปิด
แถบ	ไนลอน	ประกบแถบ	ช่องเปิด - ปิดที่มีความถี่ในการใช้งานมาก ๆ ต้องการความคล่องตัวและรวดเร็ว	เย็บติดกับผ้า	สะดวกมาก	ช่องปิด - เปิด
ตัวล็อกโลหะ	โลหะเคลือบ	ต่อตัวผู้กับตัวเมีย	ช่องเปิด - ปิดที่มีความแข็งแรง ต้องการความมิดชิด	ปี่มติดกับกระเป่า	สะดวก	ช่องปิด - เปิด

2.3.9 เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตกระดาษ

1. จักรเย็บหนัง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 จักรเย็บผ้าธรรมดา หมายถึง จักรเย็บผ้าที่นำมาดัดแปลงให้สามารถเย็บหนังได้ โดยการเปลี่ยนอุปกรณ์บางชิ้น เช่น ดินสอ ปรับฟันจักรให้สูงขึ้น ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่างประเภทหัตถกรรมนิยมใช้วิธีนี้กันมาก เพราะราคาถูกกว่าจักรที่ผลิตขึ้นเพื่อเย็บหนังโดยตรง

1.2 จักรเย็บหนังแบบอุตสาหกรรม หมายถึง จักรที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เย็บหนังโดยตรง มักใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1.2.1 จักรท้าวแขน

1.2.2 จักรไฮดรอลิก

2. เครื่องเย็บหนัง

เครื่องจักรที่ใช้สำหรับเย็บริม หรือขอบของแผ่นหนังให้บางลงตามต้องการ เพื่อให้สะดวกในการประกอบรูปทรงหรือการปักกั้นริมขอบต่าง ๆ และเพื่อให้เกิดความสวยงามขึ้น เครื่องนี้จะใช้เฉพาะกับหนังแท้ เพราะหนังแท้มีหนังบาง ๆ ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ สามารถฉีกออกให้บางลงได้

3. เครื่องยิงเหล็กตัวยู

การประกอบรูปทรงกระดาษนั้นมีหลายวิธี เช่น การตากาว การรีด อัด ขอบ ฯลฯ การยิงเหล็กตัวยู หรือแม่เหล็ก ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการประกอบรูปทรงกระดาษ เครื่องนี้สามารถเจาะทะลุของแข็งได้ โครงอะลูมิเนียมที่ใช้ทำขอบฝากระดาษเดินทาง โครงไม้ พลาสติก เป็นต้น โดยจะมีขดเส้นลวดปลิ้นเข้าเครื่อง เครื่องจะตัดเส้นลวดเป็นท่อน ๆ พร้อมกับยิงออกมาเป็นรูปตัวยู เพื่อใช้สำหรับการเย็บถุงหนัง และถุงผ้าสำหรับใส่เกลือและระดับน้ำ อุปกรณ์มีมากมายหลายชนิด

2.3.10 ฟองน้ำ

ฟองน้ำแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ฟองน้ำยาง

รวมทั้งชนิดขางที่ได้จากธรรมชาติ และยางสังเคราะห์ หรือทั้งสองชนิดผสมกัน ฟองน้ำยางยังคงเป็นวัสดุที่ให้ความนุ่มอย่างดีสำหรับงานบุ และคุณลักษณะพิเศษของความยืดหยุ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ใช้กันอย่างกว้างขวาง แม้ว่าราคาจะค่อนข้างสูง ฟองน้ำชนิดนี้มักทำเป็นฟองน้ำแบบ (Mould Foam) ที่มีช่องว่าง เพื่อให้น้ำหนักและความแข็งแรงสัมพันธ์กัน

2. ฟองน้ำวิทยาศาสตร์

เป็นฟองน้ำที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง มีใช้ในลักษณะเป็นแผ่นและหล่อเป็นแบบตามความต้องการ ฟองน้ำแบบเป็นแผ่นซึ่งได้จากการตัดชิ้นฟองน้ำออกเป็นขนาดที่จะใช้งาน มักไม่มีรูกลวง ดังนั้น อัตราส่วนความหนาแน่นกับความแข็งแรงเปลี่ยนแปลงได้ตามสารเคมี ส่วนฟองน้ำแบบหล่อนั้นในการผลิตเครื่องเรือนโดยทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยได้ใช้เนื่องจากราคาในการทำแบบสูง

2.3.11 การสาน (ราชวัติ งามสง่า. 2535. 42 - 52)

หลังจากการเตรียมวัตถุดิบ ในการทำงานจักสานเรียบร้อยแล้วก็ถึงขั้นลงมือสาน ช่างจักสานส่วนใหญ่รู้ว่าควรใช้ลายสานใดสำหรับเครื่องจักสานแต่ละชนิด เช่น ป่าน้ำชาใช้ลายหนึ่ง กระจุงใช้ลายสาม กระจังใช้ลายขอ ช่างจักสานที่มีความชำนาญมากสามารถสานลายต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและคล่องแคล่ว ทั้งยังมีระเบียบสวยงามอีกด้วย

ลวดลายในการสานเครื่องจักสานไทย

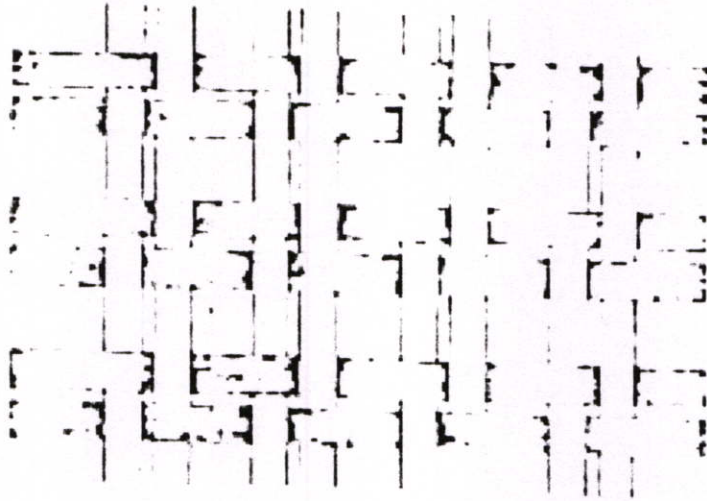
ลวดลายที่ใช้ในการจักสาน เครื่องจักสานของไทย แบ่งตามลักษณะการใช้งาน และลักษณะที่แตกต่างกันออกไปได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ลวดลายพื้นฐาน
2. ลวดลายพัฒนา
3. ลวดลายประดิษฐ์

1. ลวดลายพื้นฐาน

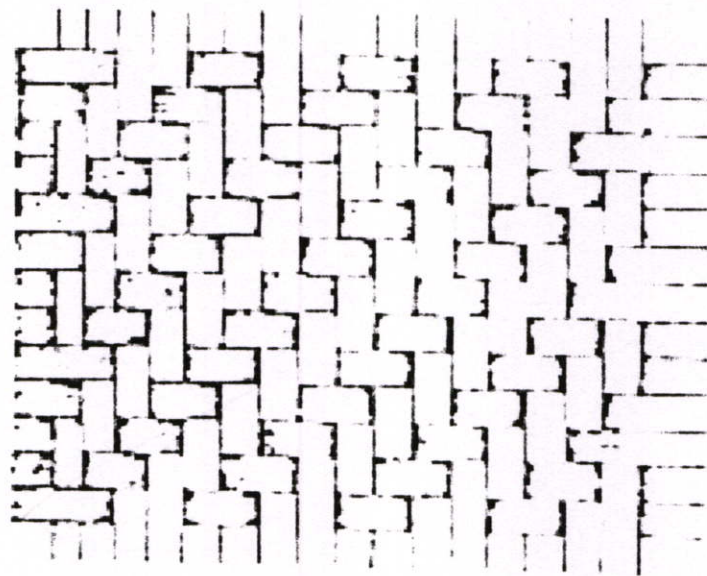
ถือเป็นลวดลายแม่บท สำหรับการจักสานทั่วไป ช่างจักสานทุกคนที่จะทำงานจักสาน จะต้องเรียนรู้ลวดลายแม่บท ซึ่งมีทั้งสิ้น 6 ลวดลาย โดยสามารถสานได้อย่างแม่นยำเสียก่อน จึงจะข้ามไปใช้ลวดลายอื่น ๆ ลวดลายแม่บท ซึ่งเป็นลวดลายที่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีดังนี้

1.1 ลายขัด คือ ลายที่ยก 1 ดอก ช่ม 1 ดอก สลับกันเรื่อยไป ใช้สาน กระจอบ ตะกร้า กระจุง ไช ข้อง เป็นต้น

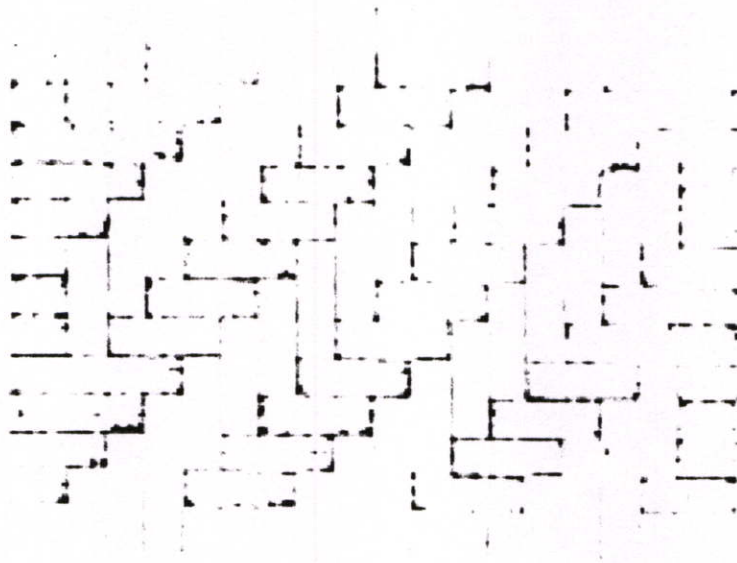
ภาพที่ 2.37 ลายซัด

1.2 ลายสอง ใช้สานกระซอน กระสอบ ฝ้ายบ้านไม้ไผ่ ลายสองเป็นลายที่
 ประสมกับลายซัด ลายสามประดิษฐ์ แล้วประดิษฐ์เป็นลายที่มีชื่อว่า ลายลูกแก้ว ลายคิดว่า ดี
 หงาย ดาวล้อมเดือน ดาวกระจาย ฯลฯ

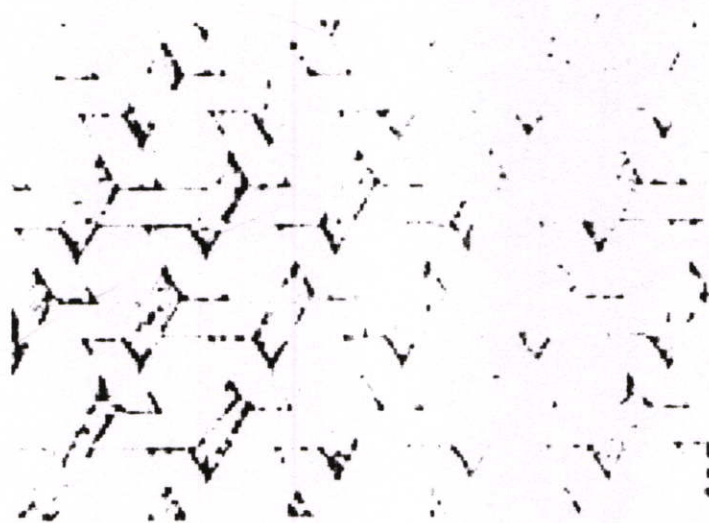
ภาพที่ 2.38 ลายสอง

1.3 ลายสาม เป็นลายที่ดัดแปลงเพิ่มเติมจากลายสอง นิยมสานกระสอบ เสื้อ กระบุง และฝาบ้าน

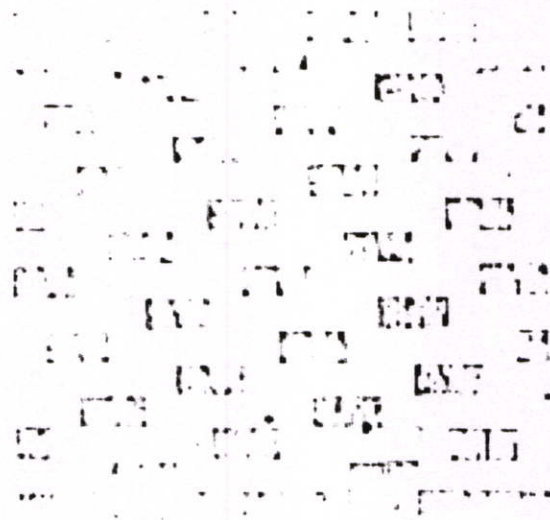
ภาพที่ 2.39 ลายสาม

1.4 ลายดาหลิว อาจจะเรียกต่างกันไปตามพื้นถิ่น เช่น ดาชะลอม ลายชะหมู ใช้สานกระเป๋าคะกร้อ ลายดาหลิวเป็นลายที่ดัดแปลงมาจากลายพื้นฐาน โดยเพิ่มดอกขั้วคทแยง เป็นลายดอกขิง ลายดอกจัน ลายพิกุล ลายดาชะลอม ฯลฯ

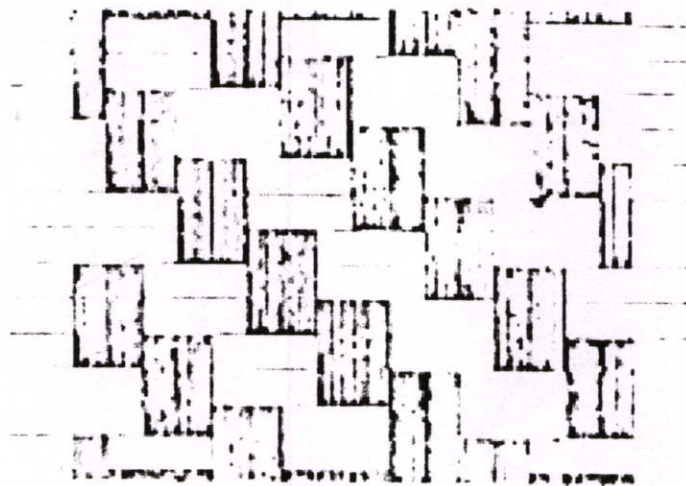
ภาพที่ 2.40 ลายดาหลิว

1.5 ลายขอ เป็นลายสำหรับสานกระด้ง โดยใช้ไม้สี่เหลี่ยมเพราะเป็นไม้ที่
เหนียว ไม้เปราะ

ภาพที่ 2.41 ลายขอ

1.6 ลายบองหยอง เป็นลายกระดิ่งที่ใช้กันทางภาคใต้ ใช้เก็บพริก กาแฟ
ข้าวเปลือก

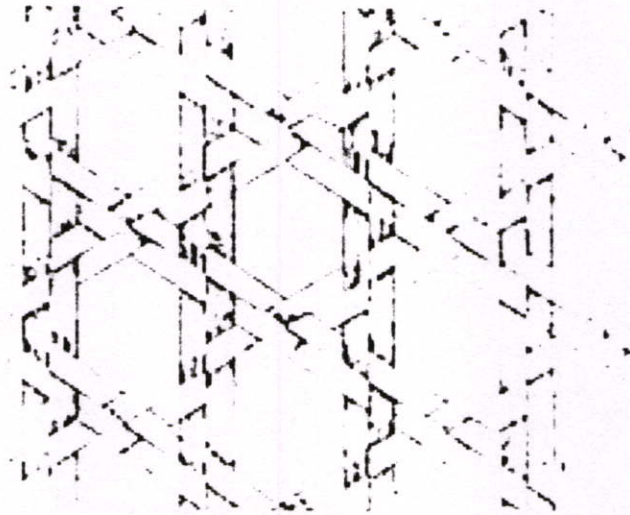

ภาพที่ 2.42 ลายบองหยอง

2. ลวดลายพัฒนา

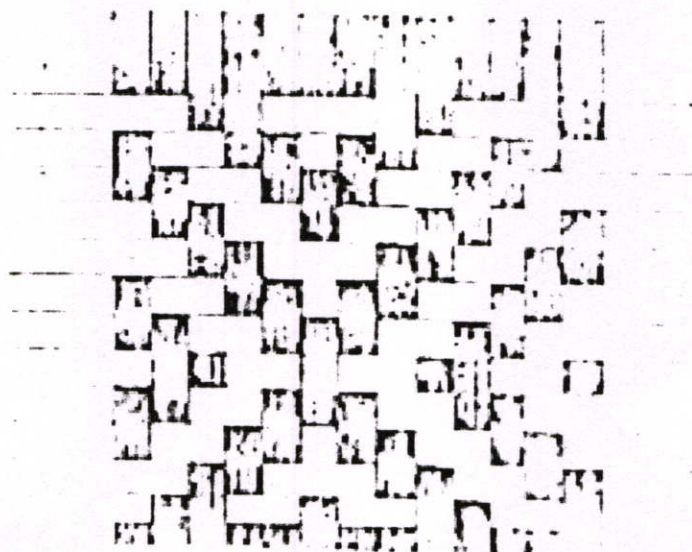
เป็นลวดลายที่ช่างจักสานในอดีต ได้ค้นคิดปรับปรุง พัฒนามาจากลายพื้นฐาน จนทำให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ขึ้นมาอีกหลายลาย แต่ละลายก็สามารถนำไปใช้กับงานจักสานต่าง ๆ กันไป บางลวดลายก็ทำหน้าที่ตกแต่งไปในตัวด้วย ลวดลายพัฒนาที่ปรากฏอยู่ทั่วไป มีอยู่ 5 ลวดลายด้วยกันคือ

2.1 ลายบัว ใช้สานกระเป๋าคะกร้า แจง กระซอน เป็นต้น

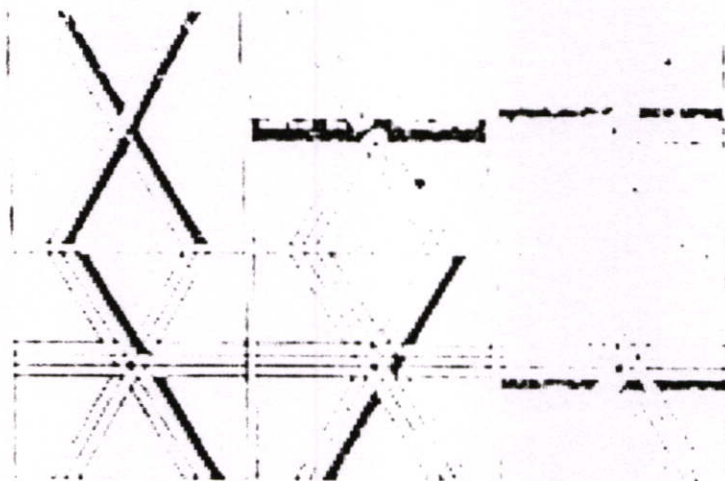
ภาพที่ 2.43 ลายบัว

2.2 ลายติด้าน ใช้สานจำพวกตะกร้า ช้อง

ภาพที่ 2.44 ลายติด้าน

2.3 ลายฉลากลีศดเต่า ใช้สานฝาชี กระเป๋า

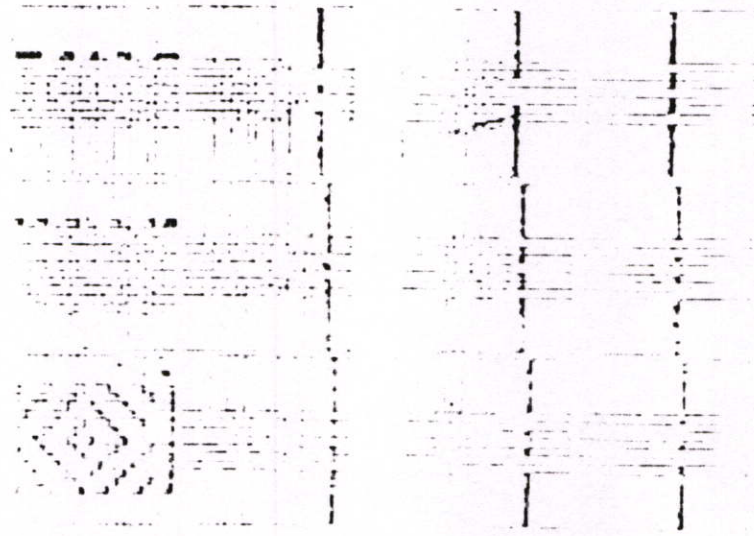
ภาพที่ 2.45 ลายฉลากลีศดเต่า

2.4 ลายดอกขิง ใช้สานตะกร้า ข้องใส่ปลา

ภาพที่ 2.46 ลายดอกขิง

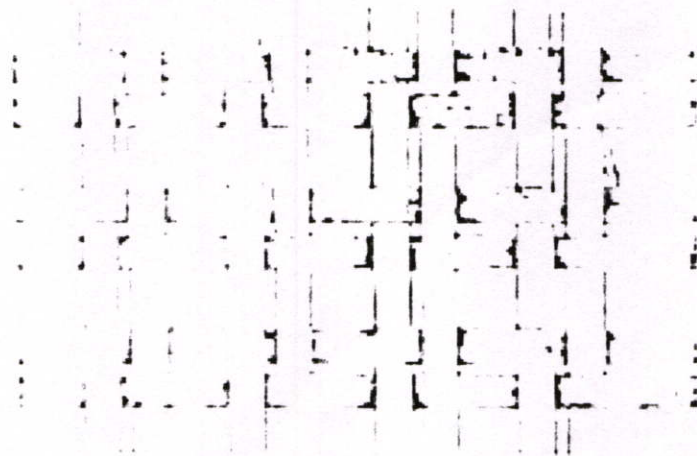
2.5 ลายตีหล่ม นิยมใช้ดอกสี่ สานสลับลาย ลายตีหล่มนี้ถ้าสานใช้ดอกคว่ำเข้าหากัน เรียกลายตีหล่มคว่ำ สานให้ลายหงายออก เรียกลายตีหล่มหงาย

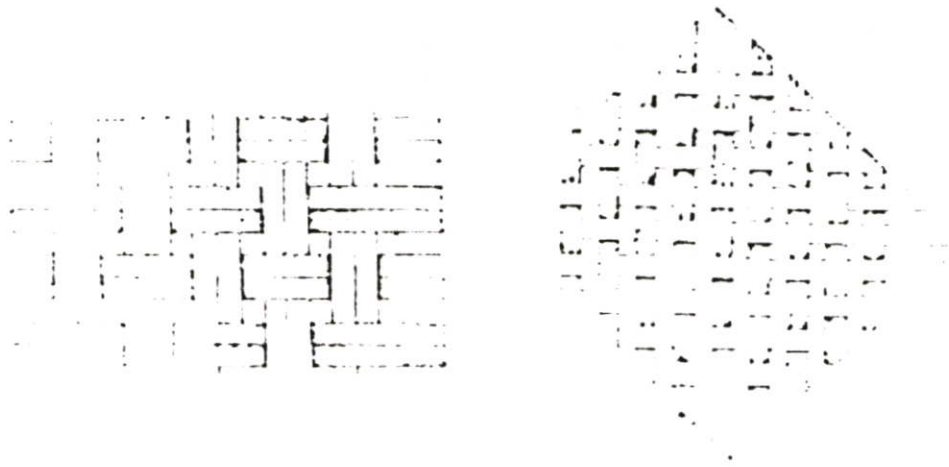
ภาพที่ 2.47 ลายตีหล่ม

3. ลวดลายประดิษฐ์

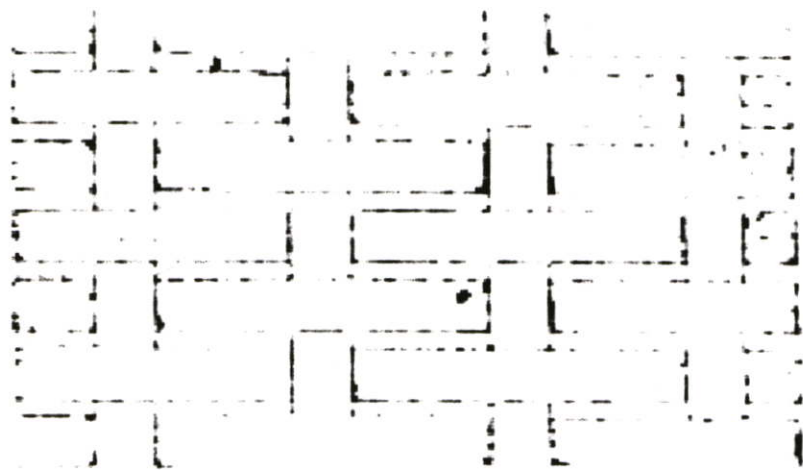
ช่างจักสานที่มีความชำนาญมาก สามารถประดิษฐ์ลวดลายจักสานได้ตามต้องการ ถือเป็นแบบอย่างเฉพาะของช่างจักสานแต่ละคนซึ่งไม่ซ้ำกัน ลวดลายประดิษฐ์นี้นอกจากจะแสดงความเป็นเอก ในด้านจักสานของช่างแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นที่นิยมชมชอบของนักสะสมเครื่องจักสานด้วย

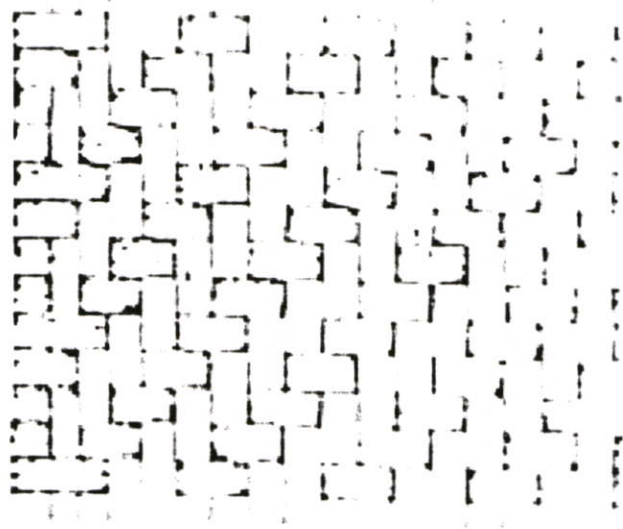
ภาพที่ 2.48 ลายขัดตาหมากรุก

ภาพที่ 2.49 ลายขั้คตาทแยง

ภาพที่ 2.50 ลายขั้คตโครงควาย

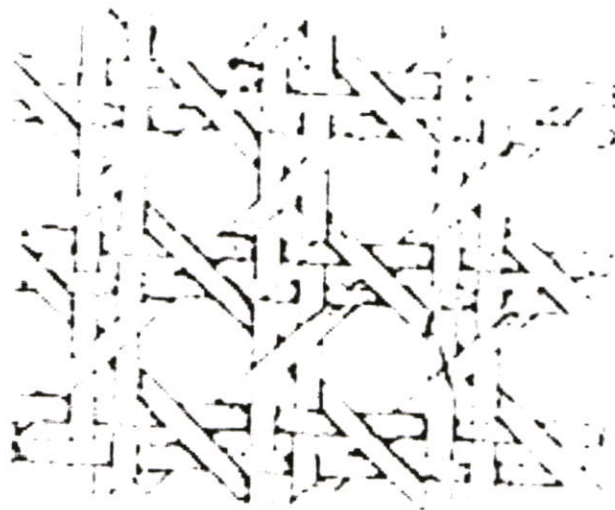
ภาพที่ 2.51 ลายสอง

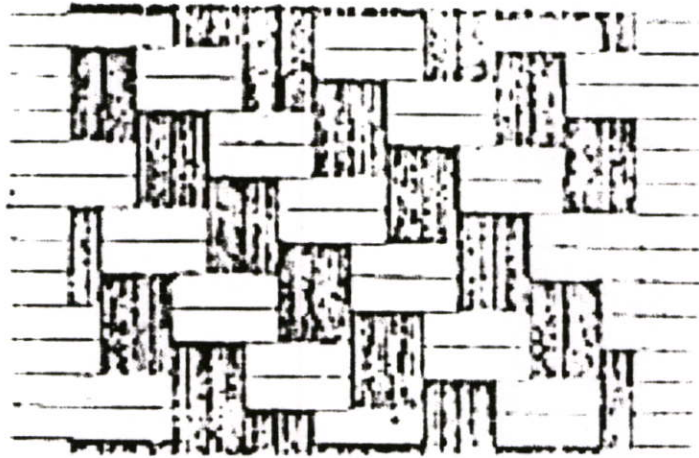
ภาพที่ 2.52 ลายสาม

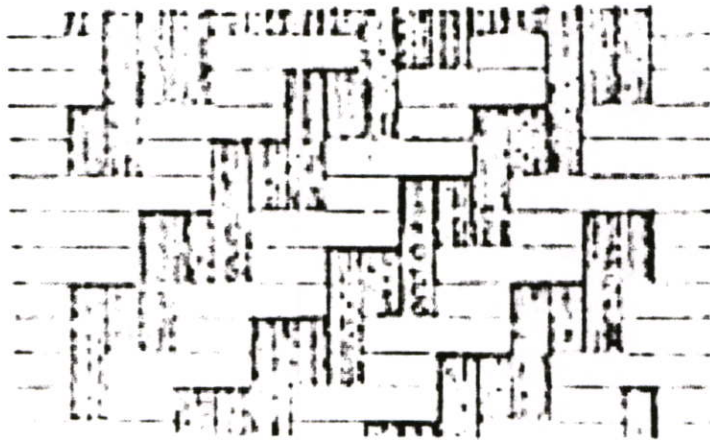
ภาพที่ 2.53 ลายตาหลิ่ว

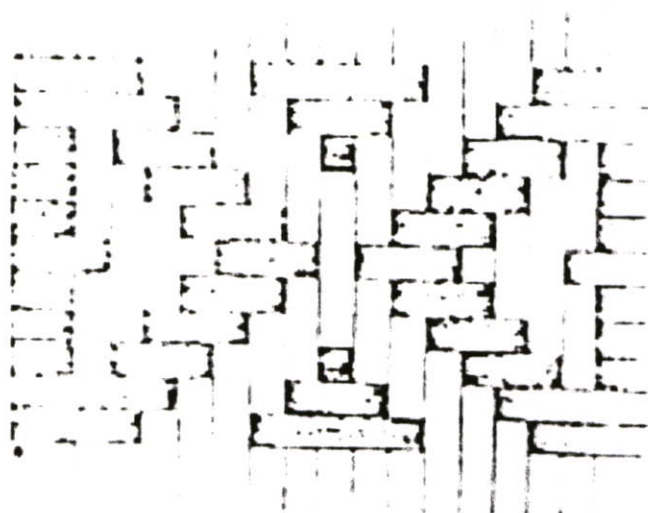
ภาพที่ 2.54 ลายดอกจัน

ภาพที่ 2. 55 ลายบองหยองด้านหน้า

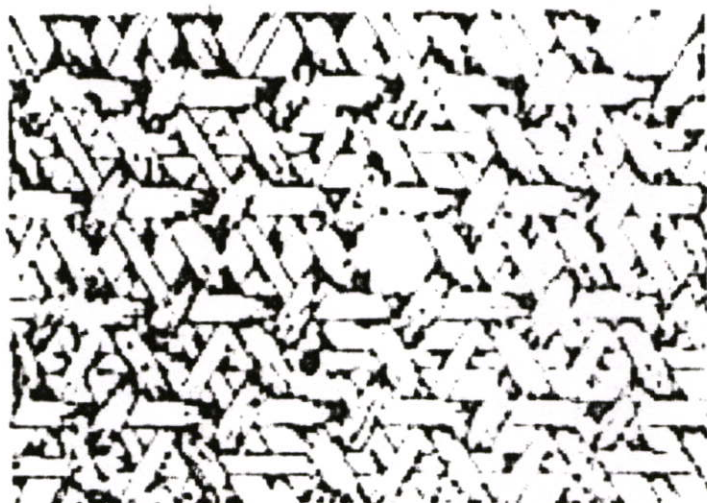
ภาพที่ 2. 56 ลายบองหยองด้านหลัง

ภาพที่ 2.57 ลายคี่ด้านลายสอง

ภาพที่ 2.58 ลายคี่ด้านลายสาม

ภาพที่ 2.59 ลายดอกขิง

ภาพที่ 2.60 ลายบัว

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาสำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร งานวิจัยของ สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ(2546 : บทคัดย่อ) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการของช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ในการประยุกต์เส้นผักตบชวากับวัสดุอื่นที่มีอยู่ในแผนกงานหัตถกรรม ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร (2) พัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาและวัสดุอื่นเพื่อประยุกต์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (3) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวา ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วของช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ ช่างผู้ผลิตแผนกเครื่องจักรสานผักตบชวา ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์แผนกเครื่องจักรสานผักตบชวา และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ จำนวนทั้งสิ้น 30, 5 และ 100 คน ตามลำดับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวา จำนวน 3 ชั้นตอน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ความต้องการของช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ ในการประยุกต์เส้นผักตบชวากับวัสดุอื่นที่มีอยู่ในแผนกงานหัตถกรรมศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

1.1 ช่างผู้ผลิตและผู้จำหน่ายแผนกเครื่องจักรสานผักตบชวา มีความต้องการใช้นั่งเป็นวัสดุร่วมในการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าเป็นรูปแบบในการประยุกต์เส้นผักตบชวากับวัสดุอื่น ๆ ผสมผสานเส้นผักตบชวาและหนังในสัดส่วนที่ต่างกัน

1.2 ผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ มีความต้องการประยุกต์ผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวา เข้ากับหนัง อยู่ในระดับมาก และรูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ คือ กระเป่าเป็นรูปแบบที่ต้องการประยุกต์ร่วมกับหนัง อยู่ในระดับมาก

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์และผู้จำหน่าย แผนกเครื่องจักรสานผักตบชวาและวัสดุอื่น เพื่อประยุกต์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่

2.1 ช่างผู้ผลิตและผู้จำหน่าย แผนกเครื่องจักรสานผักตบชวา มีความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ประยุกต์กับหนัง ในด้านประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ กระเป่า รูปแบบที่ 8.1 และ 2 ตามลำดับ ด้านความงาม คือ ลายถักหนึ่ง ลายถักเปียสาม และ ลายเปียสี่ ด้านสัดส่วนการผสมผสาน คือ ผักตบชวา ร้อยละ 55 : หนัง ร้อยละ 45

2.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ประยุกต์ร่วมกับหนัง ที่ช่างผู้ผลิตและจำหน่ายต้องการ คือ รูปแบบที่ 2

3. ช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมีความเหมาะสมมาก

3.1 ช่างผู้ผลิต มีความเห็นต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

3.2 ผู้จำหน่าย มีความเห็นต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

3.3 ผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ มีความเห็นต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานผักตบชวาที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

การออกแบบผลิตภัณฑ์ทองเหลืองสำหรับการตกแต่ง งานวิจัยของรัตนพงศ์ จันทร์มา (2543 : บทคัดย่อ) ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์ ที่จะออกแบบผลิตภัณฑ์ทองเหลืองเพื่อการตกแต่ง ของกลุ่มหมู่บ้านคลองขุดใหม่ ซึ่งแต่เดิมนับว่าทางกลุ่มได้ทำการผลิตผลิตภัณฑ์นี้มานาน ซึ่งรู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้ผลิตทองเหลืองเพราะจุดเด่นของจุดนี้ก็คือ การผลิตผลิตภัณฑ์ทองเหลืองสาน ซึ่งแตกต่างจากที่อื่น ทางผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นตามลำดับของงานหัตถกรรมจักสานจึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้นมาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทองเหลืองที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้จัดทำกรณีตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์ทองเหลืองภายในอนาคตเป็น 4 อย่างด้วยกัน ประกอบด้วย

โคมไฟติดผนัง

โคมไฟตั้งพื้น

เก้าอี้นั่งสบาย

ฉากกั้น

สรุปผลการวิจัย ในการวิจัยโครงการออกแบบผลิตภัณฑ์ทองเหลืองสำหรับการตกแต่ง ของกลุ่มหมู่บ้านคลองขุดใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งน่าจะสามารถพัฒนาได้ไกลกว่านี้เพราะถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศชาติแต่ในการทำผลงานที่ออกมานั้นอาจจะมีข้อบกพร่องบางประการเป็นเพราะปัจจัยหลาย ๆ อย่างด้วยกันที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ทางด้านเวลาในการทำงาน ทางด้านการศึกษา ข้อมูล และทางด้านทุนทรัพย์ต่าง ๆ รวมไปถึงในแง่ของการผลิตจริง ซึ่งมีความเป็นไปได้ยาก เพราะว่าต้นทุนในการผลิตสูงมาก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โครงการนี้เกิดความบกพร่องในบางจุด จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของการทำงานไม่ว่าจะเป็นในด้านของความเป็นไปได้ ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่คืนนั้นจะต้องผสมผสาน 2 ส่วนที่ให้ลงตัวให้ได้ จึงจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถผลิตได้จริงในระบบอุตสาหกรรม

การศึกษากระบวนการการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกวียน จ. นครราชสีมา งานวิจัยของ ราตรี สรรพศรี (2539 : บทคัดย่อ) จากประเด็นของการศึกษากระบวนการการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียน ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความสามารถในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากบรรพบุรุษและการเปลี่ยนแปลงการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เทคโนโลยี การพัฒนาและปัญหาต่าง ๆ มีผลต่อกระบวนการหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญที่ลักษณะเฉพาะของดินเผาที่มีเนื้อแกร่ง ผิวมันวาว สีต่างกันตามอุณหภูมิการเผา ทำให้เครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนมีลักษณะเนื้อดินเผาสามารถนำไปออกแบบได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นคุณสมบัติของดินค่านเกวียน และความสามารถในการผลิตของช่างท้องถิ่นที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตตามสภาพสังคมจนเป็นที่นิยมและมีความสำคัญของท้องถิ่น และจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นอาจเป็นการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนในปัจจุบันให้สูญเสียเอกลักษณ์หรือสูญหายไป ดังนั้นการศึกษากระบวนการหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนในปัจจุบัน จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของกระบวนการหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการรักษาเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนและเป็นข้อความรู้ในด้านต่าง ๆ ของวิชาเครื่องปั้นดินเผา

จากแนวความคิดดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษากระบวนการเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียน จะทำให้ความรู้ความเข้าใจ ถึงกระบวนการเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียน ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิต วัสดุและวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบและรูปทรง ซึ่งเป็นความรู้ในศาสตร์สากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และคำอธิบายรายวิชาเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดโครงสร้างของงานเครื่องปั้นดินเผา และเนื้อหาวิชาความรู้ที่จะนำไปใช้เป็นความรู้ในการศึกษาวิชาเครื่องปั้นดินเผา

การศึกษากระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ของศิลปินชั้นเยี่ยม เฉลา วรากุน งานวิจัยของพิชัย คุรุณานันท์ (2538 : บทคัดย่อ) ความงามในนั้น จะก่อให้เกิดความปีติขึ้นในจิตใจของผู้ชื่นชมและความปีติก็มูณค่ายิ่งสำหรับการดำรงชีวิต เพราะความปีติให้ทั้งความเอิบอิม การพักผ่อน การระบายความเครียดและทำให้เกิดความพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจหน้าที่การงานต่อไป ส่วนทางด้านจริยธรรม ผลที่สืบเนื่องมาจากความปีติ อันเกิดขึ้นมาจากการชื่นชมศิลปะและเนื้อหาของศิลปะ ย่อมสร้างเสริมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจ และจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจย่อมผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมในเชิงจริยธรรมในสังคมด้วย ในทางอรรถประโยชน์ของศิลปินั้น ศิลปะจะมีประโยชน์แก่การเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางความคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคละสมัย นอกจากนี้ศิลปะยังนำไปประยุกต์ใช้ในงานศิลปะประเภทประยุกต์ที่ต้องการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้มีความงามนอกเหนือไปจากประโยชน์ใช้สอยอีกด้วย

คุณค่าของศิลปะไว้ 3 ประการคือ

คุณค่าในทางความงาม (Aesthetical value)

คุณค่าในทางประโยชน์ใช้สอย (Useful Value)

คุณค่าในทางจรรยา (Ethical Value)

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าศิลปะมีประโยชน์คุณค่าต่อมนุษย์อย่างไร ทำไมมนุษย์จึงต้องการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นมา และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นมาได้อย่างไร ซึ่งเป็นคำถามที่สามารถค้นหาได้จากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคลที่สามารถเป็นตัวแทน หรือแบบอย่างของการทำงานศิลปะให้ประสบความสำเร็จของศิลปิน และสามารถนำแบบอย่างเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทางด้านศิลปะได้อย่างดี นอกจากนี้การศึกษาเฉพาะกรณีของศิลปินนี้ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการทำงานศิลปะ ของศิลปินกรวิจัยครั้งนี้ คงมีประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานศิลปะต่อไปในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและ กระเป๋า ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม สินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและ กระเป๋า

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา กับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

การศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ในปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น

- 3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบบันทึก เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีใน

ปัจจุบัน เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประเภทของตัวผลิตภัณฑ์ และสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบบันทึก เป็นแบบตรวจสอบรายการและเติมคำ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋่า จำนวน 19 ข้อ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม ใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม
2. กำหนดประเด็นและจำนวนข้อของแบบบันทึก
3. ดำเนินการสร้างแบบบันทึกฉบับร่างตามตัวแปรที่ศึกษา
4. นำแบบบันทึกที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและคำแนะนำในการปรับปรุงแบบบันทึก
5. นำแบบบันทึกที่แก้ไขเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบเนื้อหาของแบบบันทึก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม หรือเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

5.1 ผศ. ดร.นิรัช สุกสังข์ ผู้ช่วยคณบดีประกันคุณภาพสถานศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

5.2 นายสมชาย ขวัญเจริญ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง

5.3 อาจารย์พิศุทธิ์ ศิริพันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชาวนศาสตร์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ปรับปรุงแบบบันทึกตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบบันทึกฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นระยะเวลา 30 วัน
2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการใช้แบบบันทึก ประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง
3. นำข้อมูลจากแบบบันทึกทั้งหมดมาสรุปข้อมูลทางสถิติ เพื่อทำการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

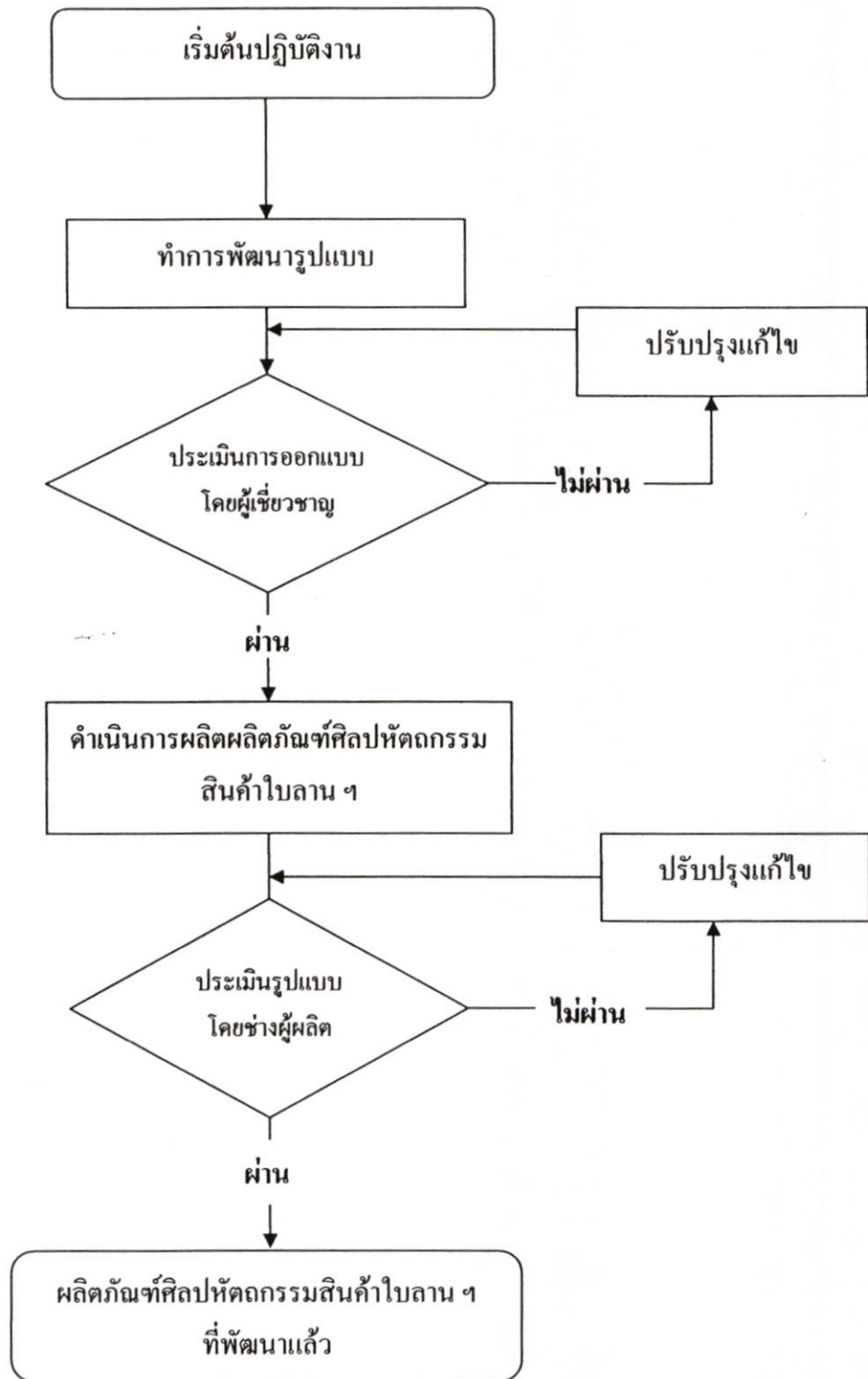
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึก มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประเภทของตัวผลิตภัณฑ์ และสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์แบบบันทึกที่นำไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
 - 2.1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบบันทึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ
 - 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบดังต่อไปนี้ คือ

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ
ประเภทหมวกและกระเป๋า

3.1 ทำการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋่า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการออกแบบหมวกโบราณจำนวน 5 รูปแบบและกระเป๋่าโบราณจำนวน 5 รูปแบบ

3.2 ประเมินการออกแบบ โดยสร้างภาพจำลองแล้วทำการสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม ใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม

โดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม จำนวน 3 ท่าน คือ

1. นางนงนภัส เพ็ชรสุก หัวหน้างานและนักออกแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เส้นใยพืช ผ้า ผลิตภัณฑ์ผ้า และศิลปประดิษฐ์ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

2. นางเพทช กุญแจเนตร วิทยากรและนักออกแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เส้นใยพืช ผ้า ผลิตภัณฑ์ผ้า และศิลปประดิษฐ์ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

3. นายปัญญา ภูเพ็ชร วิทยากรและนักออกแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เส้นใยพืช ผ้า ผลิตภัณฑ์ผ้า และศิลปประดิษฐ์ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือแบบประเมิน เกี่ยวกับการหารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋่า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนา โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ออกแบบประเมิน สิ่งที่จะต้องการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน มีดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ
2. กำหนดประเด็นและจำนวนข้อของแบบประเมิน
3. ดำเนินการสร้างแบบประเมินฉบับร่างเกี่ยวกับการหารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี
4. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและคำแนะนำในการปรับปรุงแบบประเมิน
5. นำแบบประเมินที่แก้ไขเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบเนื้อหาของแบบประเมิน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม หรือเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

5.1 ผศ. ดร.นิรัช สุกสังข์ ผู้ช่วยคณบดีประกันคุณภาพสถานศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

5.3 นายสมชาย ขวัญเจริญ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง

5.3 อาจารย์พิศุทธิ์ ศิริพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบประเมินรูปแบบฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เป็นระยะเวลา 15 วัน
2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการใช้แบบประเมิน แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง
3. นำข้อมูลจากแบบประเมินทั้งหมดมาสรุปข้อมูลทางสถิติ เพื่อทำการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

4. นำแบบประเมินรูปแบบฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ ช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ เป็นระยะเวลา 15 วัน

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำผลการประเมิน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปเกี่ยวกับ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์แบบบันทึกที่นำไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละรายด้านที่ทำการศึกษาค่าเฉลี่ยที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยรายการข้อใดที่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีตามแบบประเมินการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

3.4 ประเมินการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยศึกษาความคิดเห็นของช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน โดยใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเหมือนข้อ 3.2

โดยรายการข้อใดที่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีตามข้อเสนอแนะของช่างผู้ผลิต

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความสนใจผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมี 2 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน
- 2) ผู้ซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 100 คน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ออกแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ สร้างภาพจำลอง สิ่งที่จะต้องการศึกษา คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม โดยศึกษาความพึงพอใจใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ

ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน มีดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ

2. กำหนดประเด็นและจำนวนข้อของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ

3. ดำเนินการปรับปรุงและสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ตามตัวแปรที่ศึกษา

4. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและคำแนะนำในการปรับปรุงแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ

5. นำแบบประเมินที่แก้ไขเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบเนื้อหาของแบบประเมิน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม หรือเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

5.1 ผศ. คร.นิรัช สุดสังข์ ผู้ช่วยคณบดีประกันคุณภาพสถานศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

5.2 นายสมชาย ขวัญเจริญ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง

5.3 อาจารย์พิศุทธิ์ ศิริพันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอ นาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไปดำเนินงานในภาคสนามที่กำหนดไว้เพื่อทำการเก็บข้อมูล

2. ทำการเก็บข้อมูลจากจากกลุ่มผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อและผู้จำหน่าย โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 30 วัน

3. รวบรวมการเก็บข้อมูลที่ทำการศึกษาโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่อไป

4. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ โดยสร้างภาพจำลองประกอบ ที่ได้รับการออกแบบแล้ว โดยทำการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา กับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลกับกลุ่มผู้บริโภคนี้

1. ตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ตรวจสอบหาความพึงพอใจในแต่ละด้าน ในเรื่องของด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ โดยดำเนินงานตามลำดับดังนี้

3. จากตอนที่ 3 ข้อมูลความพึงพอใจใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาและรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม แล้วหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ร้อยละ (Percentage) แล้วใช้สถิติ t-test (dependent Group) มาอธิบายเปรียบเทียบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

เกณฑ์ในการแปลความหมาย มีดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า					
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ตัวแปรที่ทำการศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน	ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า	ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน	แบบบันทึก โดยใช้การสัมภาษณ์ ประกอบการสังเกต	1. นำแบบบันทึกฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากผู้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นระยะเวลา 30 วัน 2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการใช้แบบบันทึกประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ความถี่ร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า					
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ตัวแปรที่ทำการศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี	รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋าที่ผู้วิจัยพัฒนา โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ 1. รูปแบบทันสมัย 2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 3. ประโยชน์ใช้สอย 4. ความสวยงาม	1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 คน 2. ช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ จำนวน 20 คน	แบบประเมิน รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี	1. นำแบบประเมินการออกแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบโดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า 2. นำแบบประเมินการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า 1 รูปแบบ โดยศึกษาความคิดเห็นของช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า โดยใช้เครื่องมือฉบับเดิม	1. ค่าเฉลี่ย (Mean) 2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 3.3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า					
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ตัวแปรที่ทำการศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม	ตัวแปรอิสระ คือ - รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา - รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม ตัวแปรตาม คือ - ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า	1. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ จำนวน 20 คน 2. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ จำนวน 100 คน	แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม	1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไปดำเนินงานในภาคสนามที่กำหนดไว้เพื่อทำการเก็บข้อมูล 2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภค โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 15 วัน 3. รวบรวมการเก็บข้อมูลโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ	1. ความถี่ 2. ร้อยละ (Percentage) 3. ค่าเฉลี่ย (Mean) 4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 5. สถิติ t-test (dependent Group)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็น และความพึงพอใจโดยการตอบแบบสอบถาม จากผู้จำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ช่างผู้ผลิต และผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ตามลำดับ มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและเรียบเรียงโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นต้นความต้องการของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แสดงไว้ในตารางที่ 4.1

1.2 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบประเภทหมวกโบราณ แสดงไว้ในตารางที่ 4.2

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบประเภทกระเป๋าโบราณ แสดงไว้ในตารางที่ 4.3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ขั้นต้นพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

2.1 ผลการประเมินรูปแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบโดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบทันสมัย, ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ด้านประโยชน์ใช้สอย, ด้านความสวยงาม แสดงไว้ในตารางที่ 4.4 – 4.15

2.2 ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาโดยสร้างภาพจำลอง 1 รูปแบบ โดยศึกษาความคิดเห็น ของช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบทันสมัย, ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ด้านประโยชน์ใช้สอย, ด้านความสวยงาม แสดงไว้ในตารางที่ 4.16 – 4.17

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะของผู้ซื้อและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ แสดงไว้ในตารางที่ 4.18

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม แสดงไว้ในตารางที่ 4.19 – 4.24

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละข้อมูลเฉพาะของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	5	25
- หญิง	15	75
รวม	20	100
2. ช่วงอายุ		
- ต่ำกว่า 25 ปี	2	10
- 25-34 ปี	4	20
- 35-44 ปี	9	45
- 45 ปีขึ้นไป	5	25
รวม	20	100
3. ระยะเวลาการจำหน่าย		
- ต่ำกว่า 5 ปี	2	10
- 5-10 ปี	10	50
- 10 ปีขึ้นไป	8	40
รวม	20	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
4. รายได้เฉลี่ย / เดือน		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	0	0
- 5,000 - 10,000 บาท	7	35
- 10,000 - 20,000 บาท	9	45
- 20,000 บาทขึ้นไป	4	20
รวม	20	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ มีเพศชาย ร้อยละ 25 และเพศหญิง ร้อยละ 75 ช่วงอายุของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 10, อายุ 25-34 ปี ร้อยละ 20, อายุ 35-44 ปี ร้อยละ 45 และอายุ 45 ปีขึ้นไป ร้อยละ 25 ระยะเวลาการจำหน่ายของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 10, 5-10 ปี ร้อยละ 50 และ 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 40 รายได้เฉลี่ย / เดือน ของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 0, 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 35, 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 45 และ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 20

1.2 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าโบราณ

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ ประเภทหมวกโบราณ

ตารางที่ 4.2 วิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบหมวกโบราณ

รายการ	หมวกโบราณ	
	ความถี่	ร้อยละ
ด้านรูปแบบ		
1. หมวกโบราณที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน		
- แบบสุภาพบุรุษ	5	25
- แบบสุภาพสตรี	15	75
รวม	20	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	หมวดโบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
2. หมวดโบลานที่มีความต้องการในท้องตลาด		
- แบบสุภาพบุรุษ	5	25
- แบบสุภาพสตรี	15	75
รวม	20	100
3. หมวดโบลานรูปทรงใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนา		
- ทรงควาบอย	6	30
- ทรงกอล์ฟ	6	30
- ทรงผู้หญิง	8	40
รวม	20	100
4. แนวโน้มการพัฒนา รูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน		
- รูปแบบสวยงาม	8	40
- ประโยชน์ใช้สอย	5	25
- สีสีน	5	25
- ใช้วัสดุต่างชนิด(ผสมผสาน)	2	10
รวม	20	100
5. ผู้เลือกซื้อแต่ละกลุ่ม มีความต้องการในลักษณะรูปแบบ		
- สวยงาม	7	35
- ประโยชน์ใช้สอย	5	25
- ความปราณีต	5	25
- ราคาพึงพอใจ	3	15
รวม	20	100
ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
6. รูปแบบที่ยังคงเค้าโครงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
- แบบสุภาพบุรุษ	10	50
- แบบสุภาพสตรี	10	50
รวม	20	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	หมวดโบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
7. ลวดลายสานที่มีความเหมาะสม ที่ยังคงรูปแบบไว้ของ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
- ลายขัด	10	50
- ลายสอง	2	10
- ลายดอก	8	40
รวม	20	100
8. ผู้เลือกซื้อ มีความต้องการรูปแบบที่ยึดหลักของ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
- มาก	12	60
- น้อย	8	40
รวม	20	100
9. ผู้เลือกซื้อต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น		
- ลวดลาย	6	30
- สีส้น	4	20
- ความปราณีต	5	25
- รูปทรง	5	25
รวม	20	100
ด้านประโยชน์ใช้สอย		
10. ควรที่จะพัฒนารูปแบบใดในการใช้งานให้มีความเหมาะสม		
- รูปทรง	7	35
- ประโยชน์ใช้สอย	5	25
- ความปราณีต	5	25
- สีส้น	3	15
รวม	20	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	หมวดโบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
11. ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถเก็บรักษา และทำความสะอาดได้สะดวกสบาย		
- สีสััน	5	25
- ขนาด	6	30
- ใช้วัสดุอื่นช่วยตกแต่ง	9	45
รวม	20	100
12. ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย		
- มีสายรัดคาง/ศีรษะ	7	35
- รูปทรงกระชับศีรษะ	13	65
รวม	20	100
13. จุดบกพร่องหรือชำรุดง่ายในส่วนใด ควรพัฒนารูปแบบเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ได้ดียิ่งขึ้น		
- สายรัดคาง/ศีรษะ	7	35
- ขอบ/ปีกหมวก	13	65
รวม	20	100
14. ขนาดมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้อควรที่จะพัฒนารูปแบบ		
- กระชับศีรษะ	7	35
- น้ำหนัก	13	65
รวม	20	100
ด้านความสวยงาม		
15. รูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีสีสััน		
- สีขาว/ธรรมชาติ	5	25
- น้ำตาล	5	25
- ฟ้า	4	20
- ชมพู	2	10
- เขียวใบตอง	4	20
รวม	20	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	หมวดกบไลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
16. รูปทรงโครงสร้างในปัจจุบันมีลักษณะ		
- คาวบอย	5	25
- กอล์ฟ	4	20
- สตรี/แฟชั่น	7	35
- วัยรุ่น	4	20
รวม	20	100
17. ควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจด้วยวัสดุ		
- ผนัง	7	35
- ฝ้า	4	20
- โลหะ	7	35
- พลาสติก	2	10
รวม	20	100
18. ผู้เลือกซื้อมีความชอบลวดลายในลักษณะ		
- ลายบัวคว่ำบัวหงาย	8	40
- ลายข้าวหลามตัด	4	20
- ลายดอกพิกุล	8	40
รวม	20	100
19. พื้นผิวของชิ้นงานควรมีลักษณะ ที่ประดับด้วยวัสดุ		
- ผนัง	6	30
- ฝ้า	5	20
- ลูกบิด	4	25
- กระจุม	1	5
- ห่วงโลหะ	1	5
- ตัวยึดโลหะ	3	15
รวม	20	100

จากตาราง 4.2 พบว่า ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์
ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน ประเภทหมวด มีดังนี้ คือ

ด้านรูปแบบ

หมวดโบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน คือ แบบสุภาพสตรี, หมวดโบลานที่มีความต้องการในท้องตลาด คือ แบบสุภาพสตรี, หมวดโบลานชนิดใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนา คือ แบบทรงผู้หญิง, แนวโน้มการพัฒนาแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน คือ รูปแบบสวยงาม, ผู้เลือกซื้อแต่ละกลุ่ม มีความต้องการในลักษณะรูปแบบ คือ หลากหลายสวยงาม

ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

รูปแบบที่ยังคงเค้าโครงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ แบบสุภาพบุรุษและแบบสุภาพสตรี, หลากหลายที่มีความเหมาะสม ที่ยังคงรูปแบบไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ ลายซัด, ผู้เลือกซื้อที่มีความต้องการมาก ในเรื่องรูปแบบที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ผู้เลือกซื้อต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ หลากหลาย

ด้านประโยชน์ใช้สอย

ควรที่จะพัฒนารูปแบบใดในการใช้งานให้มีความเหมาะสม คือ รูปทรง, ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถเก็บรักษา และทำความสะอาดได้สะดวกสบาย คือ ใช้วัสดุอื่นช่วยตกแต่ง, ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถนำไปได้สะดวกสบาย คือ รูปทรงกระชับเรียบร้อย, จุดพร่องหรือข้อบกพร่องในส่วนขอบ/ปีกหมวก ควรพัฒนารูปแบบเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ได้ดียิ่งขึ้น, ขนาดมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้อควรที่จะพัฒนารูปแบบ คือ กระชับเรียบร้อย

ด้านความสวยงาม

รูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีสีสัน คือ สีขาว/ธรรมชาติ, น้ำตาล, รูปทรง โครงสร้างในปัจจุบันมีลักษณะ คือ ผู้หญิง/แฟชั่น, ควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจด้วยวัสดุ คือ หนัง, ผู้เลือกซื้อที่มีความชอบหลากหลายในลักษณะ คือ ลายบัวคว่ำบัวหงายและลายดอกพิกุล, พื้นผิวของชิ้นงานควรมีลักษณะ ที่ประดับด้วยวัสดุ คือ หนัง, รองลงมาคือลูกปัด

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ ประเภทกระเป๋าใบลาน

ตารางที่ 4.3 วิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ กระเป๋าใบลาน

รายการ	กระเป๋าใบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
ด้านรูปแบบ		
1. กระเป๋าใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน		
- แบบถื่อหิ้ว	10	50
- แบบสะพายไหล่	8	40
- แบบพกพา	2	10
รวม	20	100
2. กระเป๋าใบลานที่มีความต้องการในท้องตลาด		
- แบบถื่อหิ้ว	10	50
- แบบสะพายไหล่	8	40
- แบบพกพา	2	10
รวม	20	100
3. กระเป๋าใบลานชนิดใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนา		
- แบบถื่อหิ้ว	10	50
- แบบสะพายไหล่	8	40
- แบบพกพา	2	10
รวม	20	100
4. แนวโน้มการพัฒนาารูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน		
- รูปแบบสวยงาม	8	40
- ประโยชน์ใช้สอย	5	25
- สีสันทัน	5	25
- ใช้วัสดุต่างชนิด(ผสมผสาน)	2	10
รวม	20	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋ابอลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
5. ผู้เลือกซื้อแต่ละกลุ่ม มีความต้องการในลักษณะรูปแบบ		
- สวยงาม	7	35
- ประโยชน์ใช้สอย	5	25
- ความปราณีต	5	25
- ราคาพึงพอใจ	3	15
รวม	20	100
ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
6. รูปแบบที่ยังคงเค้าโครงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
- แบบถือหัว	8	40
- แบบสะพายไหล่	7	35
- แบบพกพา	5	25
รวม	20	100
7. ลวดลายที่มีเหมาะสมยังคงรูปแบบไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	9	45
- ลายขีด/ซ้อนเส้น	6	30
- ลายดอก	5	25
- เส้นใหญ่ห้อยศอก		
รวม	20	100
8. ผู้เลือกซื้อในปัจจุบัน มีความต้องการรูปแบบที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
- มาก	11	55
- น้อย	9	45
รวม	20	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าใบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
9. ผู้เลือกซื้อต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	4	20
- ลวดลาย	5	25
- สีสันทัน	5	25
- ความปราณีต	6	30
- รูปทรง		
รวม	20	100
ด้านประโยชน์ใช้สอย		
10. ควรที่จะพัฒนารูปแบบใดในการใช้งานให้มีความเหมาะสม		
- รูปทรง	6	30
- ประโยชน์ใช้สอย	6	30
- ความปราณีต	4	20
- สีสันทัน	4	20
รวม	20	100
11. ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถเก็บรักษา และทำความสะอาดได้สะดวกสบาย		
- สีสันทัน	5	25
- ขนาด	6	30
- ใช้วัสดุอื่นช่วยตกแต่ง	9	45
รวม	20	100
12. ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย		
- น้ำหนักเบา	9	45
- มีสายถือหัว	11	55
รวม	20	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าใบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
13. จุดบกพร่องหรือชำรุดง่ายในส่วใด ควรพัฒนารูปแบบเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ได้ดียิ่งขึ้น		
- สายถือ/หิ้ว	7	35
- พื้นล่าง	7	35
- ช่องภายใน	6	30
รวม	20	100
14. ขนาดมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้อควรที่จะพัฒนารูปแบบ	13	65
- นำพาสะดวก	7	35
- น้ำหนัก		
รวม	20	100
ด้านความสวยงาม		
15. รูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีสีสัน		
- สีขาว/ธรรมชาติ	6	30
- น้ำตาล	6	30
- ฟ้า	3	15
- ชมพู	3	15
- เขียวใบตอง	2	10
รวม	20	100
16. รูปทรงโครงสร้างในปัจจุบันมีลักษณะ		
- แบบถือหิ้ว	12	60
- แบบสะพายไหล่	4	20
- แบบพกพา	4	20
รวม	20	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าใบลาน	
	ความถี่	ร้อยละ
17. ควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจด้วยวัสดุ		
- หนัง	12	60
- ผ้า	3	15
- โลหะ	4	20
- พลาสติก	1	5
รวม	20	100
18. ผู้เลือกซื้อความชอบลวดลายในลักษณะ		
- ลายขัด/ซ็อนเส้น	9	45
- ลายดอก	6	30
- เส้นใหญ่ห้อยสอก	5	25
รวม	20	100
19. พื้นผิวของชิ้นงานควรมีลักษณะ ที่ประดับด้วยวัสดุ		
- หนัง	5	25
- ผ้า	4	20
- ลูกบิด	2	10
- กระจุม	3	15
- ห่วงโลหะ	3	15
- ตัวขีดโลหะ	3	15
รวม	20	100

จากตาราง 4.3 พบว่า ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน ประเภทกระเป๋า มีดังนี้ คือ

ด้านรูปแบบ

กระเป๋าใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน คือ แบบถือหิ้ว, กระเป๋าใบลานที่มีความต้องการในท้องตลาด คือ แบบถือหิ้ว, กระเป๋าใบลานชนิดใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนา คือ แบบถือหิ้ว, แนวโน้มการพัฒนาในรูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน คือ รูปแบบสวยงาม, ผู้เลือกซื้อแต่ละกลุ่ม มีความต้องการในลักษณะรูปแบบ คือ สวยงาม

ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

รูปแบบที่ยังคงเค้าโครงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ แบบถือหัว, ลวดลายที่มีความเหมาะสม ที่ยังคงรูปแบบไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ ลายขัด/ซ้อนเส้น, ผู้เลือกซื้อ มีความต้องการมาก ในเรื่องรูปแบบที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ผู้เลือกซื้อต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ รูปทรง

ด้านประโยชน์ใช้สอย

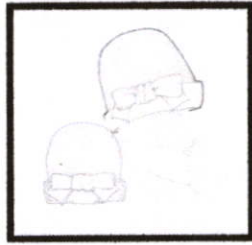
ควรที่จะพัฒนารูปแบบใดในการใช้งานให้มีความเหมาะสม คือ รูปทรง, ประโยชน์ใช้สอยรูปแบบให้สามารถเก็บรักษา และทำความสะอาดได้สะดวกสบาย คือ ใช้วัสดุอื่นช่วยตกแต่ง, ควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถนำไปได้สะดวกสบาย คือ มีสายถือหัว, จุดคพ่องหรือชำรุดง่ายในส่วนสายถือ/หัวและพื้นล่าง ควรพัฒนารูปแบบเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ได้ดียิ่งขึ้น, ขนาดมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้อควรที่จะพัฒนารูปแบบ คือนำพาสะดวก

ด้านความสวยงาม

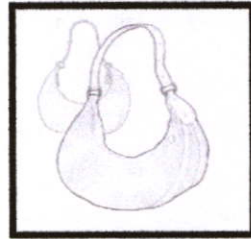
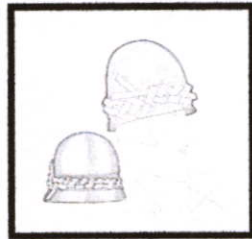
รูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีสีสัน คือ สีขาว/ธรรมชาติ, น้ำตาล, รูปทรง โครงสร้างในปัจจุบันมีลักษณะ คือ แบบถือหัว, ควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจด้วยวัสดุ คือ หนัง, ผู้เลือกซื้อมีความชอบลวดลายในลักษณะ คือ ลายขัด/ซ้อนเส้น, พื้นผิวของชิ้นงาน ควรมีลักษณะ ที่ประดับด้วยวัสดุ คือ หนัง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภท หมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

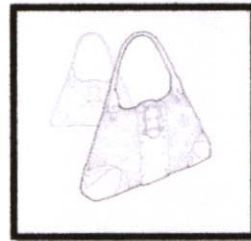
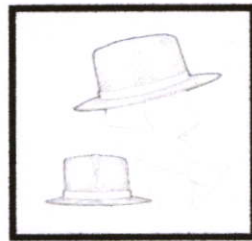
2.1 ผลการประเมินรูปแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบโดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบทันสมัย, ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ด้านประโยชน์ใช้สอย, ด้านความสวยงาม

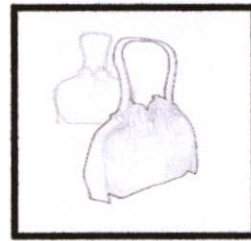
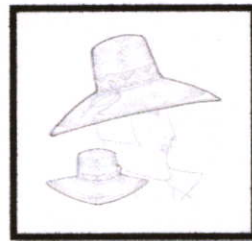
หมวกและกระเป๋าแบบที่ 1

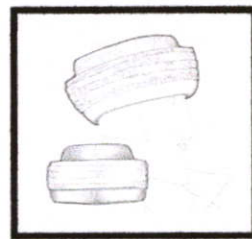
หมวกและกระเป๋าแบบที่ 2

หมวกและกระเป๋าแบบที่ 3

หมวกและกระเป๋าแบบที่ 4

หมวกและกระเป๋าแบบที่ 5

ภาพที่ 4.1 ประเมินรูปแบบหมวกและกระเป๋าใบลาน

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินรูปแบบหมวกโบราณ

ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		รูปแบบที่ 4		รูปแบบที่ 5	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. รูปแบบทันสมัย	3.80	.20	3.53	.64	4.26	.30	3.73	.23	3.73	.23
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.73	.11	3.73	.11	4.20	.20	4.00	.00	4.00	.00
3. ประโยชน์ใช้สอย	3.40	.52	3.53	.30	4.20	.00	3.80	.20	3.86	.11
4. ความสวยงาม	3.53	.11	3.40	.20	4.26	.30	4.00	.11	3.80	.20
รวม	3.60	.20	3.68	.10	3.65	.15	3.86	.25	3.68	.10

จากตาราง 4.4 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อรูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 3.60, รูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 3.68, รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 3.65, รูปแบบที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 3.86, รูปแบบที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 3.68

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกโบราณ รูปแบบที่ 1

ลักษณะที่ประเมิน	X	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	3.66	.57	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	3.66	.57	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
1.5 มีความแปลกใหม่	3.66	.57	มาก
รวม	3.80	.20	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 ลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 ความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 ความคิดสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำใช้งาน	3.66	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.33	.57	ปานกลาง
3.3 มีความปลอดภัย	3.33	.57	ปานกลาง
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 นำพาไปได้สะดวกสบาย	3.00	1.00	ปานกลาง
รวม	3.40	.52	ปานกลาง
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.66	.57	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.5 สีพื้นมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.53	.11	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อหมวกโบราณ รูปแบบที่ 1 ดังนี้ ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นง่ายต่อการทำความสะอาดและมีความปลอดภัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.66 ยกเว้น รูปทรงโดดเด่นและวัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ
หมวดโบลาน รูปแบบที่ 2

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.66	.57	มาก
รวม	3.86	.11	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.33	.57	ปานกลาง
3.3 มีความปลอดภัย	3.33	.57	ปานกลาง
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	3.66	.57	มาก
รวม	3.60	.20	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.66	.57	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.5 สีสีนมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.53	.11	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อหมวดโบลาน รูปแบบที่ 2 ดังนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33 ยกเว้นใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นง่ายต่อการทำความสะอาดและมีความปลอดภัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.66 ยกเว้นการตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานและวัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวด ไบลาน รูปแบบที่ 3

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.80	.20	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังกงค้ำโครงสร้างรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.66	.57	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	3.33	.57	ปานกลาง
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 สามารถนำไปใช้ได้สะดวกสบาย	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.60	.20	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.66	.57	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.46	.11	ปานกลาง

จากตาราง 4.7 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อหมวกโบราณ รูปแบบที่ 3 ดังนี้
 ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00–4.33 ยกเว้นใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นมีความปลอดภัยและนำพาไปได้สะดวกสบายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.33 ยกเว้นรูปทรงโดดเด่นและสีสันทันมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ หมวกใบลาน รูปแบบที่ 4*

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.80	.20	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.33	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.66	.57	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	4.00	1.00	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	4.00	.00	มาก
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.86	.30	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.66	.57	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	4.00	1.00	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.73	.41	มาก

*จากตาราง 4.8 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อหมวกโบราณ รูปแบบที่ 4 ดังนี้
ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33 ยกเว้นความแปลกมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33 ยกเว้นนำพาไปได้สะดวกสบายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.33 - 4.00

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ
หมวดกโบลาน รูปแบบที่ 5

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	3.66	.57	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.00	1.00	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
1.5 มีความแปลกใหม่	3.66	.57	มาก
รวม	3.80	.20	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.66	.57	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	3.66	.57	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.66	.11	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
รวม	3.00	1.00	ปานกลาง

จากตาราง 4.9 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อหมวดกโบลาน รูปแบบที่ 4 ดังนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33 ยกเว้นนำพาไปได้สะดวกสบายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.30

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินรูปแบบกระเป๋าใบลาน

ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		รูปแบบที่ 4		รูปแบบที่ 5	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. รูปแบบทันสมัย	3.86	.11	3.53	.64	4.26	.30	3.73	.23	3.73	.23
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.73	.11	3.73	.11	4.20	.20	4.00	.00	4.00	.00
3. ประโยชน์ใช้สอย	3.60	.20	3.53	.30	4.20	.00	3.80	.20	3.86	.11
4. ความสวยงาม	3.40	.20	3.40	.20	4.26	.30	3.93	.11	3.80	.20
รวม	3.61	.20	3.55	.31	4.23	.18	3.86	.07	3.85	.10

จากตาราง 4.10 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อรูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 3.61, รูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 3.55, รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.23, รูปแบบที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 3.86, รูปแบบที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 3.85

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ
กระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 1

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมนำใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมนำใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.66	.57	มาก
รวม	3.86	.11	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.33	.57	ปานกลาง
3.3 มีความปลอดภัย	3.33	.57	ปานกลาง
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 นำพาไปได้สะดวกสบาย	3.66	.57	มาก
รวม	3.60	.20	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.66	.57	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.40	.20	ปานกลาง

จากตาราง 4.11 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 1 ดังนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.33 ยกเว้นใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นนำใช้งานและง่ายต่อการทำความสะอาดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ลวดลายสวยงาม, วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานและสีสันทัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) รูปทรงโดดเด่นและการตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ กระเป๋ายาสูบ รูปแบบที่ 2

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมนำใช้งาน	3.66	.57	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมนำใช้งาน	3.66	.57	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	3.66	1.52	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.53	.64	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	1.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	3.66	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.66	1.15	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.33	.57	ปานกลาง
รวม	3.73	.11	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำใช้งาน	3.66	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.33	.57	ปานกลาง
3.3 มีความปลอดภัย	3.33	.57	ปานกลาง
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 สามารถนำไปใช้ได้สะดวกสบาย	3.66	.57	มาก
รวม	3.53	.30	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	3.33	.57	ปานกลาง
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.5 สีสนมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.40	.20	ปานกลาง

จากตาราง 4.12 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าโบราณ รูปแบบที่ 2 ดังนี้
 ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.66 ยกเว้นใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่งและความแปลกใหม่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.66 ยกเว้นง่ายต่อการทำความสะอาดและความปลอดภัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.33 ยกเว้นสีสันมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$)

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ กระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 3**

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.33	.57	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.33	.57	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	4.33	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
1.5 มีความแปลกใหม่	4.33	.57	มาก
รวม	4.26	.30	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.66	.57	มากที่สุด
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	4.33	.57	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความประณีต	4.00	.00	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	4.00	.00	มาก
รวม	4.20	.20	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.33	.57	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.00	.00	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	4.33	.57	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	4.33	.57	มาก
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	4.00	.00	มาก
รวม	4.20	.00	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	4.00	.00	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	4.33	.57	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	4.33	.57	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	4.33	.57	มาก
4.5 สีสนมีความเหมาะสม	4.33	.57	มาก
รวม	4.26	.30	มาก

**จากตาราง 4.13 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 3 ดังนี้ ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 – 4.33

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 – 4.33 ยกเว้นลวดลายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$)

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.00 – 4.33

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 – 4.33

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ
กระเป๋าไบลาน รูปแบบที่ 4

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	3.66	.57	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	3.66	.57	มาก
รวม	3.73	.23	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	4.00	.00	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	4.00	.00	มาก
รวม	4.00	.00	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.66	.57	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	4.00	.00	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.33	.57	ปานกลาง
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	4.00	.00	มาก
รวม	3.80	.20	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	4.00	.00	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
รวม	3.93	.11	มาก

จากตาราง 4.14 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าไบลาน รูปแบบที่ 4 ดังนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.66 – 4.00 ยกเว้นใช้วัสดุอื่นทดแทนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.33

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.00

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.66 – 4.00 ยกเว้นบำรุงรักษาอย่างง่ายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.33

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.66 – 4.00

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ
กระเป๋ายาสูบ รูปแบบที่ 5

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.00	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	3.33	.57	ปานกลาง
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
1.5 มีความแปลกใหม่	4.00	.00	มาก
รวม	3.73	.23	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	.00	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
2.4 มีความปราณีต	4.00	.00	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	4.00	.00	มาก
รวม	4.00	.00	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำใช้งาน	4.00	.00	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	3.66	.57	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	4.00	.00	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	3.66	.57	มาก
3.5 สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย	4.00	.00	มาก
รวม	3.86	.11	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	4.00	.00	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.33	.57	ปานกลาง
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	4.00	.00	มาก
4.5 สีสีนมีความเหมาะสม	3.66	.57	มาก
รวม	3.80	.20	มาก

จากตาราง 4.15 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่ 4 ดังนี้ ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 ยกเว้นการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้และใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.33

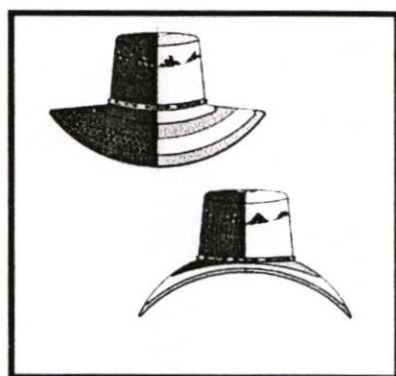
ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.00

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.66 – 4.00

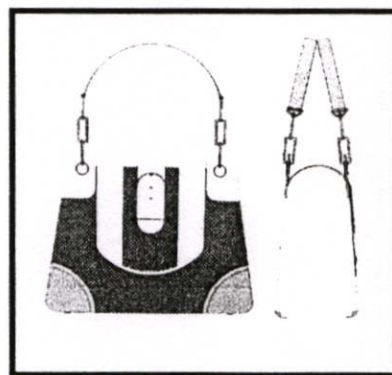
ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.66 – 4.00 ยกเว้นสีสีนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.33

2.2 ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาโดยสร้างภาพจำลอง 1 รูปแบบ โดยศึกษาความคิดเห็นของช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบทันสมัย, ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ด้านประโยชน์ใช้สอย, ด้านความสวยงาม

จากหัวข้อที่ 2.1 ผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ พบว่าหมวกโบราณรูปแบบที่ 4 และกระเป๋าโบราณรูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่ารูปแบบอื่นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมาสู่ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบเพื่อการผลิต

หมวกโบราณ

กระเป๋าโบราณ

ภาพที่ 4.2 หมวกและกระเป๋าโบราณที่พัฒนา

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของหมวกโบราณที่พัฒนา

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.30	.47	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.05	.51	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	3.95	.39	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม	3.85	.36	มาก
1.5 มีความแปลกใหม่	3.70	.47	มาก
รวม	3.97	.21	มาก

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	.45	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	4.25	.44	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	3.95	.22	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.90	.44	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.80	.41	มาก
รวม	3.98	.18	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมนำไปใช้งาน	4.15	.48	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.15	.48	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	3.95	.39	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	4.20	.41	มาก
3.5 สามารถนำไปใช้ได้สะดวกสบาย	4.05	.39	มาก
รวม	4.10	.27	มาก
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	4.05	.39	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	4.05	.60	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.85	.48	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.90	.55	มาก
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	4.00	.56	มาก
ผลการประเมินรวมทั้งหมด 4 ด้าน	4.00	.23	มาก

จากตาราง 4.16 พบว่า ช่างผู้ผลิตมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่พัฒนา
ดังนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อ
พิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่
ระหว่าง 3.70 – 4.30

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.80 – 4.25

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.95 – 4.25

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.95 – 4.20

ผลการประเมินรูปแบบหมวดโบลานรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.00

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ของ กระเป่าโบลานที่พัฒนา

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านรูปแบบทันสมัย			
1.1 รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.05	.22	มาก
1.2 มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน	4.00	.45	มาก
1.3 มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้	3.90	.30	มาก
1.4 ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม	3.85	.36	มาก
1.5 มีความแปลกใหม่	3.75	.44	มาก
รวม	3.91	.17	มาก
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2.1 ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.95	.51	มาก
2.2 มีลวดลายเหมาะสม	4.15	.36	มาก
2.3 รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม	3.95	.22	มาก
2.4 มีความปราณีต	3.85	.36	มาก
2.5 มีความสร้างสรรค์	3.80	.41	มาก
รวม	3.94	.18	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
3.1 มีความเหมาะสมน่าใช้งาน	4.25	.55	มาก
3.2 ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.10	.44	มาก
3.3 มีความปลอดภัย	4.00	.32	มาก
3.4 บำรุงรักษาง่าย	4.15	.36	มาก
3.5 สามารถนำไปได้สะดวกสบาย	4.05	.39	มาก
รวม	4.11	.24	มาก

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ลักษณะที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม			
4.1 มีลวดลายสวยงาม	4.10	.30	มาก
4.2 รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม	3.95	.51	มาก
4.3 การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.95	.39	มาก
4.4 วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม	3.85	.48	มาก
4.5 สีสีมีความเหมาะสม	4.05	.39	มาก
รวม	3.98	.22	มาก
ผลการประเมินรวมทั้งหมด 4 ด้าน	3.98	.20	มาก

จากตาราง 4.17 พบว่า ช่างผู้ผลิตมีความคิดเห็นต่อกระเป๋าใบลาน รูปแบบที่พัฒนาค้างนี้

ด้านรูปแบบทันสมัย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75 – 4.05

ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.80 – 4.15

ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.00 – 4.25

ด้านความสวยงาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 – 4.10

ผลการประเมินรูปแบบกระเป๋าใบลานรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 3.98

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะของผู้ซื้อและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละ ข้อมูลเฉพาะของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย

รายการ	ผู้ซื้อ		ผู้จำหน่าย	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ				
- ชาย	32	32	5	25
- หญิง	68	68	15	75
รวม	100	100	20	100
2. อาชีพ				
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	13	0	0
- บริษัท/เอกชน	21	21	0	0
- ค้าขาย	30	30	20	100
- นักเรียน/นักศึกษา	36	36	0	0
รวม	100	100	20	100
3. ช่วงอายุ				
- ต่ำกว่า 25 ปี	28	28	2	10
- 25-34 ปี	18	18	4	20
- 35-44 ปี	31	31	9	45
- 45 ปีขึ้นไป	23	23	5	25
รวม	100	100	20	100
4. รายได้เฉลี่ย / เดือน				
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	9	9	0	0
- 5,000 - 10,000 บาท	18	18	4	20
- 10,000 - 20,000 บาท	45	45	9	45
- 20,000 บาทขึ้นไป	28	28	7	35
รวม	100	100	20	100

จากตาราง 4.18 พบว่า ผู้ซื้อ เพศชาย ร้อยละ 32 และเพศหญิง ร้อยละ 68 อาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 13,บริษัท/เอกชน ร้อยละ 21, ค้าขาย ร้อยละ 30, นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 36 ช่วงอายุ อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 28, อายุ 25-34 ปี ร้อยละ 18, อายุ 35-44 ปี ร้อยละ 31 และอายุ 45 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 100 รายได้เฉลี่ย / เดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 9, 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 18, 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 45 และ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 28

ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ

มีเพศชาย ร้อยละ 25 และเพศหญิง ร้อยละ 75 ช่วงอายุ อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 10, อายุ 25-34 ปี ร้อยละ 20, อายุ 35-44 ปี ร้อยละ 45 และอายุ 45 ปีขึ้นไป ร้อยละ 25 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 100 รายได้เฉลี่ย / เดือน 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 20, 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 45 และ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 35

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป่า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

3.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกโบราณ

รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนา

รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 4.3 รูปแบบหมวกโบราณ

ตารางที่ 4.19 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวดโบลานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้ซื้อและผู้จำหน่าย 120 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.33	.32	4.06	.32	8.41	.000
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.32	.31	4.03	.29	8.30	.000
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.32	.31	4.04	.29	7.17	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.28	.25	3.91	.23	12.92	.000
รวม	4.31	.14	4.01	.20	14.90	.000

จากตาราง 4.19 พบว่า ผู้ซื้อและผู้จำหน่ายมีความพึงพอใจต่อหมวดโบลานที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่าหมวดโบลานแบบเดิมทั้งในรายด้านและภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.20 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวดโบลานของผู้ซื้อ

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้ซื้อ 100 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.34	.31	4.12	.31	7.18	.000
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.34	.31	4.06	.30	7.22	.000
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.32	.25	4.08	.30	7.11	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.30	.26	3.93	.23	11.28	.000
รวม	4.32	.14	4.05	.19	12.58	.000

จากตาราง 4.20 พบว่า ผู้ซื้อมีความพึงพอใจต่อหมวดโบลานที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่าหมวดโบลานแบบเดิมทั้งในรายด้านและภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบหมวกโบราณของผู้จำหน่าย

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้จำหน่าย 20 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.29	.33	3.75	.17	5.31	.000
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.29	.33	3.89	.13	4.72	.000
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.23	.20	3.87	.16	5.10	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.20	.18	3.83	.18	6.99	.000
รวม	4.25	.16	3.83	.09	9.17	.000

จากตาราง 4.21 พบว่า ผู้จำหน่ายมีความพึงพอใจต่อหมวกโบราณที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่าหมวกโบราณแบบเดิมทั้งในรายด้านและภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทกระเป๋าโบราณ

รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนา

รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 4.4 รูปแบบกระเป๋าโบราณ

ตารางที่ 4.22 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้ซื้อและผู้จำหน่าย

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้ซื้อและผู้จำหน่าย 120 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	X	S.D.	X	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.29	.25	3.94	.24	10.89	.000
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.27	.27	3.96	.77	3.99	.000
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.26	.24	3.93	.20	11.41	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.26	.23	3.87	.20	13.11	.000
รวม	4.27	.12	3.93	.22	14.93	.000

จากตาราง 4.22 พบว่า ผู้ซื้อและผู้จำหน่ายมีความพึงพอใจต่อกระเป๋าใบลานที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่ากระเป๋าใบลานแบบเดิมทั้งในรายด้านและภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้ซื้อ

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้ซื้อ 100 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	X	S.D.	X	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.29	.24	3.95	.23	10.29	.000
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.28	.27	3.98	.84	3.29**	.001
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.26	.24	3.95	.20	10.16	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.27	.23	3.88	.21	11.87	.000
รวม	4.27	.12	3.94	.23	13.12	.000

** $p < .01$

จากตาราง 4.23 พบว่า ผู้ซื้อมีความพึงพอใจต่อกระเป๋าใบลานที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่ากระเป๋าใบลานแบบเดิม ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.24 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบกระเป๋าใบลานของผู้จำหน่าย

ลักษณะที่ประเมิน	ผู้จำหน่าย 20 คน				t	prob.
	แบบที่ผู้วิจัยพัฒนา		แบบเดิม			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านรูปแบบทันสมัย	4.29	.33	3.90	.28	3.94**	.001
2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.21	.22	3.87	.16	4.98	.000
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.23	.20	3.85	.17	5.14	.000
4. ด้านรูปแบบความสวยงาม	4.20	.18	3.86	.13	5.66	.000
รวม	4.23	.12	3.87	.14	7.37	.000

** $p < .01$

จากตาราง 4.24 พบว่า ผู้ซื้อมีความพึงพอใจต่อกระเป๋าใบลานที่ผู้วิจัยและพัฒนาขึ้นมา สูงกว่ากระเป๋าใบลานแบบเดิม ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา กับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

5.2 ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะถิ่น ประเภทของไบลาน กรรมวิธีการผลิต และวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เป็นการออกแบบปรับปรุงพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เฉพาะระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวเท่านั้น
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ
 - 3.1 ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน
 - 3.2 ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 คน
 - 3.3 ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า ไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 100 คน
 - 3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม/ศิลปหัตถกรรม จำนวน 3 คน

4. ตัวแปรที่ทำการศึกษา

4.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

4.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

ตัวแปรที่ศึกษา คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

4.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

4.3.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

- รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา
- รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

4.3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบบันทึกเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคู จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประเภทของตัวผลิตภัณฑ์ และสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบบันทึก เป็นแบบตรวจสอบรายการและ
เติมคำ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ
ประเภทหมวกและกระเป๋า จำนวน 19 ข้อ

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและ
กระเป๋า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือ
แบบประเมิน เกี่ยวกับการหารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและ
กระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนา โดยผู้วิจัย
จะเป็นผู้ออกแบบประเมิน สิ่งที่ต้องการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้
ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบ
ประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการให้
คะแนน มีดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์
ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่
ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อ
รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบล
นุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์เดิม โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ออกแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ สร้างภาพจำลอง
สิ่งที่ต้องการศึกษา คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์เดิม โดยศึกษาความพึงพอใจใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของ
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบบันทึกฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นระยะเวลา 30 วัน
2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการใช้แบบบันทึก ประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง
3. นำข้อมูลจากแบบบันทึกทั้งหมดมาสรุปข้อมูลทางสถิติ เพื่อทำการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบประเมินรูปแบบฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เป็นระยะเวลา 15 วัน
2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการใช้แบบบันทึก แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง
3. นำข้อมูลจากแบบประเมินทั้งหมดมาสรุปข้อมูลทางสถิติ เพื่อทำการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี
4. นำแบบประเมินรูปแบบฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ช่างผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ เป็นระยะเวลา 15 วัน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบ ผลิตภัณฑ์เดิม

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไปดำเนินงานในภาคสนามที่กำหนดไว้เพื่อทำการเก็บข้อมูล

2. ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภค คือผู้ซื้อและผู้จำหน่าย โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 30 วัน

3. รวบรวมการเก็บข้อมูลที่ทำการศึกษาโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่อไป

4. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ โดยสร้างภาพจำลองประกอบ ที่ได้รับการออกแบบแล้ว โดยทำการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพ ประเภทของตัวผลิตภัณฑ์ และสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม สินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์แบบบันทึกที่นำไปเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบบันทึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยใช้ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปเกี่ยวกับ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์แบบบันทึกทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละรายด้านที่ทำการศึกษาศิลปะที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยรายการข้อใดที่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอ นาดี จังหวัดปราจีนบุรีตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและช่างผู้ผลิต

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบ ผลิตภัณฑ์เดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลกับกลุ่มผู้บริโภคมีดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. วิเคราะห์ตรวจสอบหาความพึงพอใจในแต่ละด้าน ในเรื่องของด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามจำนวน 20 ข้อ โดยดำเนินงานตามลำดับดังนี้

3. จากตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจในแต่ละด้าน ของผู้ตอบแบบสอบถามสร้างภาพจำลอง โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาและรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม ใน 4 ด้าน คือ รูปแบบทันสมัย, ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามแล้วหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ร้อยละ (Percentage) แล้วใช้สถิติ t-test (dependent Group) มาอธิบายเปรียบเทียบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เกณฑ์ในการแปลความหมาย มีดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

5.6 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณประเภทหมวกและกระเป๋า มีดังนี้

1.1 หมวกโบราณรูปแบบหมวกทรงสตรี/แพชั่น ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภค สีของหมวกคือสีขาว/ธรรมชาติ และสีน้ำตาล การสานแบบลายขัด ลวดลายที่ได้รับความนิยมคือลายบัวคว่ำบัวหงายและลายดอกพิกุล แนวโน้มการพัฒนาในรูปแบบควรมีลักษณะรูปแบบที่สวยงาม จุดบกพร่องหรือข้อจำกัดคือส่วนสันขอบ/ปีกหมวก วัสดุที่ใช้นามาคงแต่เพื่อให้เกิดความสวยงามและน่าสนใจคือหนัง รองลงมาคือลูกปัด

1.2 กระเป๋าโบราณที่ผลิตจำหน่ายและควรได้รับการออกแบบและพัฒนาในปัจจุบัน คือ กระเป๋าสตรีแบบถือหัว แนวโน้มการพัฒนาในรูปแบบที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันคือ รูปแบบสวยงาม รูปแบบที่ยังคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ สานแบบลายขัด/ซ่อนเส้น, ผู้เลือกซื้อมีความต้องการมาก ในเรื่องรูปแบบรูปทรงที่ยืดหยุ่นของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จุดบกพร่องหรือส่วนที่ข้อจำกัดในส่วนสายถือ/หัว และพื้นล่างควรพัฒนาในรูปแบบเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ได้ดียิ่งขึ้น ขนาดมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้อควรมีจะพัฒนาในรูปแบบ คือ นำพาสะควก สีกระเป๋าถือ น้ำตาลธรรมชาติ, รูปทรงโครงสร้างในปัจจุบันมีลักษณะ คือ แบบถือหัว, ควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจด้วยวัสดุ คือ หนัง, ผู้เลือกซื้อมีความชอบลวดลาย คือ ลายขัด, พื้นผิวของชิ้นงานควรมีลักษณะ ที่ประดับด้วยวัสดุ คือ หนัง รองลงมาคือโลหะ

2. ผลการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า สรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบหมวกโบราณทรงสตรี/แพชั่น ขนาดปีกหมวก 8 เซนติเมตร สูง 7 1/2 นิ้ว ลายที่ออกแบบ คือ สานแบบลายขัด ลวดลายที่ออกแบบ คือ ลายบัวคว่ำบัวหงายในส่วนบนหัวหมวก และลายดอกพิกุลในส่วนของปีกหมวก สีของผลิตภัณฑ์คือสีขาว/ธรรมชาติและสีน้ำตาล โดยใช้หนังถักเปียสายสองและร้อยลูกปัดเงินเป็นวัสดุตกแต่ง

2.2 รูปแบบกระเป๋าโบราณ ขนาด กว้าง 12 เซนติเมตร ยาว 38 เซนติเมตร สูง 30 เซนติเมตร ลายที่ออกแบบ คือ สานแบบลายขัดซ่อนเส้น สีของผลิตภัณฑ์คือสีน้ำตาลธรรมชาติ โดยใช้หนังแท้และห่วงโลหะเป็นวัสดุตกแต่งในส่วนสายถือหัวและประกอบเข้ากับโบราณในส่วนตัวกระเป๋า ปุ่มโลหะรองพื้นกันกระแทก

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม พบว่า

3.1 ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวก ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทกระเป๋า ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.7 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยขออภิปรายใน 2 ประเด็น คือ ผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อ 1 และวัตถุประสงค์ข้อ 3

1. จากผลการศึกษาความต้องการของผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการหมวกโบราณทรงสตรี/แฟชั่น สีขาว/ธรรมชาติ น้ำตาล และกระเป๋าโบราณแบบถือหัว สีน้ำตาล ธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรี ที่นิยมสินค้าพื้นบ้าน ที่ผลิตและจำหน่ายโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นจากธรรมชาติ ลักษณะการสานที่ผู้บริโภคนิยม เป็นการสานแบบลายขัด ลวดลายที่ประคิษฐ์คือลายบัวคว่ำบัวหงาย และลายดอกพิกุล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลวดลายที่ผู้บริโภคนิยมและพึงพอใจ เป็นลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีความสวยงาม และมีความคงทนกว่าลวดลายอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิวัฒน์ชัย บุญภักดี (2545 : 129) ได้กล่าวไว้ว่า ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ แต่ยังคงรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสอดแทรกอยู่บ้าง โดยอาจประคิษฐ์รูปแบบ ขนาด หรือวัสดุให้หลากหลายออกไป แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาความนิยมเป็นเครื่องช่วยในการคิดประคิษฐ์ออกแบบ พร้อมทั้งอาศัยศิลปะพื้นถิ่นเป็นพื้นฐานไว้ด้วยเสมอ ผู้บริโภคมีความต้องการวัสดุที่นำมาตกแต่งหมวกโบราณ โดยใช้หนังแท้และลูกปัด

สำหรับกระเป๋าโบราณ ผู้บริโภคมีความต้องการกระเป๋าสตรีแบบถือหัว สีน้ำตาล ธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรี ลักษณะการสานที่ผู้บริโภคนิยม เป็นการสานแบบลายขัดซ้อนเส้น ซึ่งทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการซ้อนเส้นของโบราณ จะทำให้กระเป๋ามีความคงทนต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น ใช้หนังเป็นวัสดุตกแต่งตัวกระเป๋า ในส่วนสายถือหัวใช้วัสดุโลหะและหนัง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคนิยมต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม สามารถใช้ผลิตภัณฑ์ได้คงทนและช่วยยืดอายุการใช้งานที่ยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538 : 89) ซึ่งกล่าวว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมีจุดประสงค์ของการสร้างสรรค์ประการแรกอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอย ก่อนที่หัตถกรรมพื้นบ้านจะอำนวยความสะดวก

อย่างเต็มที่จะต้องผ่านการใช้งานมาแล้ว จึงก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้สอยได้เป็นอย่างดี

2. จากผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า ระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนากับรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวก ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหมวกโบราณที่ผู้วิจัยพัฒนา เป็นหมวกโบราณทรงสตรี/แฟชั่นแบบมีปีก ซึ่งมีรูปทรงที่แปลกใหม่ ปีกหมวกสามารถปรับรูปทรงได้อิสระ ผู้บริโภคสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการใช้สอยทำให้เกิดความหลากหลายในการสวมใส่ ลวดลายการสานที่ยังคงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สวยงาม เป็นการสานลายซัด ลวดลายแบบลายบัวคว่ำบัวหงายบริเวณหัวหมวก ลายดอกพิกุลบริเวณปีกหมวก ที่เน้นความสวยงามซึ่งลวดลายที่ช่างผู้ผลิตได้คิดประดิษฐ์คิดค้นนี้ใช้รูปแบบการสานที่มีความชำนาญซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตในปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับกับแนวคิดของวิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538 : 89) ซึ่งกล่าวว่า แบบและกรรมวิธีในการผลิตลงตัวคือ การที่มีความสามารถใช้สอยได้สมบูรณ์ที่สุดแล้ว ทั้งนี้รูปแบบที่สร้างขึ้นในช่วงแรก ๆ นั้น จะคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความงดงามและความเป็นศิลปะ เพราะช่างผู้ผลิตมีการสานหมวกที่มีความชำนาญการสานลายซัดและลวดลายต่าง ๆ การขึ้นรูปจึงมีความประณีตกว่าการสานแบบอื่น ๆ และการใช้วัสดุหนังแท้ ถักเปียสานลายซัด ที่มีความคงทนง่ายต่อการทำความสะอาด และร้อยลูกปัดเงินเพิ่มความสวยงามน่าใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิวัฒน์ชัย บุญภักดี (2545 : 129) ซึ่งกล่าวว่า ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ แต่ยังคงรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสอดแทรกอยู่บ้างโดยอาจประติรูปร่าง ขนาดหรือวัสดุให้หลากหลายออกไป แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาความนิยมเป็นเครื่องช่วยในการคิดประดิษฐ์ออกแบบ พร้อมทั้งอาศัยศิลปะพื้นถิ่นเป็นพื้นฐานไว้ด้วยเสมอ ทำให้หมวกโบราณที่พัฒนามีรูปแบบที่สวยงามและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

สำหรับกระเป๋าโบราณ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทกระเป๋า ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระเป๋าโบราณที่ผู้วิจัยพัฒนา เป็นสานลายซัดที่มีความสวยงามและการซ่อนเส้นของโบราณที่มีความคงทนมากกว่าการสานลายซัดแบบเดิม ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของวิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538 : 89) ซึ่งกล่าวว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมีจุดประสงค์ของการสร้างสรรค์ประการแรกอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอย ก่อนที่หัตถกรรมพื้นบ้านจะอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่จะต้องผ่านการใช้งานมาแล้ว จึงก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้สอยได้เป็นอย่างดี การใช้วัสดุหนังแท้ที่นำมาตกแต่งช่วยเพิ่มความคงทนและมีความสวยงามของพื้นผิววัสดุ น่าใช้งานมากยิ่งขึ้น ในส่วนสายถือหัว

ใช้ห่วงโลหะและสายสายหนังแท้ถือหัว มีรูปทรงที่เหมาะสมแก่ผู้ใช้ สามารถนำพาไปได้สะดวก และช่วยเพิ่มความแข็งแรงความทนทานในการใช้งานอีกด้วย และมีปุ่มกันกระแทกพื้นล่าง กระเป๋าคือ ช่วยเพิ่มคงทนและสะดวกสบายต่อการใช้งานได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของวิบูลย์ ธีสุวรรณ (2538 : 89) ซึ่งกล่าวว่า แบบและกรรมวิธีในการผลิตลงตัวคือ การที่มีความสามารถใช้สอยได้สมบูรณ์ที่สุดแล้ว ทั้งนี้รูปแบบที่สร้างขึ้นในช่วงแรก ๆ นั้น จะคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย มากกว่าความงดงามและความเป็นศิลปะ ทำให้กระเป๋าใบลานที่พัฒนามีรูปแบบนำใช้งาน มีความสวยงาม และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

5.8 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาและพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมสินค้าใบลาน ประเภทหมวกและกระเป๋าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอดังนี้

1.1 รูปแบบของหมวกใบลานและกระเป๋าใบลานที่ได้รับการพัฒนาแล้วสามารถที่จะผลิตและจำหน่ายได้ในงานหัตถกรรม และระบบอุตสาหกรรมในครอบครัว

1.2 ผลงานที่ได้พัฒนารูปแบบสามารถเพิ่มมูลค่ากับผลิตภัณฑ์สินค้าใบลานประเภทหมวกและกระเป๋า และสร้างรายได้ให้แก่ช่างผู้ผลิตและผู้จำหน่ายได้สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2.2 ควรพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับคนในประเทศและชาวต่างชาติ

2.3 ควรมีการประยุกต์วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นกับวัสดุชนิดอื่น เพื่อให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าใหม่ๆ

2.4 ควรประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2532. ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ ; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กองอุตสาหกรรมในครอบครัว. 2528. ลานและผลิตภัณฑ์จากใบลาน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2545. วิถีวิทยาการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น จำกัด.
- พอกหน้ง. องค์การ. 2525. ความรู้เกี่ยวกับหนังฟอก. เอกสารโรเนียว.
- พิชัย ศุรงค์นิรันดร์. 2538. การศึกษากระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ของศิลปินชั้นเยี่ยม
เดชา วราภูน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มานิช กงกะนันท์. 2538. ศิลปะการออกแบบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- มานิช กงกะนันท์. 2538. รายงานการวิจัย การรวบรวมและศึกษาเครื่องจักสาน จ. ราชบุรี.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท.
- รัตนพงษ์ จันทร์มา. 2543. ผลิตภัณฑ์ทองเหลืองสำหรับการตกแต่งของกลุ่มหมู่บ้านคลองขุด
ใหม่. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
ทหารลาดกระบัง.
- ราชวดี งามสง่า. 2535. อาชีพจักสาน. กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ จำกัด.
- ราตรี สรรพศรี. 2539. การศึกษากระบวนการการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกวียน จ.
นครราชสีมา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2532. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : หจก. โอ เอส พรินต์ติ้ง
เฮ้าส์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2538. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พับลิคิสิเนสพรีน
ติ้ง จำกัด.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์. 2537. ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ ; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
สายน้ำ เสถียรพงศ์. 2542. แกะ สลัก ถัก ทอ สาน : ภูมิปัญญาพื้นบ้านคนสระบุรี. บริษัทแสง
ปัญญาเลิศ จำกัด.
- สันติ คุณประเสริฐ และสมใจ สิทธิชัย. 2535. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ. 2546. การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา สำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม. **สร้างสรรค์ แนะนำ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ.** กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

อนันต์ รัสมิ. 2520. **คู่มือหัตถกรรมเครื่องหนัง.** พระนคร : บุญเลิศการพิมพ์.

อุทุมพร หมั่นทำการ และคณะ. 2528. **ลานและผลิตภัณฑ์จากไผ่ลาน.** กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

Internet

<http://www.google.com/>

<http://www.thaitambon.com/>

http://www.dlt.go.th/statistics_web/statistics.html

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบบันทึก

แบบประเมิน

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบบันทึก

ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ
ประเภทหมวกและกระเป๋า

วัน/เดือน/ปี ที่ทำการบันทึก ผู้ให้สัมภาษณ์

หัวข้อในการบันทึก มี 4 ด้าน คือ

1. รูปแบบทันสมัย
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประโยชน์ใช้สอย
4. ความสวยงาม

ผู้สัมภาษณ์

(นายวัชรชัย นุญน้อย)

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบบันทึกนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน แบ่งเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความซึ่งตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. ขณะนี้ท่านอายุในช่วงระหว่างกี่ปี

- ต่ำกว่า 25 ปี
 25-34 ปี
 35-44 ปี
 45 ปีขึ้นไป

3. ท่านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณมาเป็นเวลา.....ปี

4. รายได้เฉลี่ย / เดือน ของท่าน คือ

- ต่ำกว่า 5,000 บาท
 5,000 - 10,000 บาท
 10,000 - 20,000 บาท
 20,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าไบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อําเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี

ศึกษาข้อมูลด้านความทันสมัย	
หมวกไบลาน	กระเป๋าไบลาน
<p>1. หมวกไบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีกี่รูปแบบ</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p>	<p>1. กระเป๋าไบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีกี่รูปแบบ</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p>
<p>2. หมวกไบลานที่มีความต้องการในท้องตลาดมีรูปแบบอะไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2. กระเป๋าไบลานที่มีความต้องการในท้องตลาดมีรูปแบบอะไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. หมวกไบลานชนิดใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนามากที่สุด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>3. กระเป๋าไบลานชนิดใดควรได้รับการออกแบบและพัฒนามากที่สุด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ศึกษาข้อมูลด้านความทันสมัย (ต่อ)

หมวกใบลาน	กระเป่าใบลาน
<p>4. หมวกใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน ควรมีแนวโน้มการพัฒนา รูปแบบไปในทิศทางใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>4. กระเป่าใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน ควรมีแนวโน้มการพัฒนา รูปแบบไปในทิศทางใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>5. ผู้เลือกซื้อหมวกใบลานแต่ละกลุ่ม มีความต้องการรูปแบบในลักษณะ ใดบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>5. ผู้เลือกซื้อกระเป่าใบลานแต่ละกลุ่ม มีความต้องการรูปแบบในลักษณะ ใดบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ศึกษาข้อมูลด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

หมวกโบราณ	กระเป๋โบราณ
<p>6. รูปแบบโคของหมวกโบราณ ที่ยังคงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของบ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>6. รูปแบบโคของกระเป๋โบราณ ที่ยังคงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของบ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>7. หมวกโบราณที่จักสานลวดลายใดมีความเหมาะสม และยังคงรูปแบบไว้ ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของบ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>7. กระเป๋โบราณที่จักสานลวดลายใดมีความเหมาะสม และยังคงรูปแบบไว้ ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของบ้านทับลาน ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>8. ผู้เลือกซื้อหมวกโบราณในปัจจุบัน ยังคงมีความต้องการรูปแบบที่ซิดหลัก ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>8. ผู้เลือกซื้อกระเป๋โบราณในปัจจุบัน ยังคงมีความต้องการรูปแบบที่ซิดหลัก ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ศึกษาข้อมูลด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ต่อ)

หมวกโบราณ	กระเป๋โบราณ
9. กลุ่มของผู้เลือกซื้อหมวกโบราณมีความต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปในทิศทางใดบ้าง ตอบ.....	9. กลุ่มของผู้เลือกซื้อกระเป๋โบราณมีความต้องการรูปแบบ ที่ยึดหลักของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปในทิศทางใดบ้าง ตอบ.....

ศึกษาข้อมูลด้านประโยชน์ใช้สอย

หมวกโบราณ	กระเป๋โบราณ
10. หมวกโบราณในปัจจุบันควรที่จะพัฒนารูปแบบการใช้งานให้มีความเหมาะสมไปในทิศทางใด ตอบ.....	10. กระเป๋โบราณในปัจจุบันควรที่จะพัฒนารูปแบบการใช้งานให้มีความเหมาะสมไปในทิศทางใด ตอบ.....
11. หมวกโบราณควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถเก็บรักษา ทำความสะอาดได้สะดวกสบายในทิศทางใดบ้าง ตอบ.....	11. กระเป๋โบราณควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถเก็บรักษา ทำความสะอาดได้สะดวกสบายในทิศทางใดบ้าง ตอบ.....

ศึกษาข้อมูลด้านประโยชน์ใช้สอย (ต่อ)

หมวกใบลาน	กระเป๋าใบลาน
<p>12. หมวกใบลานควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถพกพาไปได้สะดวกสบายไปในทิศทางใดบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p>	<p>12. กระเป๋าใบลานควรที่จะพัฒนารูปแบบให้สามารถพกพาไปได้สะดวกสบายไปในทิศทางใดบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p>
<p>13. หมวกใบลานมีจุดบกพร่องหรือข้อรุดง่ายในส่วนใดบ้าง และควรที่จะพัฒนารูปแบบในส่วนใดเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาได้ดียิ่งขึ้น</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>13. กระเป๋าใบลานมีจุดบกพร่องหรือข้อรุดง่ายในส่วนใดบ้าง และควรที่จะพัฒนารูปแบบในส่วนใดเพื่อให้สามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาได้ดียิ่งขึ้น</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>14. ขนาดของหมวกใบลานมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้ออย่างน้อยเพียงใด และควรที่จะพัฒนารูปแบบไปในทิศทางใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>14. ขนาดของกระเป๋าใบลานมีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เลือกซื้ออย่างน้อยเพียงใด และควรที่จะพัฒนารูปแบบไปในทิศทางใด</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ศึกษาข้อมูลด้านความสวยงาม

หมวกใบลาน	กระเป๋าใบลาน
<p>15. หมวกใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีรูปแบบสีสันทันเป็นอย่างไร</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>15. กระเป๋าใบลานที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบันมีรูปแบบสีสันทันเป็นอย่างไร</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>16. หมวกใบลานมีรูปทรงโครงสร้างเป็นอย่างไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>16. กระเป๋าใบลานมีรูปทรงโครงสร้างเป็นอย่างไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>17. หมวกใบลานควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจอย่างไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>17. กระเป๋าใบลานควรมีการตกแต่งให้มีความน่าสนใจอย่างไรบ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ศึกษาข้อมูลด้านความสวยงาม (ต่อ)

หมวดโบลาน	กระเป๋โบลาน
<p>18. หมวดโบลานควรมีลวดลายให้มีลักษณะใดบ้าง ที่ผู้เลือกซื้อมีความต้องการมาก</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>18. กระเป๋โบลานควรมีลวดลายให้มีลักษณะใดบ้าง ที่ผู้เลือกซื้อมีความต้องการมาก</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>19. หมวดโบลานควรมีลักษณะพื้นผิวของชิ้นงาน ที่ประดับด้วยวัสดุอะไรได้บ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>19. กระเป๋โบลานควรมีลักษณะพื้นผิวของชิ้นงาน ที่ประดับด้วยวัสดุอะไรได้บ้าง</p> <p>ตอบ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือและเห็นแก่ประโยชน์ ต่อการศึกษาและพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบลานประเภทหมวกและกระเป๋ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบประเมิน

รูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

หัวข้อในการประเมิน มี 4 ด้าน คือ

1. รูปแบบทันสมัย
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประโยชน์ใช้สอย
4. ความสวยงาม

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้ช่วยตอบแบบประเมินนี้ และขอได้โปรดตอบให้
ครบทุกข้อตามความเป็นจริงมากที่สุด

(นายวัชรชัย บุญน้อย)

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การตอบให้ทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับตัวเลขที่ตรงกับความคิดเห็นของ
ท่านมากที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน คือ

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ภาพ ก รูปแบบของหมวกโบราณ

1. ด้านรูปแบบทันสมัย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของหมวกโบราณ มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1.1	รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน					
1.2	มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน					
1.3	มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้					
1.4	ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม					
1.5	มีความแปลกใหม่					

2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลำดับ ที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของหมวดโอบถาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
2.1	ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น					
2.2	มีลวดลายเหมาะสม					
2.3	รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม					
2.4	มีความปราณีต					
2.5	มีความสร้างสรรค์					

3. ด้านประโยชน์ใช้สอย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของหมวดโอบถาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
3.1	มีความเหมาะสมนำใช้งาน					
3.2	ง่ายต่อการทำความสะอาด					
3.3	มีความปลอดภัย					
3.4	บำรุงรักษาง่าย					
3.5	สามารถนำไปใช้ได้สะดวกสบาย					

4. ด้านรูปแบบความสวยงาม

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของหมวดโอบถาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
4.1	มีลวดลายสวยงาม					
4.2	รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม					
4.3	การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม					
4.4	วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม					
4.5	สีสันทันมีความเหมาะสม					

ภาพ ข รูปแบบของกระเป๋าใบลาน

1. ด้านรูปแบบทันสมัย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของกระเป๋าใบลาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1.1	รูปทรงมีความเหมาะสมน่าใช้งาน					
1.2	มีรูปแบบเหมาะสมน่าใช้งาน					
1.3	มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้					
1.4	ใช้วัสดุชนิดอื่นตกแต่ง มีความเหมาะสม					
1.5	มีความแปลกใหม่					

2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของกระเป๋าใบลาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
2.1	ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น					
2.2	มีลวดลายเหมาะสม					
2.3	รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม					
2.4	มีความปราณีต					
2.5	มีความสร้างสรรค์					

3. ด้านประโยชน์ใช้สอย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของกระเป๋าใบลาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
3.1	มีความเหมาะสมนำไปใช้งาน					
3.2	ง่ายต่อการทำความสะอาด					
3.3	มีความปลอดภัย					
3.4	บำรุงรักษาง่าย					
3.5	สามารถนำไปใช้ได้สะดวกสบาย					

4. ด้านรูปแบบความสวยงาม

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบของกระเป๋าใบลาน มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
4.1	มีลวดลายสวยงาม					
4.2	รูปทรงโดดเด่นมีความเหมาะสม					
4.3	การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม					
4.4	วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม					
4.5	สีสันทึบมีความเหมาะสม					

**แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค
ที่มีต่อรูปแบบศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า**

คำชี้แจง

แบบสอบถามความพึงพอใจนี้ หัวข้อในการสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค มี 4 ด้าน คือ

1. รูปแบบทันสมัย
2. ความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประโยชน์ใช้สอย
4. ความสวยงาม

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้ช่วยตอบแบบประเมินนี้ และขอได้โปรดตอบให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงมากที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน แบ่งเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า

(นายวัชรชัย บุญน้อย)

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 : ข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความซึ่งตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อาชีพ

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ นักเรียน/นักศึกษา
 บริษัท/เอกชน อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
 ค้าขาย

3. ขณะนี้ท่านอายุในช่วงระหว่างกี่ปี

ต่ำกว่า 25 ปี
 25-34 ปี
 35-44 ปี
 45 ปีขึ้นไป

4. รายได้เฉลี่ย / เดือน ของท่าน คือ

ต่ำกว่า 5,000 บาท
 5,000 - 10,000 บาท
 10,000 - 20,000 บาท
 20,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 : ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋ แล้วอ่านข้อความต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย / ลงใน ช่องว่าง ซึ่งตรงกับความพึงพอใจของตัวท่าน

ประเภทหมวกโบราณ

รูปแบบที่ 1
หมวกโบราณที่ผู้วิจัยพัฒนา

รูปแบบที่ 2
หมวกโบราณแบบเดิม

1. ด้านรูปแบบทันสมัย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.1	รูปทรงมีความเหมาะสมนำไปใช้งาน										
1.2	มีรูปแบบเหมาะสมนำไปใช้งาน										
1.3	มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้										
1.4	ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม										
1.5	มีความแปลกใหม่										

2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2.1	ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น										
2.2	มีลวดลายเหมาะสม										
2.3	รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม										
2.4	มีความปราณีต										
2.5	มีความสร้างสรรค์										

3. ด้านประโยชน์ใช้สอย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3.1	มีความเหมาะสมนำใช้งาน										
3.2	ง่ายต่อการทำความสะอาด										
3.3	มีความปลอดภัย										
3.4	บำรุงรักษาง่าย										
3.5	สามารถนำพาไปได้สะดวกสบาย										

4. ด้านรูปแบบความสวยงาม

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.1	มีลวดลายสวยงาม										
4.2	รูปทรง โคเค้นมีความเหมาะสม										
4.3	การตกแต่งพื้นผิวชิ้นงานมีความเหมาะสม										
4.4	วัสดุประดับตกแต่งชิ้นงานมีความเหมาะสม										
4.5	สีสันทึบมีความเหมาะสม										

ประเภทกระเป๋าใบลาน

รูปแบบที่ 1

หมวกใบลานที่ผู้วิจัยพัฒนา

รูปแบบที่ 2

หมวกใบลานแบบเดิม

1. ด้านรูปแบบทันสมัย

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.1	รูปทรงมีความเหมาะสมนำไปใช้งาน										
1.2	มีรูปแบบเหมาะสมนำไปใช้งาน										
1.3	มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้										
1.4	ใช้วัสดุชนิดอื่นทดแทน มีความเหมาะสม										
1.5	มีความแปลกใหม่										

2. ด้านความคงไว้ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลำดับที่	ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1					รูปแบบที่ 2				
		ความพึงพอใจ					ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2.1	ยังคงเค้าโครงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น										
2.2	มีลวดลายเหมาะสม										
2.3	รูปทรงโครงสร้างมีความเหมาะสม										
2.4	มีความปราณีต										
2.5	มีความสร้างสรรค์										

ภาคผนวก ข

หนังสือราชการ

ที่ ศธ 0524.04 / 2548

คณะกรรมการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

30 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการวิจัย

เรียน นางนงนภัส เพ็ชรสุก

ด้วย นายวัชรชัย บุญน้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า
โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า” โดยมี ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ
รศ.นพคุณ นิสามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดัง
กล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการ
วิจัยของ นายวัชรชัย บุญน้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ศาสตราจารย์ ดร. เวิน ร่มแมน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
วิทยาเขต 5 ซด. 1/111 ม. 10/1 ซ. 1
ม. 10/1 ม. 10/1 ม. 10/1 ม. 10/1

นางนงนภัส เพ็ชรสุก

ที่ ศธ 0524.04/ 1782

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนจลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๔๐ เมษายน ๒๕๔๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรียน นายปัญญา กุ้เพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินเพื่อการวิจัย

ด้วย นายวัชรชัย บุญน้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้าโบราณประเภทหมวกและกระเป๋า” โดยมี ดร.ผดุงชัย กุ้พัฒน์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ รศ.นพคุณ นิสามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุดมศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายวัชรชัย บุญน้อย มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร.02-326-4325

ที่ ศธ 0524.04 / 2548

คณะกรรมการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

30 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการวิจัย

เรียน นางเพทาย กุญชรเนตร

ด้วย นายวัชรชัย บุญน้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า
โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า” โดยมี ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ
รศ.นพคุณ นิสามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดัง
กล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการ
วิจัยของ นายวัชรชัย บุญน้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ที่ ศธ 0524.04 / 2548

คณะกรรมการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

30 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการวิจัย

เรียน นางมลฑา รายดีพิว

ด้วย นายวัชรชัย บุญน้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า
โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า” โดยมี ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ
รศ.นพคุณ นิสามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดัง
กล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการ
วิจัยของ นายวัชรชัย บุญน้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ที่ ศธ 0524.04 / 2548

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

30 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการวิจัย

เรียน นางพิน สายแวว

ด้วย นายวัชรชัย บุญน้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมสินค้า
โบราณ ประเภทหมวกและกระเป๋า” โดยมี ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ
รศ.นพคุณ นิสามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดัง
กล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการ
วิจัยของ นายวัชรชัย บุญน้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)
รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-326-4325

ภาคผนวก ก

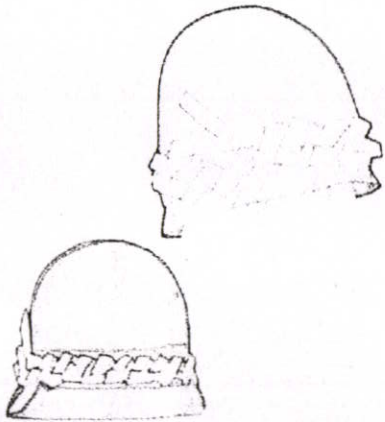
**ออกแบบ
เขียนแบบเพื่อการผลิต
ผลงาน**

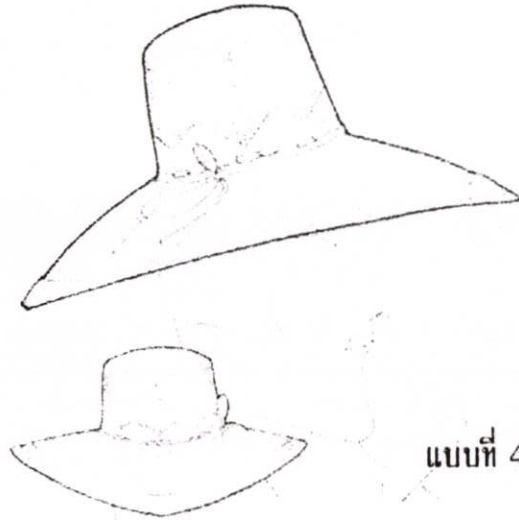
แบบที่ 1

แบบที่ 2

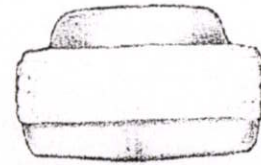
แบบที่ 3

แบบที่ 4

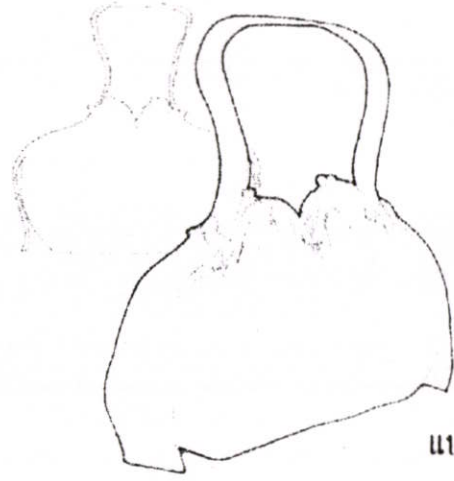

แบบที่ 5

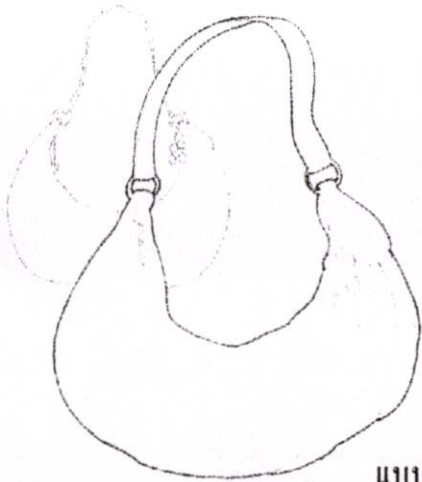

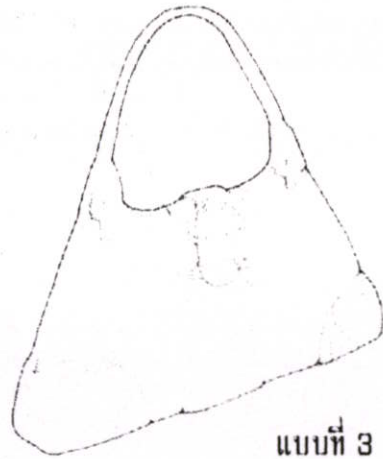
แบบที่ 1

แบบที่ 4

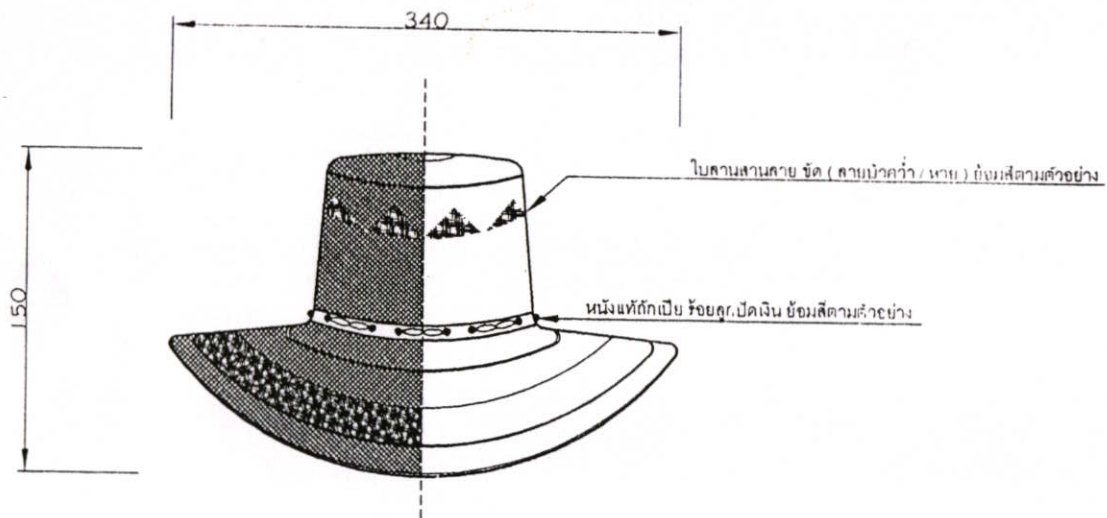
แบบที่ 2

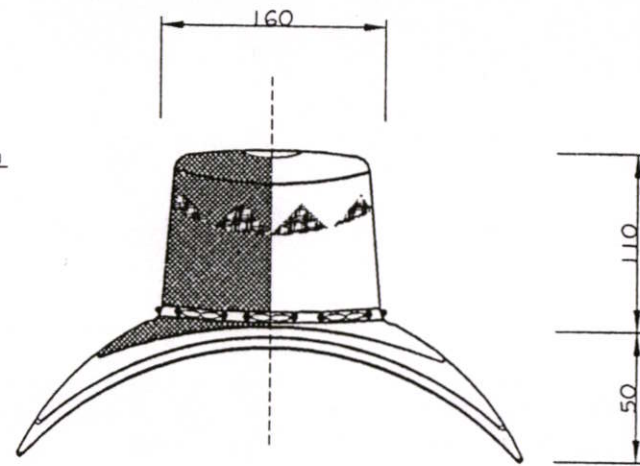
แบบที่ 3

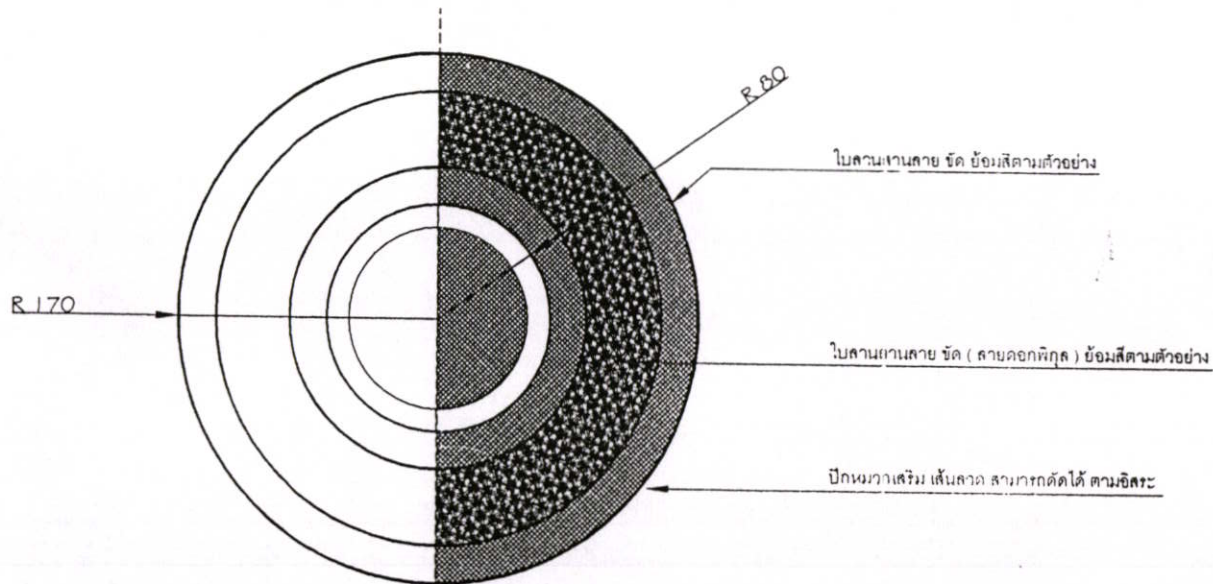
แบบที่ 5

FRONT VIEW.
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

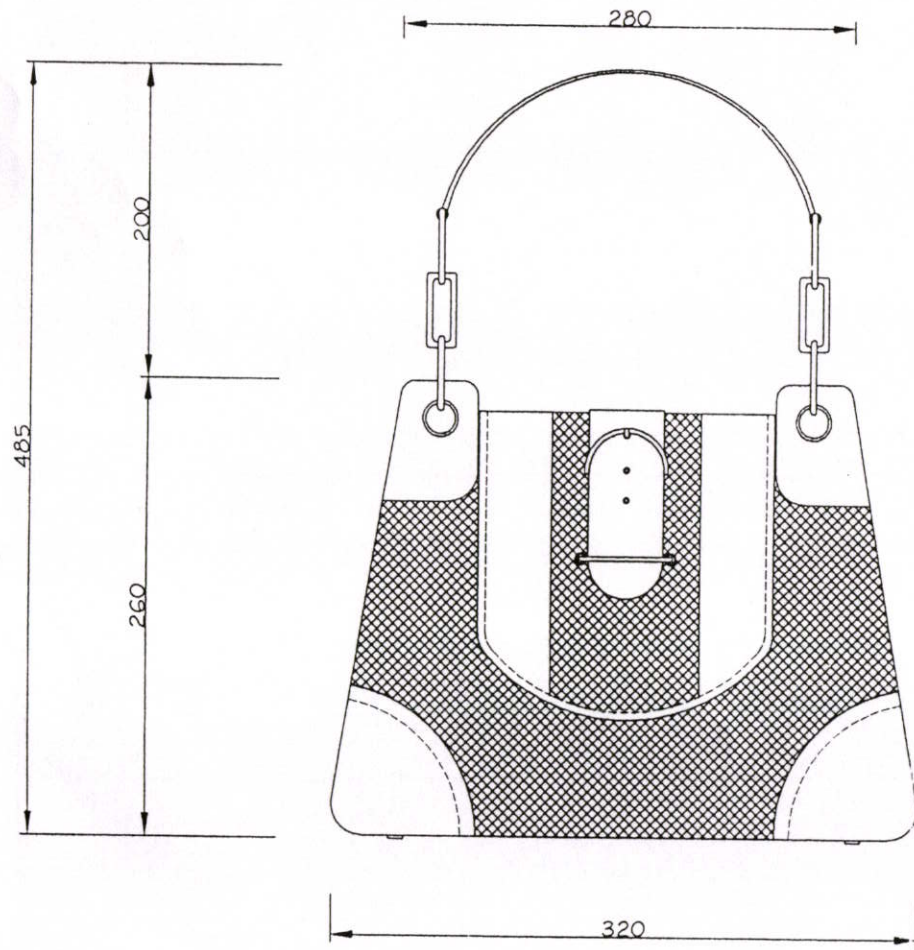

SIDE VIEW.
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

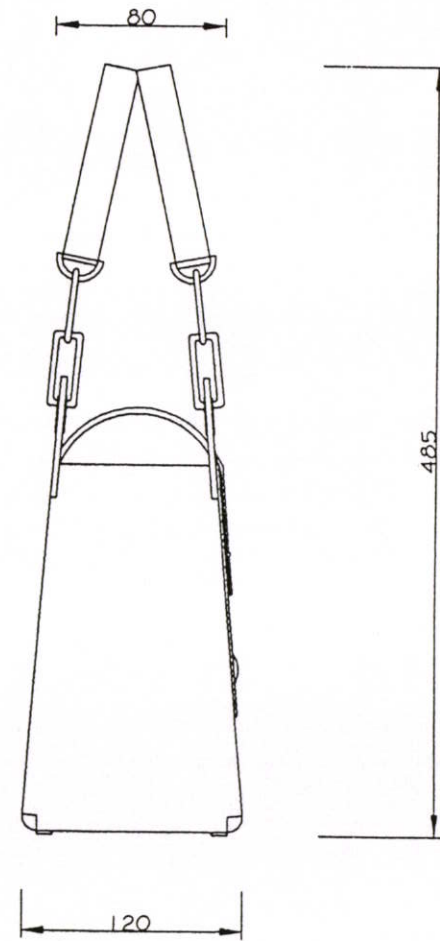

TOP VIEW.
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

หมวก โบลาน

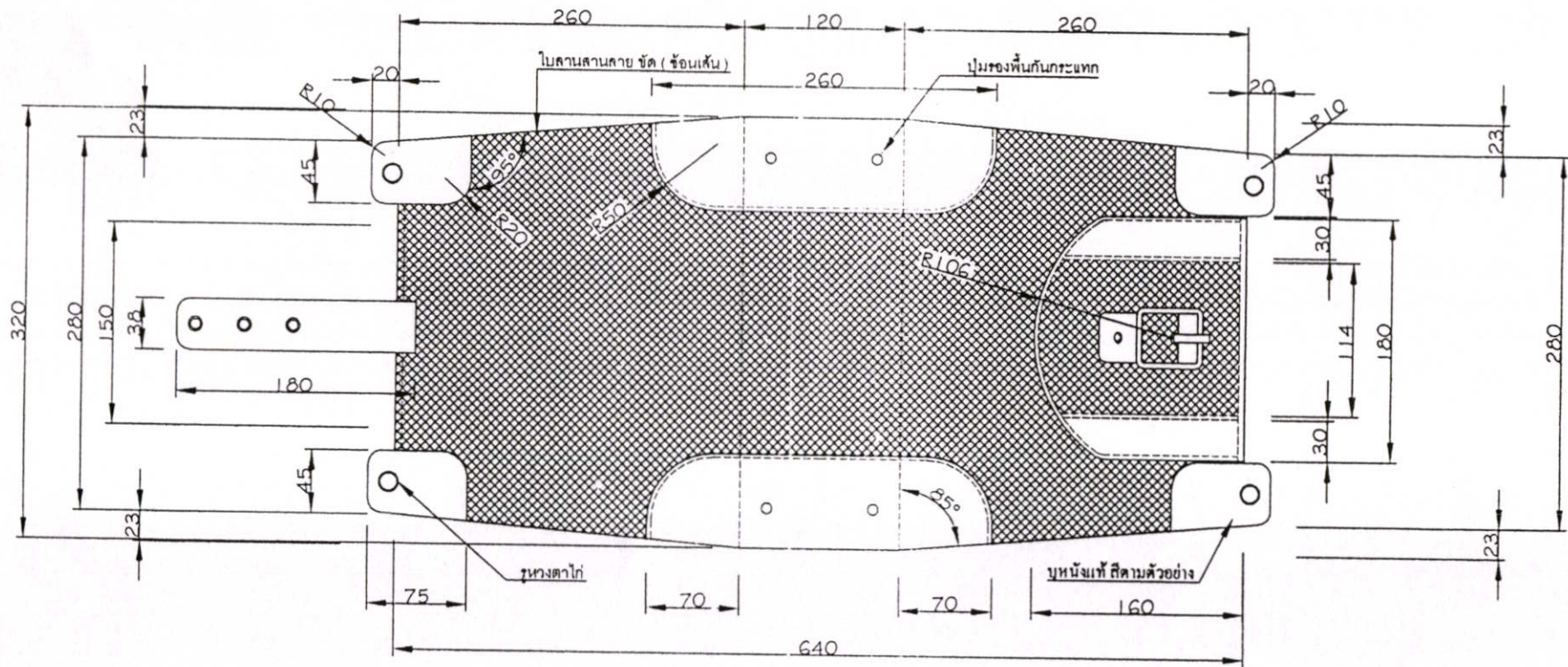

○ **FRONT VIEW.**
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

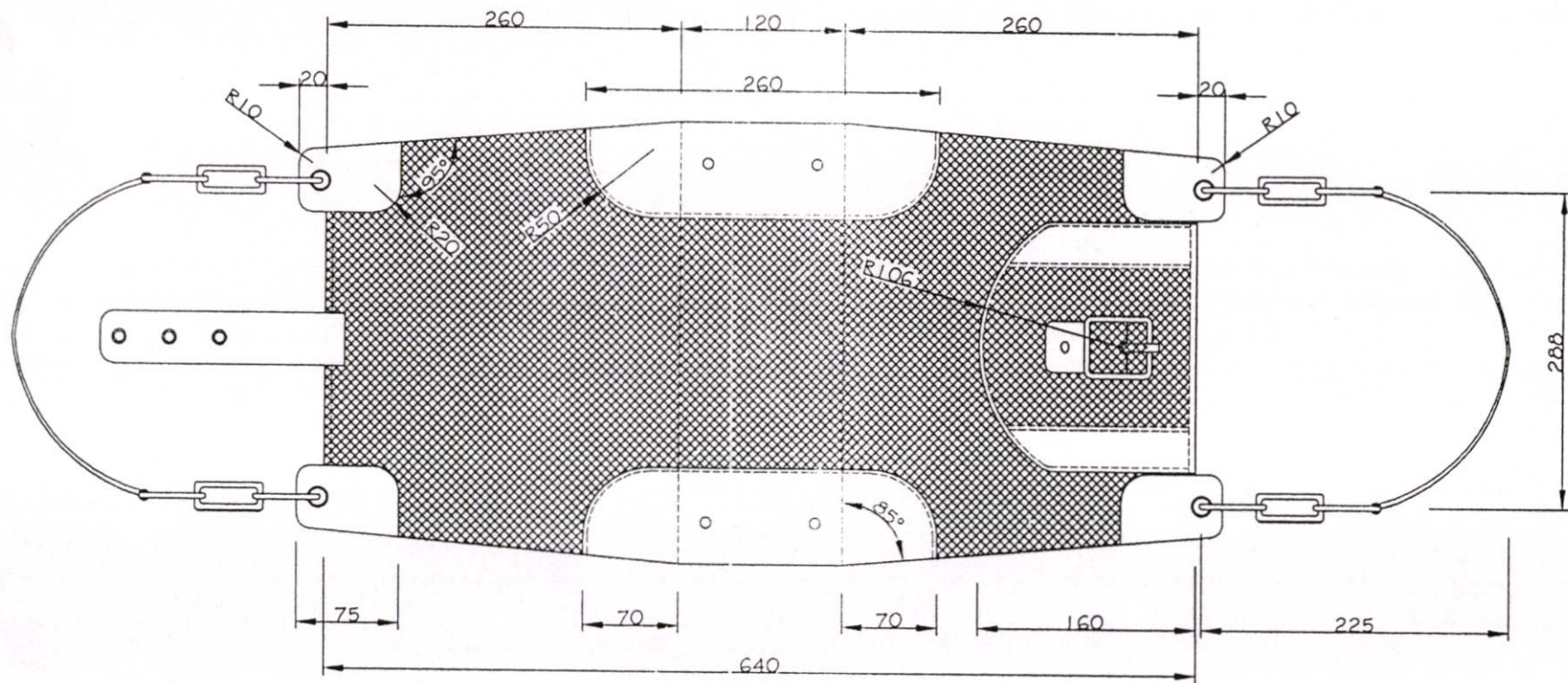
○ **SIDE VIEW.**
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

○ กระเป๋าใบลาน

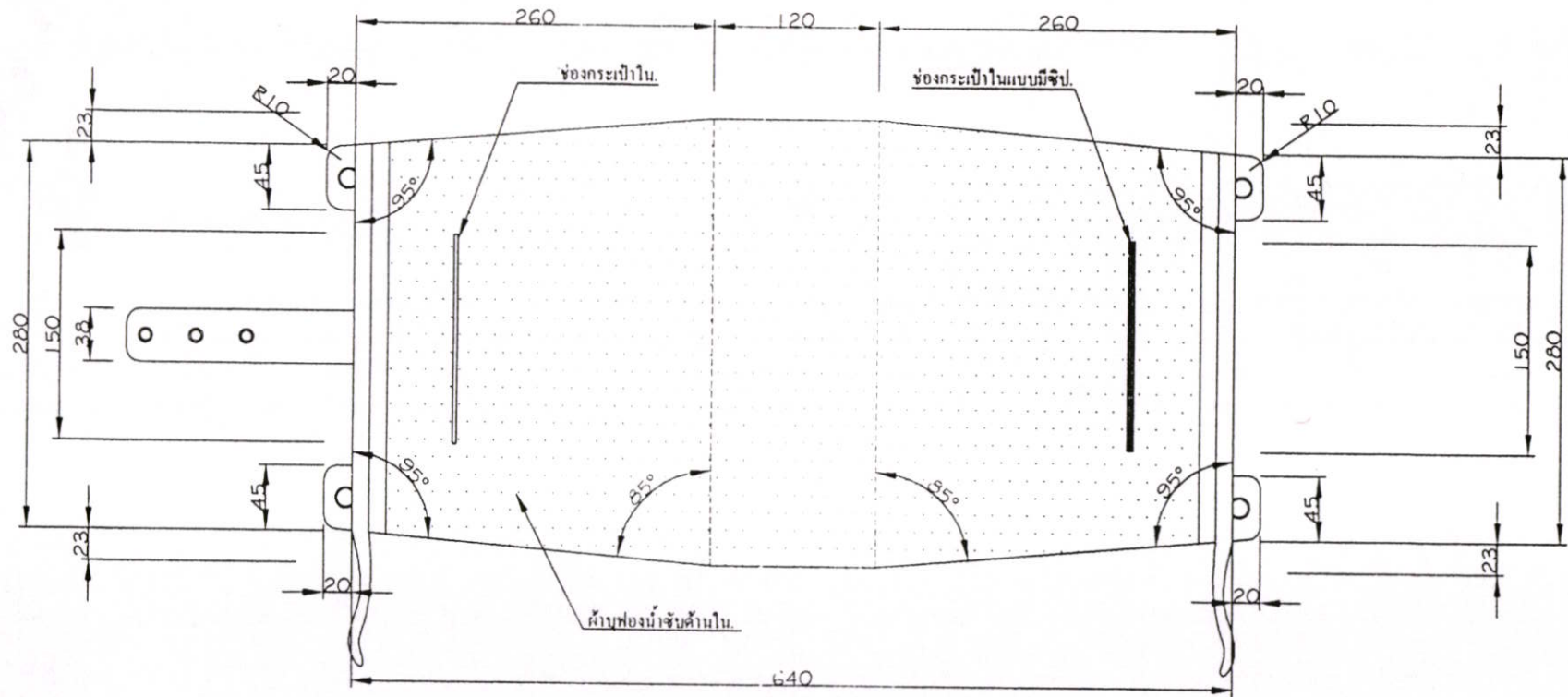
⊙ **OUTSIDE PATTERN.**
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

⊙ **กระเป๋ายาง**

OUTSIDE PATTERN.
 SCALE 1:5 UNIT OF MM.

 กระเป๋าใบลาน

⊙ **INSIDE PATTERN.**
SCALE 1:5 UNIT OF MM.

⊙ กระเป๋าใบลาน

หมวกใบลาน

ด้านหน้า

ด้านข้าง

ด้านบน

ด้านล่าง

กระเป๋าใบदान

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ด้านหลัง

ทัศนียภาพ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	นายวัชรระชัย บุญน้อย
วัน เดือน ปีเกิด	4 เมษายน 2520
สถานที่เกิด	ศรีสะเกษ
ที่อยู่	14/5 หมู่ 12 ซอยสุขาภิบาล 7 ตำบลสี อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ 33150
ประวัติการศึกษา	ปี 2536 สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุณฑลวิทยาสรรค์ ปี 2540 สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาช่างเทคนิค คณะวิชาช่างอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ฯ ปี 2542 สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกวิชาช่างเทคนิค คณะวิชาช่างอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ฯ ปี 2544 สำเร็จการศึกษา ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาศิลปอุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปี 2549 สำเร็จการศึกษา ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์ สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง